

TARTU RIIGLIK ÜLIKOO
EESTI KEELE KATEEDER

KOONDLAUSE
EESTI KEELES

DIPLOMITÖÖ

VIRVE PAPPAL

TARTU
1963

SISSEJUHATUS

Käesolevas töös on vaadeldud koond-
lauset eesti kirjamehes põhiliselt ilukirjandu-
nst saadud materjali alusel. Et näitematerjal
oleks mitmekesine, on ne valitud nii minevikus
kui ka kaasajal kirjutatud teostest, milles on
E. Bornhöhe „Hjalcolind jutustund“, A. Jakobso-
ni „Vana kaardivägi“, L. Koidula „Jutud ja
näidendid“, Fr. R. Kreutzwaldi „Jutud“, E. Kruu-
teni „Nagu pütsake merus“, V. Saare „Lõõkend
taeva all“, K. Sirge „Maa ja rahvas“, Häbi
nädamus“, „Kutsumo rada“, „Ihkise töö rüt-
mis“ ja „Algava päeva el“, J. Smuuli „Jäme
raamat“, A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ I,
O. Toominga „Maante läbi metsa“, d. Vahtra
„Emajõe jutustus“ ja E. Vilde „Külmale maali-
ning“, Vahtra sõda“. Ünnikuud näited on too-
dud ajalehtedest „Noork Hääl“, „Nõukogude õpe-
taja“, „Rahva Hääl“.

Kõiki koondlauset puudutavaid probleeme

pole teos käsitlenud üheningu põhjalikumaga
või ei ole käsitlenud üldse. Nii on koondlausent
moodustavatest sõnadest lauseliikmetest ulatus-
likumalt moodeldud täiendeid, teiste lauseliikmete
puhul onis probleeme vähem.

Tes kirjutamisel on arvestatud kahte vii-
mast keeoloogrammatikat (K. Kuru ja J. Valgma
„Eesti keele grammatika II klassile, ilmunud a.
1956, ja N. Remmli, J. Valgma ja E. Rükoga „Eesti
keele grammatika keeueue VII-X klassile,
ilmunud a. 1961). Abias on olnud ka koond-
lause käsitlused varasemates Eesti keele õpi-
kutis.

Et koondlause Eesti keeles on oma chitunnit
lähedane vene keele koondlausele, siis on mõnin-
gaid Eesti koondlause kohta olemasolevaid riik-
kohti võrreldud vene keele grammatikate
omadega.

Kahes teos - E. Vilde romaanis „Külmale
maale“ ja L. Vahtra „Enajõe jutustused“ on
loetletud kõik koondlaused arutlusest. Sejuures
on üldarvu kindlusestegemisel arvestatud ka
lülilause osalausid. Samuti on jälgitud sõdu-
vate lauseliikmete rühmade (üks lause võib sõ-
duvaid liemeid olla mitme lauseliikme juures)
ning koondlauses esinevate sidesõnade

enemiesagedust. Ainult kahe teose analüüsinist saadud andmete põhjal üldistati teha usti ku-
le kolta teovikuna oleks liiga nõrgalt motiveeritud
induktsioon, kuid arvestades, et „Emajõe jutustus“
on viigutatud üle poole sajandi hiljem kui „Kiilme-
le maa“ ning sellegipoolest on mõlemas teoses
lauseliikmete rühmade ja koondlausete erinevate
sidesõnade saadus enam-vähem võrdne, võib
tehtud tähelepanemuid niiski silmas pidada.
Mimetatud andmeid on kasutatud töö vasta-
vates peatükkides ning töö lõppu on lisatud
korruvõtlik tabel.

Tööle on lisatud ndelkogu (1520 ndelit).

Nü ndelitel kui ka töös esitatud näide-
tel on koondlausete korduvad liinid alla tõm-
matud laineline jooniga. Sidesõnade ning korr-
võtivate sõnade esiletõstmiseks on kasutatud
nurgjoont, mõnede muude sõnade tähelepanu
juhtimiseks on sellele kehtenud joon alla tõm-
matud, näit.:

Nü kal kui ka raudtulaste kultuuri -
majas ja filharmoonia sallis võttis publik
meid väga hästi vastu (NH m. 93, 1963, 4). Tõu-
kari, uud hooned, rehpessugarnituur - kõik
pidid Vainul olema (V. Saar, LTA, 35).

Üksmeel, zaku ja rööpm valitrs alles
seltseonnas (A. Vilde, US, 131).

I. KOONDLAUSE JA SELLE OLEMUSE SELGITAMINE EESTI KEELE GRAMMATIKATES

Käesolevas peatükis vaadeldakse, kuidas koondlause olemust on kirjeldatud erinevates eesti keele grammatikates, rõhuks on lühidalt puudunud koondlause käitlemisel vastava autori poolt, kuivõrd see on vajalik käesoleva teema seisukohalt. Võrdluseks on toodud seisukohti meie keele grammatikatest.

Kuigi nimetus „koondlause“ võeti õpikutes tarvitavale alles 1930. aastal, oli koondlausent kui väga levinud nähtus eesti keeles kirjutatud juba ligi pool sajandit enne seda erinevate nimetuste all.

Tänapäeval on üldiselt levinud seisukoht, et koondlause on liitlause eriliik. Kui vaadelda koondlausid sõnadega alustega, öeldis-täienditega, täienditega, lisanditega, nihetistega ja määrustega, ei ole kahtlust, et tegemist on liitlausega, näit.:

Sõnka tulgemine ei erine Tarun ja Sisas (L. Vaher, EJ, 292).

Elm õkta oli meelolukas, nidamlik ja meeldijäiv (J. Smuul, JR, 102).

Kümmed ennesõjaaegsed Tammsaare, Vilde, Mälgu, Tolstoi ja Dostojevski kõited lebanid sarrakulbete Thomas Manni ja Hugo omadega sngamini (L. Vahur, EJ, 204).

Sellest loobimata anti nad kui kuritaktlikud riigivaeuand, kui kardetavad mäna-jad sõjakohtu alla... (E. Vilde, MS, 410).

Seinad ja erikus ripuvad kuulutustahod olid tiadaandluid, käsk ja määrusi täis klubitud (L. Vahur, EJ, 162).

See oli nüralt ja härsti mõeldud (L. Vahur, EJ, 68).

Ainus koondlaux liik, mille puhul võis kahelda, on koondlaux korduvate õeldistega, anti kui õeldini on palju ning neil on laendid:

Tugur Vahur luuris mõne aja üesipüüni metsas, tunghis nris igarist, luuratas ehrele Lodi järve loirikorra käiert hundinakkade cest nägusa neiu naiscus ja naisvanna rubaruss, hellitas naist, lauris rubant tüüki maad põlluas muuta, tegi end kõigi metsaliste hirmuks ja nüri raugana (E. Bornhöhe, A), 11).

Selline lause sarnaneb tõepoolest rindlausega, erinevus on selles, et kõigi nitsme laiendeid omava öeldix kohta on lause üsainsus alus, rindlause puars aga igal öeldisel valdi alus olema.

Kui võrrelda praegu sama konstruktsiooniga lauseid, võib näha, et koondlause erinõutlausest vahel ainult ühe püüduva aksiona tõtta, näit.:

Kal suiscatas ta viiru, valmis tagari pöörduma, aga hitis jöetult käiga ja tammus loitult idani (L. Vaher, E.J., 256). Ta püüdis uut lehti lugeda, ... aga ta ei taibanud vist mitte palju... (E. Vilde, KM, 90).

Erimesel juhul moodustavad kaks ridsõna aga läbi ühendatud öeldist koondlause, teisel liitlause.

Erimestes eesti grammatikates ei ole aga sageli mõistatud, mida koondlause ehk antkujutab. Mõnikord on teda otsusest liitlauses nimetatud, teinekord on temast kirjutatud küll peatüvis, mis kuulub liitlause kantsluse on, kuid ometi selitatud, et koondlause tekitab liitmuin tulenuksena.

Erimesi eesti keele grammatikaid, milles koondlauset näägitakse, on 1894. aastal

ilmunud H. Einri, lühikene lüti kule õpetus rahvakoolidele¹.

Koondlaus on niin nimetatud „orali-
 neks lauseks“. H. Einri ütleb: „Oraline lause on
 mitme üheniguse (ühenimelise) lükega lause. Ora-
 line on ta niiht saanud, et tema ühenigustel
 (ühenimelistel) lügetel üks eha mitu ühildast
 lüget on, millist nül kõigil ühl möödul osa
 on.“² Enimene lause üri koondlause mõistat
 i väljunda, kuid tüsist vöit nissi välja lugi-
 da, et ühenimelistel lükmetel on üks vöi mitu
 ühist lauselüget, mille juurde nad kuuluvad.

Einri peab „oralist lausent“ nähtavasti
 kas vi lüki lütlauseks vöi liit- ja lihtlause
 vahupealseks koostumiseks, nnt ta ütleb:
 „Iga oralist lausent vöib nül paljuiks liht-
 lauseteks (minu sõnenduse - v. p.) ära jaotada,
 kui palju tall ühenigusid lükeid on.“²

Kuigi kirjavahumärgidest on vähe juttu,
 on nissi nimetatud, et „ühenigusid lükeid
 lahutatakse tõine tõisest komma abil, mi
 nad mitte rüdesõnade „ja“, „ning“, „vöi“, „eh“

¹ H. Einri, lühikene lüti kule õpetus rahva-
 koolidele, 2. tr., Jürjev 1894, lk. 63.

² Sealsamas, lk. 64.

läbi võetud ei ole.¹ Kui lausud on mitu koond-
lausud korduvat liigist, siis kahe viimase vahel
pandavat ühte ühespool nimetatud sõnadest,
eluvate vahel aga komad.

H. A. Hermann 1896. aastal ilmunud "Eesti
keele lausud-õpetus", mis on enimene spetsiaal-
ne artikuleeritud kirjanduslik, koondlausud eraldi
käsitatud ei ole. Sõnad aluste, sõldide, nihetiste
ja täienditega² on aga räägitud vastavatest
"mitmekordsetest" lauseliikmetest. "Mitmekordse
alus" kirjeldab, kui ühe sõldide juures on mitu
alust, "mitmekordse sõldide", kui ühe alus
juures on mitu sõldist, "mitmekordse nihetise"
moodustab mitu nihetist ning "mitmekordse
määruse" mituomadussõnalist täiendit. Eel-
mainitud ja õpetus olevatest näidetest on
näha, et nimeliselt on need tegemist koondlau-
sudega.

Hermann leiab, et kui "mitmekordse" lau-
sude koostis kahest liikmest, pannakse nende
vahel sõlme, kui liikmeid on rohkem, pan-

¹ H. Einar, Lühikiriline Eesti keele õpetus rahvaskoolidele,
Jury 1894, lk. 64.

² vt. H. A. Hermann, Eesti keele lausud-õpetus,
Jury 1896, lk. 7, 14, 24, 25.

noor vümax ette rüdisõna ja elumiste vahule komad (nü kirjutas ka Einar). Mõnikord ei tervitavad rüdisõna ka vümax liiknu us.

Einar nimetas ainult neid rüdisõnu, mille ette koma ei panda. Hermannil on loetletute hulgas ka komanõudvaid rüdisõnu, kuigi tema reeglite järgi peab arvama, et vümax liikme ette pannaen alati rüdisõna ilma komata. Näidete hulgas on nüsni komanõudvate rüdisõnade ette komad pandud.

Sõnas „mitmekordse alunga“ räägib Hermann üldisest ühildumist alustega, kui nende hulgas on ansõnu.

Pärast Hermannii launõpetust ilmus mitmeid uustrünke Einari grammatikast. Koondlaun oras eritini muudatuse tehtud ei ole, kitsmendas trüvis võimldus teinga on nimetus „oriline laun“ asemel „kokkuvõetud laun“. Ka on vüdi sõnastust muudetud. Koondlaun definitiõn on järgmine: „Kokkuvõetud laun on nüsugune lihtlaun, millel mitu ühetasolist lügit on.“¹ Suga on koondlaun lihtlaun.

Kui val kitsmendas trüvis on räägitud,

¹ H. Einar, Eesti keele õpetus koolidele, Tallinn 1918, lk. 119.

st „konnvõetud lausnt“ võib jaotada ühikutes lausntes, mis 1923. a. ilmunud ühendasas trü-
mis on öeldud, st „konnvõetud lausnt“ ühikute
lausnt lütmisnt teritri¹, ning lütmin kohta
on toodud näiteid. Ka harjutustes nõutakse epi-
lastelt kord „ühiks lausntes konnvõetmist“, kord
„ühikutes lütlausntes“ lahutamist. dütmin
teel tekkinud „konnvõetud lausnt“ rüski lüt-
lausnt alla paigutatud ei ole - peatükk „konn-
lüdetud lausnt“ kohta tuleb edaspidi, pealegi
on raamatu lõpus olvas peatükkis „dükike
lausntõpetus konnvõete“ koondlausnt lütla-
usntes nimetatud.

J. Jõgeveri 1920. aastal ilmunud „Eesti
keele grammatikas“ on koondlausnt lütla-
usntes nimetatud, lütlausnt tänapäevases
mõttes on Jõgeveril „ühendatud lausnt“. Pea-
tükkis „diktlausnt“ on antud siil ainult defi-
nitioon: „dütlausntes nimetatatakse lütlausnt,
milles mitu alusnt ja üsainus öldis, ehk
mitu öldist ja üsainus alus on ... düt-
lausnt on ka nüüguus, milles siil mitu
alusnt ja mitu öldist on, kui aga nad

¹ vt. H. Liner, Eesti keele õpetus algkoolidele,
Tallinn 1923, lk. 61.

vastastikku ühistu kohta väivad...¹

Kirjavahemärkidest koondlaenus (konant ja keelonist) on siidi väägitud pratiinis „Kirjavahemärgid“.

Omapärase nimetuse on koondlaenule andnud H. Pöld oma 1922. a. ilmunud „Eesti keeleõpetus“ II jaos. Nimelt on temal koondlaenu korduvad liikmed „laenu laiendum“ . Mõiste on antud üsna uduke sõnastusega: „Laiendusteks nimetatakse teine teine sõnal erinevaid laenu liikmeid, mis ei rahu teine teine alla (ei alustu teine teiselt) ja on oma kiskukha poolt laenu täiesti üheväärilised.“² Kusil pole öeldud, et „laiendum“ peavad ühe ja sama laenu liikme juurde kuuluma.

Kale nimetatud grammatika ilmus Põllult 1922. aastal val teine, ulatuslikum laenuõpetus. Koondlaenu käsitus on praeguse sõna-sõnalt samasugune, juurde on tulnud ainult „laiendum“ - vaheliste suhte vaatlus.³ Kuigi eri-

¹ J. Jõgeva, Eesti keele grammatika, III aastat, Tartu 1920, lk. 85.

² H. Pöld, Eesti keeleõpetus koolidele, II jagu. Laenuõpetus, Tallinn 1922, lk. 36.

³ H. Pöld, Eesti keeleõpetus, II jagu. Laenuõpetus, Tallinn 1922, lk. 53-54.

nt vige ja mütaruni, on ne oia nismi hinnatud,
nt pärast Põlde pole enam koondlause korralduse
liikmete vahelin mitted käsitletud.

Suure summa eelari koondlaenu käsitlemisel on jõudnud J. Arve oma 1923. aastal ilmunud teosga „Kirjavahemärkide õpetus ühes lühikese laenuõpetusega“. Kuigi ta ei kasuta nia ei nimitust „koondlaenu“ ega mingit muud terminit, pole iingi koondlaenule pühendatud eraldi peatükki, annab ta koondlaenu kirjavahemärkide reegliid, mis on püüanud tänapäevani. Arve on erimeel, kes

- 1) annab reegli nimikoloni kandamise kohta koondlaure;¹
- 2) annab reegli mõttesõpne kandamise kohta;²
- 3) nimitab, et koondlaure korduvad liikumised andataun koos nende laienditega;³
- 4) teeb vahet sama- ja mitteiliste omadussõnaliste täiendite vahel ning põhjendab komade tarvitamist nende puhul.⁴

¹ vt. J. Aarik, Kirjavahemärnide õpetus ühes lühikese launõpetungaga, Tartu 1923, la. 16.

2. *vt. nalsamay, lu. et.*

³ vt. nolsamas, ca. 20.

⁴ vt. nalsamas, l. 22-23.

Kirjavahemärkide õpetus¹ II trüüis rõõms
Aarik val kooloni kanitamine juhtudert sõnade
naagu ja nõukes järel.

Koondlaunt pidas Aarik lütlaukses.

1925. aastal ilmus K. Leetbergi „Eesti laun-
õpetus koolidele“, kuid selles koondlaunt
käsitletud ei ole.

Erimusteks keeleõpimusteks, kus esineb nim-
tus „koondlaun“, on 1930. a. ilmunud E. Mung
ja M. Tedre „Lühike Eesti keeleõpetus“ II ning
K. Vainula „Eesti keele launõpetus koolidele“.

Kui seni oli koondlaunt peetud enamasti
lütlauneks, kuigi ta mõne autori arvates lau-
nte lütmise hul tekkis, siis Munn ja Tedre on
püüdnud nähtavasti nda vastuolu kaotada
ning koondlaun lütlauneks nimetanud. Mõnes
koondlaun tekkivat launte lütmist, milles on
mingi ühine launliige. Näitena launtis „konad
uriseid“ ja „konad haunkund“ on ühises lau-
liikmes „konad“, seepärast saab moodustada
koondlaun „konad uriseid ja haunkund“.
Definitivsele koondlaun kohta antud pole, on
vaid nimetatud, et launte ühendamine ka-

¹ vt. J. Aarik, Kirjavahemärkide õpetus ühes lühis-
se launõpetusega, Tartu 1927, lk. 14.

dud koondlausntel „on kas ühe öldix kohta mitu alust, ühe alus kohta mitu öldist, ühe põhiseha kohta mitu laiendit või ühe laiendi kohta mitu põhiseha“.¹

Tegelikult muudugi ei teki inimesel mõttes mitu ühix lauslõikmaga lausnt, mida ta hakkab siis koondlauskes ümber kujundama.

Selle vastu, et koondlaus on lihtlausnte hulka arvatud, artus ajakirja „Eesti Keel“ 1931. aasta enimers numbris Mungu ja Tedre õpikuist ülevaadet andes välja E. Murr, kes rejuvus soovitas koondlauskes nimetada „lausnt, milles on kaks või enam samalügilist lauslõiget...“²

Õpiku järgmises, 1931. a. ilmunud trükis ming kõigis järgmistes trükkides ongi koondlaus lihtlaus ntliik, milles koondlausnt ka kõik täiste õpinute autorid kannavad pidama, ainult „Eesti entsüklopeedia“ 1934. a. ilmunud IV köites³ on koondlausnt veel lihtlauskes peetud. Murr ja Tedre annavad definitiioon: „lihtlausnt, mil

¹ Elmar Murr ja Mihkel Tedre, Lühike Eesti keeleõpetus II. Tähtsus- ja lausõpetus, Tartu 1930, lk. 104.

² E. Murr, Raamatute ülevaade, Elmar Murr ja Mihkel Tedre, Lühike Eesti keeleõpetus II, „Eesti Keel“ nr. 1, 1931, lk. 23.

³ „koondlaus“, Eesti entsüklopeedia, 4, vg. 1044.

on mitu üheminulist launliqit (näib. mitu alust, mitu öldist, mitu öldistäidet jne.), nimetataas koondlaurex.¹ See definitioon on riisui puudeline, sest üheminulind launliuremud ei moodusta alati koondlaurent.

Kirjavahemärnide käntlurex on üü Mluugib ja Tedrel kui järguuate õpinute autoritel jälgitud J. Arinui „Kirjavahemärnide õpitust“.

K. Vainula, krti kule launõpeturex koolidele² on koondlaurex nimetatud „münuqit laurex, millel on kars või rohkem ühelügilist ning samaväärnt launliqit, s.o. ühix öldix juures mitu alust, ühix alux juures mitu öldist, ühix alux ja öldix juures mitu öldistäidet, nihitist jne.“³ (Sihitis kuulub vist samaaegselt alux ja öldix juunde!).

Tähelepauu väänt Vainula grammatikas se, et ta vaatleb üma ulatuslikult ühildumist, kui polnud nda tehtud.

1936. aastal räägitaure koondlaurent kolmes õpinus, millers on A. Jänex ja O. Parbo

¹ Elmar Mluug ja Mihul Tedre, diikire krti kule õpitus II, Tartu 1931, lk. 81.

² Karl Vainula, krti kule launõpeturex koolidele, Tallinn 1930, lk. 44.

"Eesti keele grammatika ja harjutustik koolidele",
A. Kask, A. Vaigla ja J. V. Veski, Eesti keeleõpetus ja
harjutustik ning E. Muugi, K. Mikula ja M. Tõdre
"Eesti keenukeele-grammatika ühes harjutustikuga".
 Midagi uut need ulmiste grammatikatega võr-
 reldes ei anna, tekkinud on ainult termin
 'kommöötriv sõna'. Definiitsioon on kõigil kee-
 mel analoogiline Muugi ja Tõdre "dühikene keele-
 õpetuse" omale, mis oli vool antud. Eri-
 muvalt teistest räägivad Jänes ja Parlo keend-
 lause tekkeisest ühikuute launte keendunin-
 tul, teues võrdluses algebralin tehteid. Väga
 kindlad keendlause nllins tekkevõis nad siiski
 ei väi olevat.

Seni on töös peatunud keendunul ajal
 ja veelgi varem ilmunud Eesti keele gramma-
 tikatel.

Pärasõjaajastest grammatikatest on
 vaadeldud ainult keenukeeleõpikuid.

¹ vd. K. Jänes, O. Parlo, Eesti keele grammatika ja har-
jutustik koolidele IV. lause- ja kirjavahemäe-
nide õpetus, II tr., Tartu 1938, lk. 41.

A. Kask, A. Vaigla, J. V. Veski, Eesti keeleõpetus ja
harjutustik keenukeele IV. lauseõpetus,
 Tartu 1936, lk. 55.

E. Muugi, K. Mikula ja M. Tõdre, Eesti keenukeele-
grammatika ühes harjutustikuga IV. lause-
õpetus, Tartu 1936.

1948. aastal ilmus K. Kure, "Eesti kuli grammatika. Süntaksi II osa ja xmanoloogia", mille arõnas on õeldud, et õpinu koostamist võtnid osa M. Tõdre ja J. Väinaste.

Definitioon on antud keepris täpsen võrreldes varasemate õpinute omadega. Siu on õeldud; "launt, milles on mitu samanimelist ja samalügilist launtliiget, nimetatakse keondlauneks."¹ Juurde on lisatud, et samanimelised ja samalügilised on rllised launtliikmed, mis vastavad ühele ja samale küsimusele ning rltuvad ühtemoodi ühele ja samane sõnane launeks. Eelnevas grammatikas oli küll rin-nal juttu, et korduvad liikmed vastavad ühele ja samale küsimusele, kuid nola eriti ei rõhutatud.

Eelnevas õpikutes polnud kokkuvõtetist sõnadest juale nende loetlunise midagi räägitud. Kure püüab selgitada ka nende olemit.

Õpinus on riatükke mitme täiendiga põhisõna arõnust ja mitmusest.

Täiendite käätlus põhineb juamiselt Arvikuli.

Sidesõnade, kirjavahumärkide jm. osas

¹ K. Kure, "Eesti kuli grammatika. Süntaksi II osa ja xmanoloogia", Truke, Tallinn 1948, l. 6.

enilin muudatun eluvate grammatikatega
õrveldes ü ole.

üldiselt on materjal esitatud ristumisi-
pärastalt kui ristis õpikutes.

Kure grammatika kahes järgmises trü-
mis (1949 ja 1950) nimilin muudatun ü ole. 1950.
aasta õpikus on aastaid tarvitatud minu-
tus „koondlaux“ asendatud nimetangaga „ko-
duvate liikmetega laux“.

1951. aastal ilmunud nintakrit käsit-
lva õpiku autorid on A. Kask, E. Koff, K. Kure,
G. Laugaste, M. Teder ja J. Valgma. On ilmunud jälle
nimetus „koondlaux“, mille mõiste on definee-
ritud samuti kui Kure õpikus. 1. õpiku 2.
trümis, mis ilmus 1952. aastal, koondlaux on
muudatun tektud ü ole, mis viimases mis ka
tuses trümis on ne Kure käsitluse edasiseenduse.

Alates 1954. aastast on sama õpiku auto-
riteks tähtlehel ainult K. Kure ja J. Valgma.
Definiitioon on muutunud konkrutumas
ja selgumas: „tittlaux, millel on mitu pea-
liiget või mitu ühe ja sama sõna juunde
muudat ning ühele ja samale viimasele

red. A. Kask, E. Koff, K. Kure, G. Laugaste, M. Teder,
J. Valgma, Eesti kule grammatika 17
klasse, Tallinn 1951, lk. 71.

vastavad samalügilist kõvalügit, nimetatakse
koondlauneks.¹

See definitiivicon annab koondlaunx olenu
edasi parumini kui ühesi varum esitatud defi-
nitivicon ning ta on ka xini jäänud täpxi-
mans definitiviconiks.

Nü definitiivi koondlaunt keeles muu-
1956. aastani, millal ilmus Kure ja Valgma
õpiku viimane, 5. trükk.

1961. aastal ilmunud keeoloogrammati-
kas, mille viimane trükk ilmus 1957. aastal
(koondlaunx käitluns muundatusi toimunud
i de), on definitivicon puudulikkus: koondlau-
nes nimetatakse nüguist liitlaunt, milles on
kaks või enam ühelt ja samalt käärimunde vaste-
vat launlügit.² Ühelt ja samalt käärimunde
vastavad launliikmed i territo alati koondlaunt
muundutada - nül võivad olla erinevad põhi-
sõnad. Vaidi edasi küll nimetataunx, et ühelt
ja samalt käärimunde vastavatel launlieme-
tel peab ühine põhisõna olma, kuid võit
jätta mulje, nagu olus see kõvalise tähtsusega.

¹ K. Kure, J. Valgma, Eesti keele grammatika I köide, 3. tr., Tallinn 1954, lk. 68.

² N. Remmel, J. Valgma, E. Rõnsoja, Eesti keele grammatika keeoloog VIII köide, Tallinn 1961, lk. 191.

Koondlaus käntlus on väga kokkuvõtlik. Lühie ja Valgma õpinuga võrreldes on põhjalikumalt käntletud koma tarvitamist määrustega koondlaus.

Vaadeldes grammatiliste põhjal võib järeldada, et lihtlauste hulka kuuluv koondlaus koosneb kahust või enamast samanimelise lauseliikmest, mida iseloomustab see, et nad

- 1) kuuluvad ühe ja sama põhiseona juurde,
- 2) on omavahel rinnastavalt seotud kas siduseade abil või ilma nendita,
- 3) vastavad ühele ja samale küsimusele.

Näiteks laus, kus ilmub hirmu- ja ärevustundega tihedat, rohketavat metsamüüri¹ (K. Sirge, Mja R, 52) kuuluvad täiendid „tihedat“ ja „rohketavat“ ühele põhiseona „metsamüüri“ juurde, on omavahel iseseisvad, rinnastavalt seotud, vastavad küsimusele „miksugust?“.

Lühie lisas juurde, et koondlaus korduvate liikmete ühes tundes on see, et need on „kõikimult väljendatud ühingu sõnalikega, millel on ühingu grammatilised vormid“.¹ Näide:

¹ K. Kuu, Eesti määramatiline, Tallinn 1948, lk. 7.

"Aga kui talupoeg mõisa nii palju päärib, siis ta hirmunud näol, "kust ta siis üldse veel aega võtab enda põldude harimises, loimises, heinatamises, rehyrukses ja nõnda edasi?" (E. Vilde, MS, 69). Selles laulus on korduvad liinid "harimises", "loimises", "heinatamises" ja "rehyrukses" kõik väljendatud nimisõnadega saavas käändes.

Kuid nagu ütlet ilmsel juba sõna "harilult", ei tarvitata korduvaid liinuid alati üheniguste sõnaliinide ja grammatiliste vormidega, näit.:

Ta töötas rahulult ja möödetud liigustega (R. Siigi, ÜTK, 232).

Siin on esimene määrus väljendatud määrusõnaga, teine tud-usõna ja nimisõnaga kaasajutlvas käändes.

Supärant ei saa koondlaux korduvate liinide morfoloogilisi tunnuseid põhitunnuste hulka antada.

Et koondlaux erineb ka teistes keeltes, siis võiks võrdluses vaadelda, mida on näitens vene keele grammatiliste autorid koondlaux olemus selgitamisel kõige tähtsamaks pidanud.

Koondlaux käitluses vene keele gram-

matikates eesti rühk omadega võrreldes muu ri-
kumini pole. Meie nimetusele „kondlaan“ vasta-
vat leidubki nimetus „сумное происхо-
ждение“ enam palju ei kasutata põhjend, et ei
ole tegemist samanimeliste launlikumete kon-
dumix või lüturninga. Tõrjutatakse nimetus
„огнепожное место происхождения“.

Nagu anti keeles, nii ka vene keeles pu-
tatakse koondlauset lihtlauses. Keelteadlane
J. Dombur on niski järglaseks jõudnud, et kui-
gi koondlause (tema tarvitab veel „суммар-
ногословие“) ei teki koondumise teel, koosut-
ta niski mitmet lauset, millest üks on
täielik, teine mitte täielik. ' See on umbes
nii, nagu meil omal ajal õpetas Eimer.

Ukse uude grammatika on samuti kard-
leande iseloomulikus pildis, et kordu-
vatel lükkudel on ühine põhiosa, millele need
alluvad, olles ise erinevates nendes.

Mida kõin vene autotoid vajalikkuse üle
pidanud, on ne, et korduvad lükked prak-
tid vaatama ühile ja samale kättimisele.
biti järnelt astub nile vastu välja A. Rudnev:

ст. III Ч. Ломоносов, Основы синтаксиса современного русского языка, Москва 1958, с. 139.

... ни леека, ни морфологическое выражение
однородных членов предложения не принимаются
во внимание при определении однородных членов,
так как они не играют определяющей
роли. Поэтому из определенных исключается
то, что однородные члены предложения употреблены
один на один и тем не менее.¹

Samuti ei omista ühe ja sama kiirumise
vajaduse tähtsust A. Gvozdev.²

Siinagust arvanust põhjendatakse sellega,
et alati ühele ja samale kiirumisele vastavad
lauseliikmed ei moodusta koondlauset, näit.
mitteigilind täiendid, teiselt poolt jälle koond-
lause korduvad liikmed ei vastavat alati
ühele ja samale kiirumisele.

Eesti keeles sellised juhtumid ei ole, kus
koondlause korduvad liikmed ühele ja sama-
le kiirumisele ei vasta. Kas aga ühele ja sa-
male kiirumisele vastavad mitteigilind täien-
did moodustavad eesti keeles koondlause või
mitte, sellest räägitakse edaspidi.

¹ A. Т. Рыдунт, Синтаксис сложноподчиненного пред-
ложения, Москва 1959, стр. 153.

² д-р А. Н. Гвоздев, Современный русский син-
таксис, часть II, синтаксис,
Москва 1958, стр. 111-112.

Erinevalt anti kule grammatikaatest (välja arvatud ilmsi oma) on vene kule grammatikas, rahkulgas ka teaduslikus grammatikas¹ mainitud, et korduvad liinid on häälilult välgendatud sama sõnalüigiga ja sama grammatililn vormiga.

Mitmes vene kule grammatikas on koonddlaux ükens põhitunnusks nimetatud temale omast intonatsiooni. Sida on teinud teadulik grammatika², õpik „Собранный русский язык. Суммакус“³ А. Писковни.⁴ Eriti tähtsas juab intonatsiooni Г. Фирсов, kelle arvates näiters samalügiliste ja koonddlaunt mitte moodustavate erilügiliste täiendite ainsas esaldajaks on ne, et erimeni hääldatakse loetava intonatsiooniga.⁵

¹ vt. Грамматика русского языка, том II, суммакус, раскт первак, Москва 1960, л. 598.

² vt. kalsamas, л. 598.

³ vt. Собранный русский язык. Суммакус. Под ред. Е. М. Галкиной-Федерук, Москва 1957, л. 235.

⁴ vt. А. М. Пешковский, Русский суммакус в научном освещении, Москва 1956, л. 443.

⁵ vt. Г. П. Фирсов, Изучение суммакуса русского приговорики, Москва 1957, л. 35.

testi tule õpinutes intonatsioonile tähelepanu pööratud ei ole. Siinus kolt, kus räägitakse, on J. Valgma töö „Küsimusi rütmilise õpetamise metoodikast“, kus ta kirjutab: „koondlaul õppimisel ei tohi unustada intonatsiooni vaatlust. Kui esineb rohkem kui kaks korduvat liiget, siis antakse igale liikmele loogiline rõhk, iga liige on räägitud teistest pausiga; iga järgmine liige intonatsioon on eelmisega võrreldes pisut kõrgem...“¹

Näib, et erilist enile tunna koondlaulule omast intonatsiooni pole mõtet, se esineb ikka ainult siis, kui korduvad liikmed on ühendavas nooris. Kui aga koondlaul korduvaid liikmeid võib näiteks mingi vartandao rütmisena, on intonatsioon sarnane selle intonatsiooniga, mis esineb sama rütmisena omavas rütmis.

Millest näi testi kui ka vene tule grammatikad enamasti väinides mööda lähevad, on se, et ühes laulus võib koondlaul korduvaid liikmeid esineda mitme laulusliikme juures. Järgmises laulus on 4 korduvat liig-

¹ J. Valgma, Küsimusi rütmilise õpetamise metoodikast, „testi tule õpetamise metoodika küsimusi“, Tallinn 1957, lk. 123.

mete rühma:

Seltskonnaga, kambaga, oma mustega aga
võid väiksest ametinimust tõusta riigi ja rah-
va etteotsa, kerkida valimistel kandidaadiks,
riiginõuaoogu liikmeks, isegi ministriks (K. Siig, H. J. K.,
258).

Selles lauses on

- 1) 3 määrust - „seltskonnaga“, „kambaga“,
„mustega“, mille põhisõnaks
on öeldis „võid“;
- 2) 1 riikist - „tõusta“, „kerkida“, mille
põhisõnaks on öeldis „võid“;
- 3) 2 määrust - „riigi“ ja „rahva etteotsa“,
mille põhisõnaks on riikis
„tõusta“;
- 4) 3 määrust - „kandidaadiks“, „liikmeks“,
„ministriks“, mille põhi-
sõnaks on riikis „kerkida“.

Koondlaus korduvad liinid võivad
mineda lütlause oralauses. Näiteks liiklause
„Sis magapid sulane ja tüdruk ühes kaja-
poisiga väljas, ainult Mari lastega ja per-
mes in jäid läbi aarta tappa (A. H. Tamme-
saare, Tõ I, 178) mõlemas oralaus on kordu-
vad allind: esimeses „sulane“ ja „tüdruk“

ühes kirjapoisiga", mis kuuluvad öeldin „maga-
rid“ juurde, teine „Mari lastega“ ja „peremus“,
mis kuuluvad öeldin „jäid“ juurde.

Selles liitlauses on kummaski osalauses
üks korduvate liikmete rühm, kuid samuti
mii liitlauses, võib neid ka liitlause osalau-
ses vahel rohkem olla.

Kokkuvõttes võib veel kord R. Kure ja J. Helg-
ma kõige täpsemalt ja selgepärilisemalt koost-
lause olemust edasi andva definitsiooni järgi
öelda, et koostlause on liitlause, millel on mi-
te pealiiget või mitu ühe ja sama sõna
juurde kuuluvat ning ühele ja samale rüh-
musele vastavat samalügilist kõvalliiget.

Liigi koostlause ik on liitlause, võib
ühe liitlause piires olla koostlause kordu-
vaid liikmeid mitme lauseliikme juures,
kusjuures moodustuvad eri-, vahel ka sama-
nimeliste korduvate lauseliikmete rühmad.
Samuti võib ühes või mitmes liitlause osa-
lauses olla kas üks või mitu korduvate
liikmete rühma.

II. KOONDLAUSE KORDUVATE LIIKMETENA ESINEVAD LAUSELIHKMED

1. Koondlause korduvateks liikme- teks on alused.

Ümbris kümnenendide moodustavad kõigi koondlausete hulgas koondlaused korduvate alustega.

Korduvad alused on omavahel ühendatud kas ridsõnade või ainult intonatsioonil, sejuurus võib lauses korduvaid aluseid olla kaks või enam.

Kõige tavalisemaks ridsõnaks korduvate aluste puhul on ühendav ridsõna ja enamasti esineb ta kas koondlauses esimese kahe korduva aluse ühendajana või viimase ja viimase aluse ühendajana, kui neid on lauses rohkem kui kaks. Näiteid:

Põllumustereogude kohapealised tantsud Joosep Tenraf ja Villem Lõster tegid vägevad jõudud (L. Vaher, 87, 81). Tõjakuurind ja võimurahutund vapustanud Vana-Valgepõllu alustajad (L. Vaher, 87, 100). Aga Vana-Valgepõllu talu-

enda enervaltumise ja väärirukstunne pääsind kõigis elameldiõustes mansoonide (L. Vaher, E.J., 112). Õpetajaid ja hingekarjaseid on ü olnudki (L. Vaher, E.J., 57).

Taamal rohtanid aga puhtalt ja madalt üksteisest värvuselt erinevas sarapuumid, pajad ja nõmmemännid ning üle nende kaardus kuusik ... (L. Vaher, E.J., 35). Kaibamine, nutt ja neeldmine poleks nutunud eales nii tervalt rohvangu nigarust alla krüpsitada (L. Vaher, E.J., 64). Tal on mas ruhpüks, aknaraamid, plüüdirauad ja putrool (L. Vaher, E.J., 165). Umbad, kardinad ja padjad olid kohale antatud (L. Vaher, E.J., 104).

Seni eritatud launtes on ahend ilma laienditeta. laienditega erinevad ahendid on tunduvalt vähen. Näited:

Süa mahtunud ainult vanamooline raske kirjutuslaud tooliga, kahe peoliga artikapp ja kans tugitool, milles istunud hõlbiult nud, kus tahtsid diuutõuga kõnelda (V. Saar, LTA, 157).

lembit sisari saripäine, turjand koju, elavad nilmad, stypool tungiv otsmik ja liikumis paist id ilma ning äratand tähelepanu (L. Vaher, E.J., 114). Kedmine, arvete tegemine, toiduretseptidega jandamine, külanaiste ja sööklaukientunuga asukeldamine ja vältimatud elameldiõundai

moosustanid uagu turviku (L. Vaher, EJ, 169). Üheks klanivaunlan väga prastinutud võtles on masi pügada ja nll alt kaljunitööd teha (L. Vaher, EJ, 359). Tema nihtus niimurec irooniaga:

„Jäada kodumaast ilma ja hukkuda võõra rah-
va nas - vaat ne ongi niinugustele lujastele
kõige parajam palx“ (L. Vaher, EJ, 510).

Vahel jätkuavad korduvad alund järgmises laus:

Siin oli muuseum, uhu raamatunogu, man-
soleum Alexander Suure klaaskiirtega. Teater,
hipodroom, tohutud tööstus ja sadamaniaduldi-
nd (J. Smuul, JK, 264).

Sidesõna ning enimb aluste ühendajana tunduvalt harvemini, näit.:

Lood ning loomud ei läinud niugugi ilu-
rasti (L. Vaher, EJ, 42). Kui nad mugavas kabi-
netis peatunid, kus oli lai tammine kirjutuslaud,
kars niigavat plüüs - tugitooli ning samast ma-
terjalist raske olüvan, näitas Mööralu kaabit
ja mantlit eemale visatis Rikmale tooli (R. Sirge,
M ja R, 269). Tulenahju oli maha nuratud, aga
ving ning nuits täitrid õhku (L. Vaher, EJ, 314).

ja või ning ei tarvitu alati viiman kor-
duva alux es nista, vaid nad võivad vime-
da varem, kusjuures viiman liikme es on

koma. Sillini juht ühendavad need nidesõnad tähenduselt lähedasmäid mõisteid, näit.:

Iga kõi saatanad ja sarvitud, ngades, asja üleslatus nindmiste järgne hirm, ahartus vaatanid Anna-Mia Halini rokenashallidest nlmadest (L.Vaher, EJ, 68). Tal on naine ning lapend, kodu, aga mil nimga mitte midagi (L.Vaher, EJ, 151).

Vahel harva onub ja kõigi korduvate alude ühendajana koonddlaurs. Näiteid:

Mina ja Hendrix ja Viltun Andrus oleme ka nüt kausa amol olund (L.Vaher, EJ, 161). Meid ootavad kepikeornad ja vitramukjad ja ahulad (E.Vilde, MS, 306).

Mõnikord on alund jaotatud kaheliinmelis-tem rühmadene, kujuures need liinud on omavahel ühendatud nidesõnaga ja:

Tsaar ja mõisnik, urjadrik ja kirikhärra said, mis teenitud (L.Vaher, EJ, 57). Meil on kakun- naste ja plerai, väkerese hobusnaste ja -raudu (L.Vaher, EJ, 386). Sündinud ja nremind, nikk- nd ja laulatund, kõisuge muud õnnelind ja õnnited juhtumund mänginid neis anitustes pua- ora (E.Vilde, MS, 51).

Siani on vaadildud ühendavaid nidesõnu ja ja ning. Ka teiste nidesõnadega ühendatud alund võivad olla laienditega või ilma.

ühendavatest rühmadest võivad aluseid vahel
nista veel nii(hästi) ... kui(ka), ega, mitte ainult...
vaid ka. Näiteid:

idea mõistrid ühtemoodi nii vanad kui
noored (R. Sirge, Mja R, 177). Ta soovis väga, et
nii Hendrik kui ka Villem oleksid temast kau-
gemal (L. Vaher, E. J. 178). Mä naised kui ka mehed,
kes olid olnud vabariigi, kippunud koju (L. Vaher, E. J.
266).

Niihästi näitlik agitatatsioon, loengud, vestlused,
temaatilised õhtud ja konverentsid raamatukogu-
des kui ka teised kultuuritöötajad peavad
estetiiliselt elamus kõval andma panuse ka tootmis-
üksuse edendamise lahendamise (MH m. 108, 1962, 1).

ükski Vana-Valgepõllu vilamu ega tüdruk
ei murinud söögiga (L. Vaher, E. J. 100). Taludes polnud
leoma eга majaraami, isegi pajad-pannid olid
kaasa viidud (L. Vaher, E. J. 70). Linn polnud rummi-
pundrust ega tein inimene voli piiramist (L. Vaher,
E. J. 50).

Näis, nagu oleks mitte ainult see, vaid isegi
õha täis olnud mitmekesised, tihti vastukäi-
vaid, omavahel koosobimatuks olnud (R. Sirge,
Mja R, 266).

ühes kaardlaenus võib esineda mitu ühen-
davate rühma, näit.:

Kui elgus, et nihasti Tagapuru nni Arme ja Hundipalu ütavad nli töö enne kōhile nni Vangamāe Espu Andrus, lypiti kokku, et tema ka-
dab oma nlan ja tüdrukku ühe või kahe hobu-
xga naabrite juurde pärsi ette tegema ...
(A. H. Tammsaare, TÕ I, 46).

Kordurati alusti vahel tarvitataun ka
uadlavaid nidesõnu või, kas...või, ehk. Näituid:
See võimalus näis aga väga kiinitas
duat, nnt kõik töölind püsinid rahulikult
paigal, ja nns väsimusest liiga tuim q olnud,
nli nōole ilmus koguni kahjurōõmlik elurus
või ka murulik jakmatus nändmure tagajär-
gede pärast (s. Vilde, MS, 9).

Mõnikord on või kõigi alusti vahel:
Kas mina või Adalbast või Heino
tuli ninnu unaida vargile? (L. Vahur, 87, 182).

Sidesõna või on mõnikord paarikaupa
ühendatud alusti vahel:

Mis puutub temaxe inimes mure või
muretus, rahu või rahutus, mure või hirm?
(K. Sire, M ja R, 446).

Sidesõna ehk tarvitataun harva. Näide:
Aga pulgad ehk puundid tehti' sa-
lyart, millist ihamene hing võis läbi „vii-
nda' (A. H. Tammsaare, TÕ I, 235).

Järgnevas lauses on kasutatud vastandavat rühmana vaid :

Ta isegi ei teadnud, mis ta olus hüüdnud, aga omelti olus ta tahtnud hüüda ja kiripulistele teada anda, et mitsas pole rubane, vaid Ungamaa juun ... (A. H. Tammsaare, TÕ I, 150). Tarum kuulis Paganamaart ja sai teada, et tal polnud pa-
ganad, vaid nuured talud (L. Vahur, 81, 12).

Kummalgi pool vastandavat rühmana võib esineda ühendava rühmaga ühendatud korduvad alused, näit. :

"Ore perumus ähvardab mind mammora-
ga," ütles rätripe Pearu, kui ta üha kordas,
et ta Taari enam õmbelma ei võta, "aga mi-
me jalga iga mõtet pole veel kunagi mammora
jaktunud, vaid ikka aated ja tõde ning õigus
(A. H. Tammsaare, TÕ I, 243).

Vaadeldud näidetis oli iga korduv alus väljendatud ühe sõnaga. Järgmistes näidetis koosnevad korduvast moodustavad alused sõnarihmast:

Kusagilt aastati kaugumt kajaid veel
praaguigi Hinderim "võta ku mõistanga" ja
isa "tasa ning tangu!" (L. Vahur, 81, 17). "Tarum lubes!",
"Tarum ühtes!", "Tarum kärsis!" ja "Kaiban
Tarumile!" muutuvad ühe lihtsuse ajaga valla

elu olulisus kultuurimies (L. Vahur, 87, 194). Teins
lauree noorub iga alus terveist laureat.

õeldine as oluaid aluseid, entti kui neid on
kars, ilma nidesõnata tavaliselt ei ühendata (võlja
avatud da-tugevusnimelised alused). Sageli aga
ühendatakse õeldine järel olvad alused ainult
intonatsioonil abil. Käaldamisel erime nidesõna
asemel paus, kiigutamisel pannakse koma. Kui
lauree pöördub nidesõna, jääb mulje, nagu
võiks alusele loetlele jätkuda. Entti paistab
ne ilma nirs, kui alustel ei ole laiendusi. Märksid:

kaardist lahu liia, tema mitut taga
lünata, ne olus sama tähendamis, kui teda
ühendada (E. Vilde, KM, 83). Petrooleum, tuletikud,
sebinivi, nõelad, nall niiti moodustand omaltte
väärtuse (L. Vahur, 87, 388).

Mulle jäid mulde klapiina tänavapildi
värvivõrus, nugrite hulpsuunist mustani.
varieeruv nahavärvus, riiete vedus, kohati u-
guni silma hajumatus, kajuvad värvitöö-
nid, äride jahedus, blasurunud kärrasmike
nuurid kolland kingad baanilaual, baari-
tunijate faxiirlik väledus, hea õote visni
(J. Smuul, JK, 12). Uus ujunid aga sõestunud
lauajupid, räbalduund maskuimishalatt, mõlki

löödud väljundel (L. Vaher, EJ, 5). Teda köitnud ka-
lini galantus, rütskondlik vilumus, muhitus,
muigi need olid enamasti nõukava tooniga laun-
tud (L. Vaher, EJ, 292).

Koitnid paamilind käsklud, soin, sihoar-
dud (L. Vaher, EJ, 43). Elule ilmunud usmargid,
rihid (L. Vaher, EJ, 166). Siin olid olud taanland,
roetsland, sarland, veudland (L. Vaher, EJ, 175).
Ühes võttus on röövimine, põletamine (L. Vaher,
EJ, 359). Selles oli lõbunust, käbenatust, kaadust,
heanidamlikkust... (J. Smuul, JR, 114).

Sideronade ja ja ning, samuti intonatsioon
abil ühendatud täisaluste juures on öeldis
tavaliselt mitmus, nagu ntqut ulnenud näi-
detest. Kui aga alund väljendavad lähedasi
mõisteid, on öeldis ainus. Suurem osa ainu-
s oleva öeldisega näiteid on nllind, kus öd-
dis on korduvate aluste as. Näiteid:

Ma tahaksin, et ma tol ajal Ateenas, - vii-
tuhande aasta pärast tulevikus oleksin elanud,
muni vahust ka mui maal kaadus ja vabadus
kalli taava niinus värvit ning kadunud rooi-
pöörastus muudab (E. Bornhäke, AJ, 45). Kumalus
ja alpus saab mid edapidi nende vastu vaja-
ma, kus mid mui tarkum pärast taga kinnu-

rid (F.R. Kruetwald, J, 257). Aga Andriku lugemine ja laulmine jumi kaudal tõi tema meeltse muutuse (A.H. Tammsaare, TÕ I, 166). Kogu linna ja kogu ilma elad noil päevil igatsetud rahu elures (L. Vahur, EJ, 54). Külm ja tähi nõht ajab metsamehed koju (L. Vahur, EJ, 249). Ta löötnutamine, ta jalgade kotim lume ku kotis kajana metsast, mille va hale ta oli jõudnud (E. Vilde, KM, 123).

Murtud raod rapinud, peene liiva tolm kor lis üles, kuuldus xgane pool-lämbunud sõhin ja mõmin ... (E. Bornhöhe, AJ, 10). Linnas, kus rahvahide maalt põgenijate läbi ilinurus oli karvanud, valitus hirm ja ahastus (E. Bornhöhe, AJ, 76). Nagu ärmitatud hulaste pesas tõuris ilusal uikin ja kahin, tõvalondid valgustasid pimedust ja heitrid värisvat kuma ülesronijate nägude le (E. Bornhöhe, AJ, 87). Seal tõuris suur uisa ja kurbus karbamine igalt poolt, ja mure di mõ nel mehel nõnda jalad murdnud, et nende peal ei võinud nista ega käia (F.R. Kruetwald, J, 329). Aga just parajasti nt riitapilgul... kannas väljamäält vali vannimüüri ja suur laul kõstma (A.H. Tammsaare, TÕ I, 25). Kotis hüda lapse hale kiljatus, purnuvate alaande uikin ja nis vainis kõik ... (O. Tooming, M & H, 40). Sellises elasti-otuskehene õhusõunas võnnis elujulgu ja

enemindlus (L. Vaher, EJ, 175). Meid untas olusorra
 ohtlik kurulikus ja nende endi aktis (L. Vaher, EJ, 219).
 Aga pilgus põles õelus, argus, hirm, na uljus ja
jultumus - kõik konna (L. Vaher, EJ, 341). Viiru
 väravas, mustaude linna nix minna, vainit
 alles muusika ja trummipöörin (E. Vilde, MS, 381).

Praegu samasugusel juhtudel võib öeldis
 mitmeks olla:

ütlemin isale, et näed nüüd, kuhu me en-
gekalsus ja jonn meil poja rüid... (O. Tooming,
 MS, 13). Kartus õpetaja väluvate nilmade us
 ja käti püüand teda (E. Vilde, KM, 141). Rändimaja
 ümbus ja õu mecantand kummaliselt port-
 sanilaagrit (L. Vaher, EJ, 123). Salme väärinus, tõ-
armatus, ede töös olid nilmapaistvad (L. Vaher, EJ,
 168). Tema nirgus ja riht olid jäänud samas.
 (L. Vaher, EJ, 284). Hirm ja jälus vaputand teda
 ka mõeldis tulevax sõprux peale nende meeste-
 ga (E. Vilde, KM, 83).

Järgmistis lausetes väljendavad korduvad
 ahend praegu samu mõisteid, kuid kord on
 öeldis ainuks, kord mitmeks:

elav juturadin, naer ja laul aitab töö
 igavust unustada (E. Vilde, MS, 115) - Tõad olid
 heledasti valgustatud, käälti numin, klaande
kölin ja rõõmus naer kajand väga (E. Vilde,
 MS, 231).

Korduvate aluste juures võib mineda konn-
võttev sõna. Õpinutes on tavaliselt öeldud, et see
ei ole loetelu puhul, kuid see eeldab kordu-
vad liikmed enamasti loetelu moodustavadi, mitte
ühendavate sõnadega võttes alust. Sageli ei
kõnele konn võttev sõna juures olev loetelu rõh-
ku kui kahet lausliikmest.

Konn võttevad sõnad on laiemas tähenduses
kui loetelu liikmed, kesjuures nad on tavaliselt
samad lausliikmed. Õpinute järgi on konn võt-
vate sõnadega korduvate aluste puhul ansõnad
me, need, kõik, see, see, mis. Konn võttev
sõna võib olla ka igasugune teine sõna,
millel on üldistavam tähendus, võrreldes kordu-
vate lausliikmetega. Tegelikult näib, et juhul,
kui konn võttev sõna on loetelu es, ei ole ta
sageli üldistava tähendusega nimisõna
kujul. Kui aga konn võttev sõna järgneb loetelu-
le, on ta praegu alati ansõna.

Konn võttev sõna juures hääldamisel tehti
võrd paari märgitakse kirjaga tavaliselt koloni-
ga, kui loetelu järgneb konn võttevale sõnale, ning
mõtteviisiga, kui loetelu ei ole konn võttevale
sõnale. Kõik see näib aga juhtumid, mis
oodatava koloni asemel on mõtteviis. Näitena:
dill oli harjunud, et teda arvatavalt võeti

di, et kõik kohtlendid : õpilased, õpetajad, õppemajandi
töötajad (V. Saar, LTA, 170). Enimend maacugu kõik
ansambli isetegutsringid : ngaroor Novus August
deeni tartingpi all, relvataanturühm Ilma Adam-
soni juhendamint, naisansambel Elonora Veiten
juhendamint, extraadiormister, mida juhatab Kore
Zeiger, solistid, amobaadid (VH m. 84, 1962, 3). Sün
peat kaasa aitama kogu üldnis : laste vanemate
komitee, tööstusettevõtete kommunistlikud uocud,
kommunistliku töö brigaadid, mil Tartus üliõpila-
nd, samuti linna või raijoni juktivad töötä-
jad (VH m. 86, 1962, 1). Aga koot vana konaga tu-
lvad tagasi ka vanad mured : võlad, veeslid,
maasutaktpäivad (R. Sigi, M ja R, 420). kurba pil-
ti pausus mööbel : kulunud raudvoodid, kokma-
kate jämedate jalgadega lauad ja minginegand
kolmeverandmöödus kapid (VH m. 81, 1962, 1). Tapi-
mise nina niljes rippunid mõned kodund töö-
riistad : okerdi, puitel ja kiroes (E. Vilde, MS, 191).
.06" saabus näa Mus Meremaalt, Wellingtonist, kus
kohtund Antarktis uurijad : veerland, amerikla-
nd, ingland, prantland, austraalland (J. Smuul,
JR, 215). Täa vainsemans ning vainsemans
jai linna õine kära madalate mäinõlvade taga:
autode tuntutamine, voorimuste hobuste sõidu-
kümin, jahutajate kingade konapäraste kabin

(A. Jakobson, VK, 211). Jaama puhetus külitab rika ääres kotidel ja pampudel nende päevade kiire ultskond: väsivad järele tõttavad sõjaväelased, vanemad mehed, naised siimpride-kompride ja pampudega (I. Vahur, EJ, 368). Valmis vägev õhtusöök: magustapud kapsad nülm-ningiga, hapukurk, vekitud õunad ja vahukoor (I. Vahur, EJ, 216). ... loomapidamises järs majapidamises ol küllaldaselt sööta: teri ja kartuleid, hünu ja põhku (R. Siigi, ÜTR, 80).

Ootamine, minollati tähtaegade möödalikimine, mitte ootamine, uus möödalikimine - re moodustab uime elus olati ningi ilgatu tühemine (J. Smuul, JR, 6). Koor, hobune ja võike laps - und on puhta nüdamega (V. Saar, LTA, 176). Ta kivistatud kõvad, barenbardi ja panthabit me - mitar karveranik ümber terava näo - kõik re meenutab vana kiprit, mis parajas tuuris kõrbit tuleb ja kambamant drub (J. Smuul, JR, 114). Heina - maa, mis algas lori tagant Käärjõe kaunist ja langes ühtlase tasandimuna alla Umb võhma poole, onatraadiga koplitus jagatud karjamaa dutjärve taga, kiinnitavamad annudiga tarba - soo mägide vahel - kõik re kuritas Kõnnu - saart kuu agronoomi ... (V. Saar, LTA, 83). Skood ja välidad, vanad ja väitid - kõik jätid oma

kodud saatus loolde ja otisid nagu tagasihüta-
tud loomad metsapadrinus ja võsatihtinus un-
gast, kuhu oma hirmunud piad ja alistunud hinge
pista (E. Vilde, MS, 275). Vana porun, Herbert, Rai-
mund - kõin jookid talle järele... (E. Vilde, MS, 369)

Muide väliste nas olid ka kõvenurga me-
hed - Vangamäe Andres ja Kundipalu Tii (A. H. Tam-
saare, TÖ I, 217). Kõin on sulitud - äid, eihod,
baanid (J. Smuul, JR, 208).

Simulint koondlaunle väga lähedane on
üllis sõnaukudiga väljendatud alus (võib olla
ka mõni muu launle), milles teine vahust nim-
sonast on kaasauhtvas käändis, näit.:

See oli Varblax-ot Milda oma tiitardiga
(J. Vaher, EJ, 84). Perepoeg tiituga pidid teistest
enam tegema (J. Vaher, EJ, 100). Lota Adalbärdiga
redutand kussagil metsas, juua ihukaitsjans
kaasas (J. Vaher, EJ, 108). Kuua nija kanaga lase-
nid aida us viljajootusplatil jalgaad lüunda
(J. Vaher, EJ, 387).

Koondlauntega pole nin tegemist üllisparast,
et kaasauhtvas käändis ole sõna ei kuulu üldis-
vaid alus juunde, moodustades koos ülliga lüit-
mõiste.

Nine üllis on mõned üllisadland, näiteks

A. Sakmator¹ ja A. Peikormi² sellist ühendit
koondlaulus pidanud.

2. Koondlause korduvateks liikmeteks on öldid.

Kõige rohkem esineb anti rehus koondlau-
rid, milles on korduvad öldid. Kõigi koond-
lauste hulgast moodustavad öldid lausud
umbes 40%.

Korduvad öldid võivad esineda kõi-
gis aegades, kõnurvõttes, tegumoodides. Tava-
liselt on öldid samas vormis, näit.:

Ja pruim ja nilus poognaid, võttis sineli-
taskust tindipoti ja nilupa, antas piduliku-
nga lauale ning istis laua taha (E. Vahur, 8),
119). Ma olen oma tundmuse uurinud, proo-
vinud, kainelt arvestanud - nad ei muuda
sõnu ega värvi (E. Vilde, MS, 223). Anale oli nagu

¹ vt. A. A. Шахматов, Символизм русского язы-
ка, грамматики и коммуникатива
Э. С. Шенниковой, изданные вопросы, лекции
1941, л. 177.

² vt. Д. М. Панченко, Русский символизм в на-
шем обучении, Москва 1956, л. 95.

inimeste kuu astunud, risurkoka omandanud (J. Vahur, 8, 109). Te olivat talust talu käinud ja kolhoosi ast hoiatanud ning valge laeva tul-
nut lubanud (J. Vahur, 8, 78). Kui palju parun
ja tululikum, jah, kui palju kütkikum ja au-
likum olus tule, kui teie omes majas unda
arju ja tülinid toimetanud, kaas vabaduse,
kütuse ja rahus elavite, oma põldude vilja
maitsuite, ja oma naine ja lastega, sõprade ja
nugulastega nltris unust reöomustavite, ei
ial unda kartes, et kugi teid nlit prümbe-
-pölvest ... tohies vilja tungida ja ära aja-
da (Fr. R. Kuntowald, 7, 153). Võta saanitena
ja tiue laste manu! (J. Vahur, 8, 92). Tõnnu
niid kannad jalge vahule ja lasen tuhat-
ulja sansamaa poole! (J. Vahur, 8, 96). Sul on
ja kõva töö tuktud, jahil käidud ja saan
patla saaditud (J. Vahur, 8, 78).

Koondlaux uorduvad öddised võivad
olla ka erinevas vormis. Näitid:

Olguigi et konite töötajad on vübinud
ja vüvivad nununa on oma töötajast ette-
vöttes, ei jõua nad ikuagi kõinjak, kus opre-
tiivnt abi vajatare (RH m. 73, 1963, 2). Kuid-
rik söitnud tida vüma ega tule enam tagasi
enne, kui ... (J. Vahur, 8, 30). Sain Tuie kirja

ja vahtau koke (L. Vahur, E, 471). Pauna-Mari oli
 inna laulda armastanud ja omas kõini viie,
 mis viirus lauldi (A. H. Tammsaare, Tõ I, 166). Se-
 nies... oli Minna tuppä sängi kombundanud ja
nutab njavahus (L. Vahur, E, 431). Anni oli kodus
käinud ja läins anlane tagasi (L. Vahur, E, 210).
 Tõrum sõitis õhtuti ja koidupunktidel jalgratta
 kodarad tulikus ega olus nutnud lastita
 pooli aja nutelidult nappidens tähtpäevades
 õiundada (L. Vahur, E, 134). Ta om nul õige ni-
 tut aega põdur olnud, aga piiris jahul ega
vandunud kädale alla (L. Vahur, E, 279).

Korduvad öeldid on ühendatud kas rih-
 sõnade või intonatsioonide abil.

Enamasti viirvad ühenduvad rihisõnad
 ja, ning, ega. Mudega notud korduvad öeldi-
 nd vähendavad haitinult järjestinust tege-
 vust, kujutues rihisõna enim tavatult kaku
 viimase öeldi vahel. Näiteid:

Tugro Vahur luuris mõne aja ünnipäini
 mööda metri, tundis nis igavust, luuratas en-
 ne Lodi järve lomikärna kätt hundinahade
 est nägusa nisu naisus ja naisvõnna nula-
nus, hilitas naist, laskis nulan tüni maad
põllus muuta, tegi end kõigi metraliste hir-
murs ja nuri raugana (E. Cornkõle, A, 11). Pär

nagu varm nius, astus ta sõna lausumata kyppe,
 ... kuin loo soõgilane juurde, ulatas koljanapa
 järele, jõi hea jannu, hilitas ja hannas siis
 kobaval pilgul midagi poolprimedas toas otima
 (E. Vilde, MS, 13). Tiomhed mõisade väljadel jäta-
vad töö nisma, nabivad hobuse adra ust
 lahti, kihutavad noju, rakendavad looma vare-
 ni ette ja soõidavad sõtta (E. Vilde, MS, 312).
 Mõned olid kumervanand kotid, nende rinn la-
rid nad tünn aega päinextiri koti põhjani
 paista, ridurid siis kiirusti kotisuu kinni ja
joovrid nõuotta päevavalgust välja puista-
 ma (Fr. R. Kuntzwald, J, 167). Vinter jõi klaasikun-
 dustawat mäjumist, matmitas nund, ootas
 surinat nidanemangus ja jõi siis veel kuis
 (E. Vilde, MS, 139). Tulid lippas kiirusti sõna-
 palade kaudu üles, tornas kõrgem katumme,
pääns lahtivest majaanust majja ja ruki-
ns aundest jälle välja (E. Bornhöhe, A, 68).
 Seda kuuldus länid kilplaste nõuisanded joos-
 tes noju, tõid nalt labidad, kangid, sõnniku-
 hargid ja mis muudu neil kätte juhtunud,
 kaasa, ja hannand nal kohal kavaama,
 kuhu kääride-ihuja oli maha kinnunud...
 (Fr. R. Kuntzwald, J, 143-144). Ta tõunis üles, hi-
lis ümber maja murga ja nägi nüüd, et op-

manni arundist oli kuremine val valgustatud
(E. Vilde, MS, 232). Mõnisada meest jõe pooli
jõudes keera marin metsa äärde, pau ta
maha ja roida mulle järele (L. Vahur, §, 37).
Emilie oli kindel, et tütar meelitatakse lin-
na ja pannakse siinni (L. Vahur, §, 160).

Sidesõnad ja ning võivad esineda
mitte ainult viimaste sõdaste vahel, kuigi
ja võib esineda sidesõnaga ning. Näited:

ja ne teist elama jääb, ne voitakse
vangi ja pannakse raude ja raaditakse
eluajaks nina, mis enam tagantulemist ei
ole (E. Vilde, MS, 308). Annali võttis loa viie-
nümme vilole ja pistis taskusse ning pirutas
nijärel hüvastijätuks käe (L. Vahur, §, 152). Ta
nibges arvama matu, läks ja lumistas välis-
und ning heitis diivanile (L. Vahur, §, 140).

ühendavate sidesõnadega notud sõddi-
nd võivad väljendada ka samaaegset või
korduvat tegmist. Näited:

Parun hüdig äknis ja puhkis ja pu-
ristas nagu liia auruga täidetud katil (E.
Vilde, MS, 363). Vinge uvadine tuul puhus piki
halli aasa, üle lagude madalate väljade,
kõigutas kasvude raagus ovvi, pani männid
salapäraselt sahinema ja mängis mullu

rohu koltunud tuunadega (E. Vilde, MS, 180). Proua
nisis, pukkas ja mötles (A. H. Tammsaare, TÕ I, 113).

Parajate „xmlannidega“ kokku juhtudes
sõitis ta vahel päevade kaupa mööda ümber-
kaudsid kõrtsi ümber, jõi, ärjles ja rüüdis,
kui vastasest muude võitu ei saanud (A. H. Tammsaare, TÕ I, 213). Iga kirja, ka kõige lihtsana
kallal istub ta mitu tundi, on vihane kui
lõvi, karjub igaühe peale, kes tema püreekonant
nl ajal mööda läheb, loobib ühe neli tuot
järele murra ja vüib, kui jõe töö väimane val-
nis, ta proua nähte parandada (E. Vilde, MS, 16).

Vahel võivad korduvad öddised välgu-
dada praegu samatahenduslinnu tegevust.
näit.:

„Ma ... ma ... appi! Appi!“ karjus ja kil-
jus hirmutatud lõta (L. Vaher, EJ, 377). Kõik
vaanus ja vajus tema ümber (L. Vaher, EJ, 516).

traldavaid nidesõnu või, kas... või esineb
tunduvalt harvemini. Näiteid:

Mõisas püti temast kui kornalikust, sõsa-
muulistikust ja härra poole hoiduvat pereme-
hest laugu, kes opmannile või parunile sala-
ja nii mõnegi näpunäite andis, kui küla-
rahvast mõni mõisa vara oli puutunud,

metras käinud või rehelt või vünaköögis midagi kaasa toonud (E. Vilde, MS, 81). Ühel keral heinamaal õhtul risid kolm meit juttu vertis Raja kõrti us, kui amalt männikusalga tagant üks kuu lobunga sausti tõld niile riima ulatas, mis samm-sammult nü tasahiljueni edasi venis, et erimend vastund kahtluses jõi, kas ta liinus või paigal sisis (Fr. R. Krutzwald, J, 5). Kas ta kartis kaabanas või reitja olla või igatses tõesti ausars arilaks jääda ? (L. Vaher, EJ, 42).

Korduvaid öeldini ühendavad koondlausud ja vastandavad ridadenaad aga, vaid, kuid, ent. Näited:

Andrus üritas Annelid lõbutada, jutukoos tõmmata, aga sattus ummiumm (L. Vaher, EJ, 19). Pontu tõstis ka käält, aga haugatas kõigest paar korda (L. Vaher, EJ, 20). Tarum kuulas kuulendatult, aga tegi ometi nü, nagu heas arvas (L. Vaher, EJ, 157). Doktor viltus algu kuuldus, aga pärast nõustus (L. Vaher, EJ, 176). Ta pöördus ümber pangamaja murga, aga sisetas kohkunult (L. Vaher, EJ, 209). Oma mõttes mälus ta jutt Hendrikut, aga ei julgunud nt ka Tarumile enneaegu kõnelda (L. Vaher, EJ,

209).

Teadlik tein tunnetes, aga jõutku samaga
vastama, ei nutnud Anna-Mia Andrust sol-
vata, vaid jätutas talle naeratuse nagu suu
päinusekski (L. Vaher, E.J., 27). Milda ei mällanud
jälle väinida, vaid kõnles mehed üle (L. Vaher, E.J.,
89). Vanaema samm oli lühike, aga mitte
tõuts, ta käis oli kõvera otsaga kyp, kuid ta
ei tootunud raskest sellest, vaid kütis xda
buidi vigurdava kerguga (V. Saar, LTA, 43).
Sõltärsant ei saanud ta kõigil ööl uduks
nõmade peale, vaid viskas sängis rahutult
uika ühe külje pealt teise külje peale (Fr. R.
Knutzwald, J., 281). Anni häämmantus selle kü-
nimise us, aga Aino ei oodanud vastust, vaid
jätutas... (L. Vaher, E.J., 215).

Eiis Tootnu armastus kürust, kuid see -
kord jäi järeleõitvale Vellule jalgu (O. Tooming,
M.L.H., 28).

Puhuti ta halitus Viltust, ent nio jälle je-
niseis (L. Vaher, E.J., 344).

Katandavaid nidesõnu võib erineda ka
launis, kus korduvaid öldid on kokku kui kass,
nijnures on üljäänud öldidid omavahel üha-
davas koss. Näited:

Pearu käis ja mötles, mötles ja käis,

aga lõpuks ei teinud midagi, jättis arja naks
(H. H. Tammsaare, TÕ I, 64). Väimane kohustus,
aga mõistis pilgipäält Mitri mõtteid ning
vastas pausootungaga (L. Vahur, EJ, 226).

üks noondlaurens võib olla ka kaas vii-
mvat vastandavat ridisõna, näit.:

Ta arvas korras suu, aga ei lausunud
sõnagi, vaid haaras kuu kaenda alla ja
latsas nuiis üle toa uks suunas (L. Vahur,
EJ, 363).

Ilmsa ridisõnata, ainult intonatsioonil abil
ühendatud korduvaid sõlmi leidub harvemini.
Need väljendavad põhiliselt kas samaaegset või
korduvat tegemist. Näiteid:

Istusime, mitntanime, ootanime (J. Smuul,
JR, 197). Vahtis mulle etra nagu tuiset il-
mast, ei soand tüüil ajal sõna suust, vati-
us aga, mõlemad käed kõvasti ruskas (E. Vil-
de, MS, 105). Nad chitavad kaurandusi ja kõig-
ake, elutujaamu ja tikanid, piiritavad
tööstushüglari minu maa põhja- ja idapiir-
kondadame, võtavad kanitande Siberi ja Ka-
sakstani avarusi, aitavad linnu põllumajan-
dusnõudele müllust (NH m. 89 1962, 1). Anni
jäi vaiksuse, irdus Tallinna jäänud rüts-

konna riisutust, ei neklunud saudastega (L. Vahur, E. J. 11). Pika, volaski välimunga sapöör tõulis, paunus laste marmulaadi (L. Vahur, E. J. 38). Kogu ümbrus oli tardunud wagu võlu unne, hinge heitnud (L. Vahur, E. J. 59). Jereemia du ja tervise ajal nüitis vanapere mis is er mer kuin asaru, alustas kuja, avas uivad kajasaia väravad, tõstis nigist erimer koti undusija salve, rõtkus unduslõikurist leiva taignagi, nt pennaist tal polnud (L. Vahur, E. J. 100). Varajakmas cas wad tälitund, higim hoidrid arglinult amale (L. Vahur, E. J. 118). Ta küivis is põrandaid, peni laudlinu, sakur das toiduainetega (L. Vahur, E. J. 169). Mine, am muisti tule ! (L. Vahur, E. J. 37).

Nii nidesõnadi abil mi ilma võivad olla ühendatud kas sama orti. Nunde kordu mine näitab tegerax restorist, ainult into natnooni abil ühendatud vehtidel or lisas oul enline rõhutar moment juures. Näiteid:

Ming viljapens venis ja venis (L. Vahur, E. J. 186). Milda keerutas ja keerutas õiget jutu otra liidmata (L. Vahur, E. J. 276). Andes venna minisoonile mõninga õiguse ja aيداتis teata val määrat teda, tajus Annuli kõige vile mu

lega, et ne oli niigi hullumeelne ja nende vahel
lainus ja lainus kuristis (L. Vahur, EJ, 291). Ja otris
 ja otris kõneainet, nundis ja nundis end vest-
 lema, aga kõne muutus väga kokkumantalt võlga
 (L. Vahur, EJ, 343). Annuli tundis, kuidas pisa-
 rad vaunid ja vaunid (L. Vahur, EJ, 407).

... ta põnd ja väine uudishimuline nina
 olid nõnda pumand, et tebrutähne polnud näha,
 kuna pinnade ripsmetega helidad silmad
pilauind ning pilauind, nagu pimistasid need
 väga en valguis (O. Tooming, MLM, 79).

... pildid ja nindmünd kuljund, kul-
jund, kuljund (A. Janobron, VK, 115). Oota, kure-
 tigija, oota, oota, küll ma ne veel kätte saan!
 (L. Bornhöke, AJ, 29). Näen nagu läbi udu, et
 kotte tirivad, tirivad (L. Vahur, EJ, 268). Ta
kannatas, kannatas - viimaks pöördus pere-
 mehe poole: „Kas teil kõin inimest veel ko-
 du pole võik?“ (E. Vilde, MS, 83).

Uue uues nllinid launid mõniseid kord-
 lausteks si pida. 'Korduvad verbid moodus-
 tavad ühe launliksuse. Kuti uues on korduvaid
 sõnu siiski kordlaure korduvateks liikmeteks

¹ vt. Сопрепменнору пусаму муре. Сумманде. Тоо
 пуг. E. M. Таммунд - Пегорук, Москва 1957,
 л. 238.

putud. J. Valgma kirjutas: „... ka ninonüünid ja korduvad sõnad moodustavad kaandlauni.“¹ See on ka õige, sest näiteks ei saa pidada lühendlikes korduvaid sõnu, millel on laenu-
dud. Järgmises laus on nii sama verbiga väljendatud öeldist, mis näitavad korduvat tegurit:

(üldse nuttis aga krcõt müüd, kus juhtus.)
Nuttis keinemaal rehaverne või rikatilõe na-
jal, nuttis last riigutades või imutades, nuttis
riigi söötis ja kapsoid rohides, nuttis isegi
söögilaua ääres, kus neda melane ja tüdruk
nägid (A. H. Tammsaare, Tõ I, 99).

Vahel on korduvad öeldised väljendatud
ühe ja sama verbiga, mille juurde kuuluvad
erinevad abimäärsõnad. Sel juhul on verb jät-
tud kordamata:

Me jame linna kõvasti pürama, et kugi
nim aga välja ei päänes (E. Bornhöhe, A, 78).
Kibeda vauraga olid nad mitnis palgid võin
ünshaaval mööda mõige üles, mis jälle teinle poole
mänt alla kandunud... (Fr. R. Kruzewald, 1, 260).

¹ J. Valgma, Keenimuri nintanni õpetamini nutoc-
dixant, „luti nuli õpetamini nutocdixe
keenimuri“, Tallinn 1957, lk. 122.

3. Koondlause korduvateks lükketeks on ölddistäited.

Koondlausid korduvate ölddistäiditega leidub suhteliselt vähe, — umbes 4% kõigist koondlausetest.

Korduvad ölddistäited on väljendatud nimisõnadega, näit. Maailm on nutuorg, kahin nd kaunud, kadurõus, pätt ja põrgu ustuba, kai gund, piirar pimedus, putlik tühikus, õud, kõl mus (J. Smuul, /R, 58); omadumõnadega, näit. õlu õhtu õle muleolukas, nidamlik ja muldijärv (J. Smuul, /R, 102); da-tegusnimidega, näit. Kuule, Tüürkene, pai laps! sa võinid mind õige natu- re aidata, mul on alles see õlu kuta ja sai nd ahjust välja võtta. (L. Keidula, /j. N, 121); erinevate sõnaliinidega, näit. Maa olnud laotun ud ja inimustest üra tühi (L. Vahur, 6/, 57); sõnavõttega, näit. Kugi, ku li kääl moon damin usmääril kantul nus, pidas kõne „armsale asti rahvale“, it oleme „oori su ve rust“ ja „liha su liha“ ... (L. Vahur, 6/, 166).

Nagu teindri lauseliinid koondlauses, on ka korduvad ölddistäited omavahel ühendatud kas sidesõnadega või intonatsioonil. Sidesõnadus on tavaliselt ühendavad

nidesõnad ja, ning. Näiteid:

Ta on nurk, nülm, kalatamatu, elutu,
ühitooniline ja õudsalt ilus (J. Smuul, JR, 119). Ta
märgas, kui väike, hõbe ja murelik on õpetaja
(V. Saar, LTA, 125). Kõik näis mahajäetud ja
laastatud (L. Vahur, EJ, 34). Kuigi oma mato,
aga õõnt tundub teine kõhe ja võõras (L. Va-
hur, EJ, 92). Enimist korda siis panuti talle tõi-
d ja öldi, et see on paniline ning hädavajalik
(L. Vahur, EJ, 163). Annuli astus julgelt oma sõnni-
nutes ja paistis, et see on temale kuirem ning
leplikum (L. Vahur, EJ, 234).

Sidesõna ja on vahel lausne mitu korda:

Kuiis taktis ta kõigi vastu nii suur ja
ilbas ja helde olla ... (E. Vilde, MS, 278).

haldavatist nidesõnadest kantatav
nidesõna või, näit:

Olgu see alg piim või lihtne, aga päris-
osa tuleb alati kuhjaga kätte (L. Vahur, EJ, 353).

Natandavatist nidesõnadest ühendavad
korduvaid öeldistäitluid aga, vaid. Näiteid:

See oli vahuterahel tüütu, aga omati
väga mildoh (L. Vahur, EJ, 179). Milds vastu
oldi viisakas, aga jake (L. Vahur, EJ, 438). See ei
olnudki tavaline mõttes tee, vaid laiem,

rohtumasaamad rattarööpnuline utsariht (L. Vaher, 87, 80). Martini ühtaugu clavas ja karmis näos oli midagi kinnist ja kangit, mis ei olnud umak-pulstar, vaid pigem ligitõmbav (L. Vaher, 87, 178).

Mõnikord ei ole üks mõiste vastandatud ühele, vaid mitmele mõistele, või on mitu mõistet vastandatud mitmele, näit.:

Kui ta jälle piisti tõunis, si ta nägu nurmekalvatu, aga rahuline ja jäicmilin (E. Bernhöde, 47, 90). Õhk oli mahu ja pehme, nagu soe piim, aga rõhur, halvav (E. Vilde, MS, 311).

Ilma ridsõnata ühendatud korduvaid sõlde tähtid leidub vähe. Näiteid:

Joonep oli niikmas, Hndrin riihikas, nirge, eninduslin (L. Vaher, 87, 24). See on metrix, jõile, ebainimulin (L. Vaher, 87, 135). Ta näostolu oli niskendunud, vahi (L. Vaher, 87, 173).

Ka sõdistäite juurde võib kuuluda koostööthar rona või sõharilom, näit.:

Näitab mõni katus otsaadin juurde olevat tunniand, - aga vaim olla endine allis: niisama tuim ja visa ja udune, nagu vanasti (L. Koidula, J ja N, 235). Kuid see oli härnaga täiesti ühte laadi mees: uhke, kõne, kiirine,

tahyroja vartu kaastundmureta (E. Vild, MS, 126).

4. Koondlaure korduvates liikmetes on täiendid.

Korduvad täiendid koondlaures võivad
olla nimisõnalised, omadussõnalised, tegus-
nimelised. Täienditega koondlaureid on umbes 12,6%.

a) Korduvad nimisõnalised täiendid.

Nimisõnalised täiendid esinevad kas oma
põhisõna es või järel.

Põhisõna es olevaid täiendeid võib olla
kaks või rohkem. Kahe korduva liikme vahel
esineb sidesõna, kui liikmeid on rohkem, siis
tavaliselt viimase liikme es seisab sidesõna
ning ülevate vahel on komad. Näited:

Käätaste ja ristide riivid lastavad haura-
taguse du salapäranest (E. Vahur, 1, 67). Ta
lõpetas male viikloosuaasoli kaheastand
põllutöö - ja majapidamuse murrend (E. Vahur, 1, 93).

Endiste valla võimumeeste ja wakuerijate töö
onitus põhjalineus (L. Vahur, E, 119). Tähtsustab ka
minu ja dinnuk xndid vdelivad ulas
(L. Vahur, E, 110). Sausa sõjaväel oli olnud nal
mingi medikamentide ja kemikaalide ladu
(L. Vahur, E, 166).

Paulata vanemad mehed lävrid õlde,
vallamajade ja munde tähtsamate painade
valvajains (L. Vahur, E, 84). Paul aga mängis
niiingur iguri, et saatis Jaani lahingu -
väljak, tuus kaasa kõik nnd põgenemise,
rudutamise, tabamise ja tagaajamise hā-
dad (L. Vahur, E, 84).

Korduvad nimisõnalind täiendid või-
vad olla jaotatud kaheliikmelistene rühma-
dus, kusjuures liikmeid ühendab ridsõna
ja, rühmade eniste vahel on aga nomad,
nait.:

Preili Marchand i näinud ka, kuidas
igal pool, ühe kui tein töö juures, kupja
ja kilti, aidamehe ja opmänni kupp neid
maksuta maninoid liivreh prani ja nende
käinu korraldas (E. Vilde, MS, 113). See umbes
võis olla Atla ja Maidla, Juuri ja Kain,
Pirila ja Kuimetsa meeste mõttekäik, kui
nad Mahtre käsijalgade kutset did kuul-

nud (E. Vilde, MS, 304).

Lauks „Andux ja Krööda ning Juri ja Mari laprad, olgu pojad või tütreid, olid kõik tublid ja terved” on rühmade vahel ridsõna ning, mis vulgi enam valdab rühmi teineteist.

Eelnevad näidetest on näha, et korduvad nimisõnalised täiendid väljendavad erinevaid isikuid, esmuid või nähtusi, kellele või millele kuuluvad põhisõnaga märgitud esmud või nähtused. Mõnikord väljendavad nimisõnalised täiendid üht ja sama isikut, näit.:

Vastant korral olus ta löinud Sisari juurde ja nimetanud rüütaja, rüüja ning tapja nime (L. Vahur, E, 315).

Järgmine lauks täpustab teine täiend isikut:

Ja hidad Me, et clarin teiste, ka nime vauant (L. Vahur, E, 166).

Põhisõna järel olevaid korduvaid nimisõnalisi täiendeid leidub küllalt harva, need võivad olla ühendatud uas ridsõnade või ainult intonatiooni abil. Enamasti esineb nende juures as- või tagasõna. Näiteid:

Erinistes võitlustes uni ja haridux at
kissus Taani kuningas Karju ja Viru maa-

konna enes kätte (E. Bornhöhe, A, 8). Uuesti
 kolmas tõund annu mööda läinud ajad,
täis lüti ja elurõõmu ta ilmu ette (E. Born-
 höhe, A, 16). Oo, ma tunnen kda hurmavat
 linna näise järve ja roheline jõe ääres (E. Vil-
 de, M, 53). Sõs kirjeldas talurahva kodumid
 töid mõisa järele ning jõudis viimase kõik-
 nuga maanude juurde mõisa, valla, kiriku
ja porti kaudu, mis talupojal vilja ja iga-
 nuga tarbeksjade kulul oli õiendada (E. Vilde,
 M, 67). Ja muutuvad omadussõnad nagu
 laulud oma lapsumis ja konkreetselt pilti-
 dega täht, raudtust, mis võib sinna mak-
 suta, pilve ääres maal olevatist raabastest, em-
 bedest ja pillidest; valgetest, mille taime-
 nal tagasi kogu nende maa maal tehtud
 üleskohus (J. Smuul, J, 69). Ja mulle muldit
 ne rada läbi mütse, läbi heinamaade (R. Si-
 ge, M ja R, 181).

b) Korduvad omadussõnalised täiendid.

Minisõnalistest täienditest tundubalt roh-
 kem esineb korduvaid omadussõnalisi täien-

did. Nii korduvad nimisõnaliste täiendite puhul ei teki kahtlust selles, et nad moodustavad koondlause (muidugi peab neil olema ühine põhisõna ja nad peavad vastama ühele ja samale kriitiumele), mis samade täienduste juures kõiki korduvaid omadussõnalisi täiendusi koondlause korduvateks liikmeteks alati peetud ei ole.

Tahtavasti jactatakse korduvad omadussõnalised täiendid samaliigilisest ja eriliigilisest. Kõige põhjalikumalt on sama- ja eriliigiliste täiendite kohta anti-koolis kirjutatud H. Kure ja J. Valgma õpinus. Nii on täiendid „samaliigilised, kui loetletakse nende ühe teatava tunnuse (nime, vormi, värvi, materjali jne.) all. Nii nagu juhtumisel kuulub iga täiend ainult erale esimest, mis on väljendatud põhisõnaga...

1. Täiendid on samaliigilised ka siis, kui nad määravad ant ühest küljest või mitme ja järgnevad täiendid selitavad erimeet, täpsustavad erimeet täiendi tähendust, moodustades peaaegu nagu rea nimistuse...

3. Täiendid on eriliigilised, kui nad väljendavad erimeet mitmenegunid omadusi...

¹ H. Kure, J. Valgma, Eesti kooli grammatika IX klassile, Tallinn 1956, lk. 84.

Et koondlaenu korduvatus liikumatus saavad K. Kure ja J. Valgma olla ainult sama-
liigilised laenu liikumised, mis järelevalt erilügilis-
ed täiendid koondlaenu ei moodusta.

Erimesena jagas korduvad täiendid sama- ja erilügilisteks J. Aavik oma „Kirjavahet-
miste õpetus“. Tema raamatu järgi Kure ja Valgma õpetus 2. ja 3. punkti antud ongi-
kuud et Aavik koondlaenu kohta definitsiooni
ei andnud, mis ei ole teada, kas erilügilised
moodustavad tal koondlaenu või mitte.

Täiend grammatika autorid pole samu-
ti otsustanud, kas erilügilised täien-
did moodustavad koondlaenu või mitte. Sama-
liigilisi täiendeid erilügilistest eraldatakse, kui-
gi näitaks E. Muigi ja M. Tedre „ühikene üsti-
õpetus“, E. Muigi, K. Mihkula ja M. Tedre
„üsti keeleõpetus-grammatikas“ ning A. Kar,
A. Vaigla ja J. V. Viski „üsti keeleõpetus“ on
sama-lügilistest täienditest vartandatud eri-
lügilistele vaid need, millega loetatakse enne-
lume ühe teatava tunnus alusel. Oluliseks on aga
vartandada erilügilisi täiendeid nlistele sama-
lügilistele, mida vaatles Aavik ja mis Kure ja
Valgma grammatikas viinavad 2. punkti all.
Seda lüüsi täiendeid on Aaviku asandil vaa-

delnud K. Vainula oma õpinus „Eesti keele laenu-
õpetus koolidele“ ja H. Jänes ning O. Parlo „Eesti
keele grammatikas“.

Alates 1948. a. ilmunud kure õpinuga, milles
koondlaenu on juba praegugi samas ulatuses
esadeldud nii hiljem kure ja valgma „Eesti keele
grammatikas“ IX lüheni, ei moodusta erilügilin-
d täiendid koondlaenu. Tegelikult võib kee-
le õpinute järgi kergesti ka erilügilini omadus-
sõnalini täiendid koondlaenu korduvates lü-
mikus pidada, nt. koos kirjavahemärkidega
on neist räägitud palju, kuid kuskil pole otse-
lt rõhutatud, et nad koondlaenu ei moodus-
ta. Vahvalt õpilased kõne koondlaenu puutu-
vat alati definitiooniga kostama hakkavad.

1957. aastal ilmunud töös „Kõikimusi
nimetani õpetamise metoodikast“, mis on aval-
datud kogumikus „Eesti keele õpetamise metoo-
dika minimeerimine“, on J. Valgma otsest nimeta-
nud, et erilügilind täiendid koondlaenu ei
moodusta.

Samal aastal ilmunud keskkooli grammati-
kas, milles sama- ja erilügiliste täiendite jaoks
on antud analoogiliselt kure ja valgma omale,
ainult täistruuxi sõnasturuga, moodustavad eri-
lügilind (nii on nad nimetatud eilaadilistes)

täiendid koondlaux.

Nii nagu nimetatud H. Remmeli, J. Valgma ja E. Kinkaja õpiras, on ka S. Truusi töös „Koondlaux käitlemine“, mis ilmus 1960. aastal kogumikus „Eesti uue õpetamise metoodika küsimusi“ II, eriti ilmselt omadussõnalin täienduid koondlaux korduvatus liikumatus jutud.

Edasi on käesolevas töös püütud vaadelda, kas sama- ja eriliigilised täiendid tööpoolset müvõrd erinevad, et mõned kutsesadad on leidnud vajaliku oluat eriliigilisi täienduid koondlaux korduvains liikumatus mitte pidada.

Kui jälgida nliuid omadussõnalin täienduid, mille puhul loetlatax erime liine iike teatava tunnuse alusel, siis näeme, et nende arvakaal kõigi samaliigiliste täiendide hulgas on väike. Sina näidatakse erinevate ajaste ja nähtuste omadusi, mis põhiseks olma mitmeks kui mitte vormilt, siis vähemalt nimelilt. Näituid:

Kuhu ka mis loojurasse päinex vaatamist pilnu pokas juhtuud, kõingel tantsind

vt. S. Truus, Koondlaux käitlemine, „Eesti uue õpetamise metoodika küsimusi“, Tallinn 1960, lk. 58.

lilled, rohulised, naised, mustad, kollased ja punased rõõid või krad (R. Sirge, KR, 381).
 „Helga, kui sa oad ... ma hakkam nutma!“
 kaebas tütarlaps tõuendi tagant, millel rip-
 pumid rohulised, punased ja naised nöödid
 (R. Sirge, KR, 346). Kana ei tahtnud ta kodu-
te ja välise kõnaryrühjade märguandeid
 uskuda (E. Viide, KM, 38). Väljas säravad kolla-
sed ja rohukad tähed mustjast taavast nii
 rõõmsalt ja rahulikult, nagu poleks neil
 aimugi, et viimnepäev ja nende hirmus hävi-
 nemine ühes kõige maailmaga on nii uppi-
 tulekul (E. Viide, KM, 75):

Seda liiki uorduvad täiendid on tava-
 liselt notud ühendavate ridsõnade abil.

Kõik ülijäänud korduvad omadusõne-
 lised täiendid peaksid määrama ent ühest
 küljest ja määrima enam-vähem samu tun-
 nuseid. Õpinutes toodud näidetes rlliste täiendi-
 te vahel ridsõna pandud ei ole. Küllap nende
 vahel ridsõnad niisvi rista tohivad (iga-
 suguste samahügiliste vahel küll mitte), nst
 entlühikeste täiendite vahel vähemalt rlliseid
 ridsõnu, mille ette koma ei panda, olla ei tohivad!

¹ vt. N. Rummu, J. Valgma, E. Kinkaja, Eesti uude gramma-
 tika kirsuooti VIII - E klavik, Tallinn 1961,
 lk. 193.

ning enimst liini samalügilis täiendid on har-
va lüida, järelinult üljäänud nidesõnadega
ühendatud omadumõnalised täiendid kuuluvad
samalügiliste tün alaküni.

Järgnevalt on esitatud näiteid, kus kordu-
vad omadumõnalised täiendid vastavad täp-
nlt õpinus toodud reeglile:

Riiutli lastel olid sõiduloomadeks tasand,
taltsad märeksend, oodol must, lunnil valge
(E. Bornlöhe, A, 21). Kaine, korralik elu, se on
kiile talumatu (A. Jakobson, VK, 214). Oli kaunis,
kena nokake, se endine Mäcotsa talukoht (L. Koi-
dula, Jja N, 151). Ta naeratas õrna, õnnelikku
naeratus (V. Saar, LJA, 201). Sillist said algu-
se halvad, rumalad tülid (K. Sirge, Kja R, 75).
Oli kõle, külm ilm (K. Sirge, KR, 134). Kuid siin-
nurgast viltu saadeti pilk rääkis tulist,
kulmast vihat (K. Sirge, KR, 315). Kuski soo-
ja, leuva veevälja taga on dibeeria (J. Smund,
JR, 40). Ta sai jõukaks, rikkaks perenaiseks,
kel omakorda oli õrje kändada ja toimetada
hulk loomi - nigu, lambaid, lehmi (A. H. Tam-
saare, Tõ I, 19). Ja siis polnud enam üllatu-
kus, kui pärastlõunal hakkas pimedama
puent, udutolist vihma (L. Vahur, E, 18-19). Tema
pra lastus mingis korrakius, kerjaval poosis

allaport (L. Vahur, 8, 21). Viimane luges moraali va-
lendavas, kuupaistelistes vananaiste nure õrs, mis
 kinnini hais ngunes koirohu lõhnaga (L. Vahur, 8,
 29). See oli vibalik, kõhu kuju, mille vastu ei
 aidanud söömine (L. Vahur, 8, 44). Õppuolajuhata-
 ja dile vaatas enda us nistat tüdrukut, nagu
 nii paljud õppuolajuhatajad vaatavad halb,
karvatamatuid väänkaalu, mida kõige õigem
 olus koolist välja huta (N. Saar, LJA, 105). Jälgi-
 nud, kuidas Lota kõhna, kondis varjuna ema
 kõval piiris, tahtis ta tõusta ja anda "isamaa-
 list emandat" uux taha tõsta (L. Vahur, 8, 151).
 See oli nagu läheneva mahu painajalik, õudne
 elaimus (L. Vahur, 8, 482). Mõnede niinad on
 täiesti kinni, nad liiguvad ainult kehalise tun-
 de järgi; teised vahivad klaanisti, tardunud
 pilkudega emete ette maha (E. Vilde, MS, 7). Kõik
 on nagu pakm, läbitungimatu udus (E. Vil-
 de, MS, 7). Või olid niinjuures vahameelred, inim-
sõbralikud aatid otustavad? (E. Vilde, MS, 126).
 Minu arvates mõjub niisugune karvataja
 lastem palju ergutavamalt kui mõni tuim,
elutu õppemaia, nagu seda oli vana peais
 preili Ritter (E. Vilde, MS, 61).

Alati samalügilind täiendid oma nist
 ni lähedand ei ole, näit.:

Niisugund kalastajad, spitavad naatriid olid
 taanland ja sausland (E. Bornhöhe, A J, 8). Pildid
 taeva all katrid raske, pinuda tiivaga tähe-
 valgust kinni... (L. Koidula, Jja N, 129). Ja niid
 ta teqi val niisuguse alauellinu, pehme hääle
 tagajärele? (L. Koidula, Jja N, 142). On vaiene, mõt-
lik päev, tööd täna ei tehta (J. Smuul, JK,
 202). Aga ta ei muutunud Andruski sõnagi
 laumda, ja vaatas, kuidas rõõmuks ja riiki-
 heni vahel roosatas hallinas, valvatu taeva-
 riba (L. Vaher, EJ, 21). Kõlendid kumedad, kait-
linud löögid, mõjudes abatavaliselt, õudnult (L. Va-
 her, EJ, 61). Temast hoores põlastavat, jäiksa pil-
 qit (L. Vaher, EJ, 149). Teda valdas imelik, ängis-
tar tunne (L. Vaher, EJ, 417). Sejärele võttis tema
 hääle arjaliku, veenu kõla ning ta jätkas
 Anneli märkust tähele panemata... (L. Vaher, EJ,
 481). Miina oli mitu kätt unustanud, ta
 nägu avaldas ainult val põnivat, ahastusliku
 aruysärimist päästvat abinõude üle (E. Vilde, MS,
 237). Juba nende nägudest võis opmann näha,
 et talitaja oma tõendusega ei lüaldanud:
tume, kuri otuseksindlus paistis kõigi palgult
 (E. Vilde, MS, 260).

Nagu näha, esineb väga palju ridadeõnata
 ühendatud samalügilisi täiendeid. Vabalt

võies aga nende täiendite vahel panna ühendava rihisõna ja . On launid, mis rihisõna on olemas, näit.:

Metsis armastas rasketest ja keerulistest asjadest kergelt kõnelda (L. Vaher, EJ, 113). Prüü Marchand on aadlinisuselt nagu minagi, jualegi väga heast ja vanast prantsuse aadlinisuselt (E. Vilde, MS, 216). 'Ole sa vaene,' nõõkas Mari, 'parun lubanud sulle nuurema ja perema koha anda, aga kas tahad nio sulle piskust oma last ära müia?' (E. Vilde, MS, 104). Ja kui noormees nüüd oma viimaste sõnadega kooliprüü poole pöördus, tõmmati üks ääritult laiali ning proua Hildiggi uusk ja lõikar hääl sai kuuldavaks... (E. Vilde, MS, 151). Krimmis kõneldi Poodlast, aga näete, temib ka vaba, sõltumatu ja demokraatlik Rumeenia (L. Vaher, EJ, 453). Seal nad nüüd on, need vagusad ja rahulinnud ja alandlinnud nio talupojad, kida ne prantsuse kooliprüü mitte müllalt ei jõua müta ja kaitsta! võis ta endamini mõelda (E. Vilde, MS, 363).

Nüüdse launeh võrdluses võib teema täiendustest lähedaste täienditega rööndlauneh, milles puudub rihisõna:

Vagusad, alandlinnud, sõnakullelinnud

tahupojad määrajatens ja rürijatens saanud. (L. Vilde, MS, 356).

Samalügiliste täiendite hulka kuulub sõl-
mid, mille vahel mingil juhul ei saa rüdesõna
panna. Rüruqusid juhul ei väljenda täiendid
mitte enam tähenduselt lähedasi mõisteid, vaid
koos põhisõnaga täpselt sama mahuga mõis-
teid, kusjuures täiendite sisulised mõlgd ei pea
mingit sarnanust olema. Väiters laurus, levara-
del ei võinud muidugi selle juale mõeldagi,
mis olid teind, nuuremad mured, mis aja röö-
vinid " (A. H. Tammsaare, TÕ I, 131) teiste murede
all oagi nuuremaid mureid mõeldud. Kui nel-
les laurus koma ära jätta, muutub tähendus-
jääks mulje, et enne olid juba olemas nuuremad
mured, nüüd on tekkinud teind nuuremad
mured. See juhul olus tegemist mitte enam
samalügiliste, vaid erilügiliste omadusnõu-
te täienditega.

Tähelepanemise põhjal võib öelda, et nlliste
samalügiliste omadusnõu-
te täienditega laurus
on erimeses täiendies peaaegu alati kas ansona
tähenduses olvad arsonad või omadusnõu-
ad, vana. Vahel harva on teini sõnu. Näikid:

Teine, maakoetu paar oli mätlak lootatud
ja ootas säärde tõmbamist (L. Vahur, ES, 44). Kõrou-

luxustar pangatus katis paljudes minutites
 rindjoone teind, kaugemad hääled (L. Vaher,
 EJ, 36). Jaanux puhtarn, kaastundlikum uida-
 mure anus riigava haleduse kõvale teine,
võõras tundmus, ja ne oli riie (E. Bornhöhe,
 AJ, 55). Neil on kolmas, oma võimalus (L. Vaher,
 EJ, 293). Uus, tike pilbevall kallas uagu pangest
 (L. Vaher, EJ, 498). ... samas kajutis laual on mi-
 nu uus, unuvastax näidendi „la“ poolik ex-
 mine vaatus (J. Smuul, JK, 6). Neil on niind uus,
uus purkond (L. Vaher, EJ, 58). Tarum oli otuse
 projekti jõudnud läbi unida ja nle lõpul xi-
 ris, et last tuleb arendada uus, nõuagude
 võimule ustava seltsimusega (L. Vaher, EJ, 362). Päva-
 undistes teatati, et Rumunia uus, rakvuslik va-
 litus kuulutas Hitlerile sõja (L. Vaher, EJ, 288).
 Kui Emilis uchartas Narulas vana, enneõja-
august aaga, siis lasti ümber kogunes kõik
uus (L. Vaher, EJ, 388). Muukas, välismaa ajakir-
 janduses räägitakse, et ... transeürcug ei suut-
 vat lähida viimast, rasket etappi (J. Smuul,
 JK, 129).

Mõnikord on niiski selliste täiendite vahel
 koma paumata jäetud, näit. laurus „Andrus
 rääkis sellistki, et ehk jõuab tänase pikuti
 mööda lühikualust uus väiksemat kraasi

karvama hakata, nrt veri tegi nal lüga ja mae
oli kui milgas" (A.H. Tammisaare, Tõ I, 70). Komas-
ni nime põhjal on teada, et enne ühtni väike-
mat kraavi kaevatud ei olnud.

Nagu aspool öeldud, erilügilind täiendid
väljendavad enne mitmenegurid omadusi. Mõist:

Pikme liivane koht tihedate vaarikapõõ-
saste vahel valiti võitluspaigaks ja vaenlase
sadril end übeda rüüka võitlus nõuga tein-
tun vastu (E. Bornhöhe, A, 16). „Täna,“ andis
minu isand parame vastuses: „ne on üks
kangekaalne karimata rahvas nün kilblas“
(Fr. R. Krutzwald, J, 286). ... tein pika laua üle-
mal otsas istus Hyyrakallo isanda poeg, üks
väga rüüakas priske noormees (Fr. R. Krutzwald,
J, 300). Tuna oli mõne aja art küündis ühe
kämbalalaiuse raudse rinnakilbi tüüni leidnud
ja koju väänd (Fr. R. Krutzwald, J, 322-323).

Mihel olid pruunid samis jumeed, pruunid
nõmad ja tagivate kortnidiga lõhestatud,
kuid nooruslikult jumeas nägu (v. Saar, LTA,
12). Oler märkas, et mees heitis talh küü hin-
dava pilgu, aga pöördus koke jälle oma poiste
poole (v. Saar, LTA, 12). ... kõik paremad töölisel
dand mil juba uutes ilusates majades (v. Saar,

LTA, 169). Üüne laur kündis lõputa vagu lüü-
 tit Nord - Osti, taga puu mükalie nutrusam-
 mas (R. Sirge, APE, 7). ... uvadised taunid olid lõu-
 nast nia põljapoolne läänemere lamineud üri-
kuud laktini müne, mis ohustand lauru ja alvande-
 rid merumusta elund (R. Sirge, APE, 8). Ning mad-
 rus Jaan Skeruse nõusatus taas nagu teistest
 pikemaks ja ta nuur ümar pua jäi kindlalt va-
 tama itta, mis algas vapinnal uduuudne värvideuäng
 (R. Sirge, APE, 38). Ja prauu, tintmustal troopili-
nl oöl ... taavad mu pias kõiride Tallinna
 kirikute kullad ja mihisivad orule vägivad vi-
 led (J. Smuul, JR, 43). Õhtul maatus jääl väine
puuane üheslaaniline lennuk „Jaan“ ... (J. Smuul,
 JR, 88). Tal oli küll uus muub rügas ja nalt
 alt paistis puhas valge särk, aga pünnid olid
 tarund ja vanad, istmekohalt ja põlvots-
 test lapitud (A. H. Tammsaare, TÕL, 59). Nüi en
 ilusad kolland ööed (L. Vahur, EJ, 17). Nis nutu-
 sammas, uud jõulind plahvatand vönguta-
 rid nende jälgrahust maad (L. Vahur, EJ, 37). Läbi
 akna paistis Margita ruuduline villane peariätt
 (L. Vahur, EJ, 470). „Tee soorite, poeun?“ küsis ta
 neigi kord harjunult, mis liti itte ilmus piku
hallipäine alampolkornik (L. Vahur, EJ, 283). Metkind
 dand üna nugavas kolmitoalises korteris (L. Vahur,

87, 347). Pixad laisad varjud roomavad üle põ-
 randa, ronivad ninne mööda üles, tõstavad oma
hüglapaid raikateni (E. Vilde, MS, 6). Su lühike va-
gune hunnamõist tuli uisuval barikäänel üle
nunn trümpe nunt, us nüüdsama reht väl-
ja oli astunud (E. Vilde, MS, 8). Ka nin tuntas
teda ku nii tuttas kodune õks (E. Vilde, MS, 40). „Ja,
nimised juured,“ kiinnitas Raimund, alle piis-
gune kahvatu nägu nigastõrvikus jäi, nuna ta
silmad mõlinalt venna otse vaatanid (E. Vilde,
 MS, 53). Tema es nimis umbes kahesümme ulja
aastane täidlane pinninga sali naine litsas
tõmmupruunis kodurleidis, mis ta valge pe-
ale näole valgi kahvatuma juure andis (E. Vil-
 de, MS, 55). Lauda valgustanud huledanti kass
nunt paljukamelist hõbedant kiünlaliikrit
 (E. Vilde, MS, 55). Oma vanant kindlast alalhoid-
lunust mõtelaadist pole ma tolli õna täp-
nenud (E. Vilde, MS, 61). Declõnnal raadab töötas
kodakond oma pinna üesluin talve mööda
 (E. Vilde, MS, 114). Sis silmas ta tida ühel õhtu-
poolikul mõisa nunes kannis aias, nus õnu-
ja pinnipuud täis ruvadis õiehtes ilutreisid
 (E. Vilde, MS, 221). Läti noore halja lehestiku
tungis valgus muutus lehtla es õmanas roho-
kass vidus ... (E. Vilde, MS, 222). Lõhtla lähe-

dal tuli müüd häna dustigi madal alandlik uugu nähtavale (E. Vilde, MS, 226). Vauvalt oli Pääm verand võrta sammunud, kui punt 100ja rik- ma kannas püütama (E. Vilde, MS, 231). Auu- pidamine Septa talu väravas jätkus ns suu- nas, kui kornaga keegi punapärjaline noor tüdruk muste juurde astus ja talitaja jär- le minis (E. Vilde, MS, 264). Juliette'i näol levis isäralik rahutu vöörastus, ta nü ümber tu- kis tervar joon (E. Vilde, MS, 282-283). See kandis nüitribulist õhukert nurelikonda (E. Vilde, MS, 345). Sõprust, head lõbusat sõprust võiks ta kumaga pidada, aga mitte enam (E. Vilde, MS, 402). Keskumist kasvõi helidapäine noormus lähenes tõtates nurele, väikelinna paljude puu- majade kõval erinduslikuna näivale loonule (MT m. 117, 1962, 3).

Esime mitmenegunid omadusi võivad väljendada ka paljud kumaga eraldatud tüu- did, kuigi need koma elimasole tõttu sama- lügilistuse putaxe. Järgnevatel näidetes on tüüdid tähendus poolest kindlalt eriliigi- lind:

Või vulins üle madala, kuivis põhja (E. Born- hede, A], 41) [madal põhi ei puu tingimata

xivine olma, ta võib ka näitens muidame olla];

Aga ma konitan annant nuurte, tõniste mur-
te uskujul, olu rõõmus muinasaja rõõmsatega,
luuaua kurbadega (E. Bernhede, A, 44) [suured me-
hed ei ole alati tõind];

ühe külje pool oli kõrgi, lai väärus teh-
tud, kust heinaoosumad võind nru minna...
(Fr. R. Kuntzwald, J, 262) [lai väärus võib madal
olla];

Maotan öist, rahutut merd... (J. Smuul, JR,
279) [õine meri võib ka rahulik olla];

Hämaras, lumins enimus kuhjavad uaqi-
dile vattumud ja karvamüitrid (J. Smuul, JR, 113)
[hämar eni ei pua tingimata lumine olma
ja vattunud];

Kui vaurd koolipruulil noor, riikas parun
on võita, nis pabui ta oma arjaajamises
kümnekorant ettevaatust tarvitama (E. Vilde, MS,
214) [noorud parunid ei pua rikkad olma].

Ved rllinid näiteid:

Lõin ühte vana, rahuliku töömehega
(R. Sirge, HS, 43). ... läbi oranda klaarsuhte oli
näha, kuidas isa pika, kiire sammuga üle mu-
ru lähenes (R. Sirge, M ja R, 88). Huko Torma pani
oma pehme härrakäe talumehe laia, probeliku
pikku (R. Sirge, M ja R, 138). Kuid kuidas kõik

selle on ära tuninud meie vana, aus, koopraatria
ja tema muskond! (J. Smuul, JR, 278). Õuest kostid
samat minutil nüngid, liqidand plahvatund
(L. Vaher, EJ, 28). Neil on eriline, metaalne kõla (L. Va-
her, EJ, 42). Teda valdas hetuline, üleannetu soov
oma nime Annli nime kõvale puure löigata
(L. Vaher, EJ, 36). Ta kõneles neile võrdlemisi ladu-
sas sausa kulus pika, diplomaatilise jutu (L. Va-
her, EJ, 102). Annli vaatles kõnalt tema hoole-
tut, seltskonnainimelikkust poori (L. Vaher, EJ, 197).
Ta riutatas koonu etupoole ja laskis pika, kinnu-
algunine kuuldarale (L. Vaher, EJ, 301). Eidele andis
pika, läbilõikava vile... (L. Vaher, EJ, 368). Raadiot
kõitis jällegi diktori madal, nõge bass (L. Vaher,
EJ, 375). „Kohane on teil väine, aga olite Kuste-
nga tublid, tööjõulind inimene,“ lohutas Margi-
ta (L. Vaher, EJ, 451). Ta ulatas üle laua nuure,
hondide käe, raputas nda kausa ja tugavasti
(L. Vaher, EJ, 455). „Sulle helistati,“ lausub lõpuks
naise tavalise, sõbraliku häälega (L. Vaher, EJ,
461). ... noorul pausmil oli tundmus, kui ohus
kare, pahatahtlik käsi tol õhtul ühe tema
ühe tema ülevama pühaduse palt varjawa
kätte ära viskunud... (E. Vilde, MS, 213).

Koma pannaex praegu alati nris, kui
täiendeid on mitu, näit.:

Kas tema rinnas minginaguht küalt sel-
le noorle, ilusale, viisakale, muldiva loomungu
mehle vastu ei helin? (E. Vilde, MS, 223). Julisti i
es nisis noor, nägu, andeks, ausameelne mees,
kellega ta ruttu oli sõbrunud... (E. Vilde, MS,
278). Veel ühe pilgu heitis noor panna paluja
peale, pika, kuuma, kurva pilgu, mis keeras
ta nanna pealt ringi... (E. Vilde, MS, 397).

Võib tunda näituid peaaegu sama tähen-
dunga täiendite kohta, mis on kord eniligi li-
nd, kord samaligi lind:

See oli pikk madal koone (R. Sirge, AP 9,
147) - Pöögitudyppe tulib nuur, madal, maha-
gonipunnist puhvetkapp (R. Sirge, KR, 350);

Aatomifiiniks, keda kutmataks Borjans,
tore noor teadlane, oli oma „küüliga“ kal ja-
ba es (J. Sammul, JR, 17) - Tjõõnikor... oh noor,
tugur mees... (J. Sammul, JR, 93);

Tema vanas mustas talvepalitus keha
kaardus etyroole looka (L. Vahur, EJ, 399) - Küla-
ne kandis pikka, musta satornunte, piknadi,
poole põnni ulatuvate teravate otsadega val-
get kraed ning valget kaardidit (E. Vilde, MS,
138);

See suur tugur „võrukaul“ aga, kes pra-
gu ta es nisis ja kes kõige oma talupoig-

linu rumaluse juures midagi ilmutas, mida taistelt temasukustelt haljalt leida ei olnud, nimelt julgust ja teatavat loomuliku huumorit, ne hunitas vägin parun Hildeggi (E. Vilde, MS, 16) - Oli ilmselt ta taunub selle nuurekasvõile, lugava mehe pärast ivase kahju (A. Jacobson, VK, 91);

Tiidruk vaatatas oma nutust turrunud silmadega ümber, ning nähes, et piirk ringi pruli hellalt kutruval ilmul mõne sammuga tema poole astus, jäi ta alandlikult nisma (E. Vilde, MS, 13), Taimbati isa, nimega Vahur, oli piirk prüsk pois, kelle määratuis lühikes peitus nääsena palju raudselt jõudis kui tinast loismust (E. Bornhöke, A, 9) - Ta oli piirk, kõhn mees (L. Vahur, E, 453).

Sa valge tõine nägu nende põhjatult sügavate mustade silmadega nisis ta es ja ta põuest kerkis uuesti ne tungiv ja nundiv küsimus: kus olid sa teda enne näinud? (E. Vilde, MS, 61) - Need olid tõesti hauldant kaunid mustad silmad, mis nagu kaks imelampjinda tõrist, alabastervalget nägu valgustandid (E. Vilde, MS, 56).

Järelimult tähendus poolest võivad ranna- ja enliigilind täiendid sageli sarnaneda.

Vene keele grammatikalis väidetakse, et täiendid ei moodusta koondlauset, s.t. on erilised ühel juhul nüs, kui põhisõna es dsv täiend moodustab temaga ühise mõiste, kuna ülnur täiend kuulub selle ühise mõiste, terve sõnaühendi juurde. Õpinus „Сопрепослови pyчunи оуе. Суммане“ on näitens teadud „мане-куи, гурбаровуи гоу“. Erti kulde tõlgi- tult on ne „väine puumaja“, järelinult min- quid korduvaid täiendeid nl juhul ei ole. Üiks ka tõlkida „väine puust maja“, kuid nllist väljendit tarvitatare harva, palagi vaadeldae- se same- ja erilügiliste täienditena põhiliseltomadussõnalini täiendeid (omadussõnaline täiend nimisõnalisega niikuinii tavaliselt koondlauset ei moodusta), kuigi Kure ja Valgma õpinus näidete hulgas nda tüüpi näiteid nagu „puust maja“ esimb heeldmata nllist, et täiendist ri- putatud peatüvis sellist nimisõnaliseks minu- tatare.

Ka tüstil analoogilistel juhtudel, kus ve- ne keeles erinev täiend kuulub tüisut täie- dist ja põhisõnast koosnva ühendi juurde, on

¹ Сопрепослови pyчunи оуе. Суммане, ноз
пуг. Е. М. Тармунуи - Пегорук, Москва 1957,
л. 251.

enamasti tegemist nähtunga, kus teine täiend määr-
 gib kas materjali või mõnda omadust, mis eiti
 kulde tõlgitult moodustab liitsõna täiend sõna.
 Ainult üheksa juhtudel võib nline täiend
 olla tõlgitud omaste sõnana - sel juhul moo-
 dustab ta koos põhisõnaga tensesõlt omaste mõis-
 te (näit. mured punand sõstrad).

Omasti on J. Hark ja E. Vainula leidnud,
 et eriti tihti täiendid iseloomustab see, et enime-
 ne nist ei kuulu mitte otsust oma põhisõna
 juurde, vaid täiesti täiendist ja põhisõnast koos-
 nena sõnavõtte juurde.*

Kui Hark, toonud näite eriti tihti täien-
 dite kohta, kirjutab: „Võib ka nii seletada: kui
 iga omadussõna käib nimisõna kohta üheksa, mis
 on kommad; kui aga käib kogu järgneva sõna-

* Märkusena olgu öeldud, et eriti Vainula on
 näinud, et peaaegu kõik pööranud kirjasahe-
 miste täiendite puhul, mitte nline, kas need
 on sama- või eriti tihti. Kuid selle abil, et
 eiti kulus samuti tihti korduvad täiendid
 eraldatav komaga ja eriti tihti mitte (või
 kulus võivad ka eriti tihti eraldatud olla,
 võib järeldada, millised täiendid Vainula pi-
 das sama-, millised eriti tihti.

rühma kohta, mis koonut ei ole. Nü rühmas näitis käib sõna „lectusinnad“ mitte ainult sõna „ajad“ kohta, vaid nimelt kogu sõnarühma „tulvand ajad“ kohta. ¹

Vainula on öelnud, et kui iga täiend käib ühineult nimisõna kohta, siis lahutatav nad komadega; kui aga täiend käib kogu järgneva sõnarühma kohta, siis tema järele komat ei panda. Näitaks lausis sel majal on ilus punane katus käib täiend ilus sõnarühma punane katus kohta ja riparant nin komat ei panda. ²

Nähtust, mis esimest täiendit võib vaheldada sõnarühma juurde kuuluvaks, kuigi ta samuti kui järgnevad täiendid otseult oma põhisõna juurde kuulub, ei saa pidada erilüügiliste täiendite põhitunnuseks, mis valdaks neid samalüügilistest.

Eripool (lk. 80-81) oli teadnud näiteid täiendite kohta, mis kord ei-, kord samalüügilistena esinevad. Sõnuksel pole mõtet harrata tühjeid lausmeid ainult välgä kirjutama, riparant on võrdluseks viitatud ainult täiendid

¹ J. Aarik, Kirjavahemärkide õpetus, Tartu 1923, lk. 23.

² E. Vainula, Eesti määla lausõpetus kodidele, Tallinn 1930, lk. 48.

koos põhisõnaga:

vanas mustas palitus - pinna, musta retsepte
nuur tugis „võimal” - nuurkasonline, tugiva
mike

pinne nige prili - pinne kõhn muus
pinne prilli poiss

Kui need näited vaadelda, on nlg, et pa-
 rumal oluati samalugilistel täienditel võib
 erinev täiend samuti järgneva rühma juurde
 kuuluda kui vasakpoolsetel, eilugilistel täien-
 ditel.

Tägi nllistel juhtumitel, kus täist täiendina
 ja põhisõna koos võiks tõepoolest kindla omaltte
 mõistena vaadelda (nad võianid moodustada
 lütsõna, pealegi on teine täiend minisõnaline),
 pole täiendid vahel eilugilind, nt nende vahel
 on koma pandud:

Üks meie suuremaid heeringapüügi ema-
 lauru „Antina”, mida ma kama vaatasin
 Klaipeda sadamas, jättis oma hiigelmõõtu-
 dega suure kalavabriku mulje, mis on suu-
 tud tõetri, terasest korpusest (J. Smuul, JR, 22).
 Üle bassini rüs õõtnu, laudadest puur (J. Smuul,
 JR, 46).

Nüüis on uspool vaadeldud nähtus - enime-
x täiendi kuulumine teisist täiendist ja põhi-
sõnast kochuwa sõnarihma juurde - võimalik
nü eni-kui ka samaliigiliste täiendite puhul.

Ühes eni-ja samaliigilisi täienduid eralda-
vaks nähtuks putaux val nda, et eriliigiliste
omadusõnaliste täiendite vahel ei eni ridsõnu
ja ning, ega, cha, või, nüi ka, samaliigiliste va-
hel aga erinevad (vastuyndist pole kuskil väide-
tud).

Kui nüüd vaatlenu uspool teodud eni-
liigilisi täienduid (lk. 74-77), näeme, et paljude va-
hul võiks antada ridsõna ja, näit.:

pehme liivane koht
kangekaalne harimata rahvas
küre hindava pilgu
nur iimar pua
pikergune kahvatu nägu
pica iisluise talve
nur kaunis oiaas
laia sooja pilguga
madal abandlik kogu

Nimutatud täiendid on just nda tüüpi,
mille vahel riputaux sageli koma panema,

neid samaliigilisteks muutis. Vaatlemugi võrdluses täiendeid (laund l. 77-79), mis riku poolest on eriliigilised, kuid koma paanuu tõttu samaliigilised. Nende täiendite vahel võib sarnuti ja panna:

madala, kirin põhja
muurte, tõniste muurte
noor, riikas parun
pika, kiire sammuga
laia, uroline pikku
pika, läbitõikava vile
madal, ulge bars

On nähtud, kus eriliigiliste täiendite vahel on rühmitõna olemas, kuid need täiendid annavad põhisõna järel:

Ja nägi niind enda us kogu tilluust toaübrinut, madalat ning uitsart (A. Jakobson, VK, 16). Hilisemine kuu, muur ja puunane, tõu- no kahe tulikahja vahelt (E. Kuusten, NPM, 172). Jõuk, õige muur ja kirur, koosnes poelalasti lastest (E. Kuusten, NPM, 176). Talle meenus, kuidas Helmi talle kord põlle alt õuna pikku pistis - muur ja läbipaistva, in aga temale naigu vanderkõltslane kavalalt silma pilgutas (V. Saar, dTH, 57).

On näinud olemas eriliigilisi täiendeid, mille

vahel nidesõna ja panna ei saars, näit.: (lau-
nd lk. 74-77)

kämbalalaiuse raudse rinnakilti
iivimuid laktin müne
tintmurtal troopilind oöl
väine punane ühepinnaline lennuk
puhas valge seise
ilusad kollased õied
uud jõulind plahvatund
mugavast kolmtoalises korteris
ruuduline villane parätt
pinad laisad varjud
punapäipälin noor tüdruk
siintriitulist õhukest nimeilikonada

Nagu näidetest näha, ei saa nidesõna ja
panna

1) kui üks täienditest näitab materjali
(näit. kämbalalaiuse raudse rinnakilti);

2) kui nidesõna panekuga jääks mulje,
et mitmeks olva põhiseõnaga välgendatud
nimed on kaheksunid: nü näeme kui ka
tase täiendiga märgitud omadustega (näit.
iivimuid laktin müne);

3) kui aimame olva põhiseõna juures
olevad täiendid nidesõna panekuga muuda-
vad põhiseõna sisuliselt mitmeks olevaks (siin-

tribulist õhust nuuüliõnda).

Kõigil kolmel juhul aga tekitab sõna
panek mõtetun.

Sarnasti on nru peolst erilgiltst, wmlt
sarnalglstst tändst hulgas sellist, mille
vahel sõna ja ei saa panna.

Järlmst ka nlnatst sõnastst ei-
nemine või mlttnemine on omast mltmst
lnt tändst.

Stgu näidst, s.t. tglmst kcltst-
tst näst, ei ol õpntst antst kcltst
väga sagli nnt pntud. Nnda, st nnt
järgi krltatst, polst mlt - vastupld-
nd jstst on lalt lnt, jstst ei
tndst ad lalommst. Sda on kcl-
tadlndst mrgant. Juba J. Aavik, põhj-
dant koma mltpanemst erilglstst tänd-
st vahel, lnt mrgntst jnt: „Vahel
rjnt st ka krltstst vaatst, kas mltst-
nt kntst koma pntst või ei; näst:

Klusal kvadistst hommlst...

ilma kmmata, kui mltmad omast-
stst kntada erilglstst: „klusal“ tänd-
stst välmst, „kvadist“ tändstst aaga
ja stst „klusal“ mltstst kaga rntst

„kavadine hommik“. Kuid võib ka:

Ilusal, kavadisel hommikul...

nüinguni korral sõnad „ilusal“ ja „kavadisel“ tähendavad mõlemad hommiku ülist ilu ja käivad üksteisest ainult sõna „hommik“ kohta.¹

Alates 1954. aasta väljaandest kirjutavad ka K. Kuru ja J. Valgma, et eriliigilisi täiendeid võib vaadelda nii samaliigilisi, kuid need lubavad seda ainult epiteetide puhul.² Muudugi kasutatakse eriliigilistest täienditest samaliigilistena mitte ainult epiteete.

Võib, et nii kirjaminejad soovivad eriliigilisi täiendeid samaliigilistena kasutada, mis nad ei pööra tähelepanu sellele, et näiteks täiendid „tabli“ ja „noor“ põhisõna „tööline“ juures peavad eriliigilised olema, sest „tabli tööline“ ei tarvitse ühtlasi olla noor ja noor ühtlasi tabli³, vaid peavad antud juhul silmas konkratselt töölist, kes on nii noor kui ka tabli. Mõlema omaduse rõ-

¹ J. Aarik, Kirjavahemärkide õpetus, Tartu 1923, lk. 23.

² vt. K. Kuru, J. Valgma, Eesti uue grammatika II osariik, Tallinn 1956, lk. 89.

³ N. Remmel, J. Valgma, E. Riingoja, Eesti uue grammatika, Tallinn 1961, lk. 192.

hutamises aga kaotataks täiendite vahel pausi.

Lõpuks võib öelda, et erilügiliste täiendite sagidam kaotamine samalügilistena tat võimatus selge piiri tõmbamini nende vahel, neprärant ei oleks õige ka väärda, et samalügilind täiendid moodustavad koondlaux, erilügilind mitte.

Kui muudetakse nii kehtivat traditsiooni ja hakatakse tähendust arvestades ka komaaga eraldatud täiendid erilügilisteks pidama, muutuks püritlemine ühest külgist eile algemans, kuid teisest külgist muutuks pilt nganmaks - poleks enam vahet sama- ja erilügiliste täiendite vahel kirjapildis. Teinek poolt oleks koma paneku keelamine erilügiliste täiendite vahel mõttetu. Kuid mis kõige tähtsam - igal juhul saakivad erilügilind täiendid samuti kui samalügilisteki ühe ja sama põhiseha juunde ning varda- vad ühele ja samale küsimusele. Komade pindumini nende vahel ei tähenda nda, et erilügilind täiendid koondlauxt ei võiks moodustada.

Et aga koondlaux saavad moodustada

vastavalt definitioonile ainult samaliigilised lauseliikumid, olles õigem nimetada samaliigilisi ja eriliigilisi täienduid vastavalt samalaadilisteks ja erilaadilisteks, nagu on tehtud ka Remmli, Valgma ja Riieja õpikus.

c) Tegurisnimelised korduvad täiendid.

Kirjandusest puutuvad silma da-tegurus-nimelised korduvad täiendid, kuid neid ei-
neb vähe. Näiteid:

Su oli kirj luisata ja uudishimutuda (R. Sirge, M ja R, 158). Tal oli tahtmine joosta, ladmata kuhu pögeneda, nagu millalgi suure õnnitux, kohutava clamux eest (L. Vahur, 8, 134). Mul oli piin nal istuda ja kind tema kõval näha (L. Vahur, 8, 302). Andud teise käse kooli astuda ja töö kõval kutsu omanda (L. Vahur, 8, 345). Äge hirmu kõike unustada, mis rõhus noidant, ja aremini võtta, mis täidans teda paremini, ajas teda lõbu järle ahnituma, mi kahvääniline kui see ka oli (E. Vilde, KM, 69).

5. Koondlause korduvateks lühemeks on lisandid.

Lisandid, ei lüni nimisõnalin täiendid,
võib koondlause korduvate lühemena kirve,
näit.:

Kaaslasest oli tal Kariaru Jaska - suure
koha omanik, kohtsepanisnik, mõisale kärgade
ostja ja mõne muu kambluu ameti pidaja
(A.H. Tammsaare, TÕ I, 22). ... kõik ne kinnitas
Kõnnunaart kui agronoomi, aga veel rohkem
kui õpetajat (V. Saar, LTA, 83). Seal koomas
pisut düssi põrandal vana kanuka peal ja
tuma kõval rõigab rõõmsasti valge niitue
kure, Lüsine nõudmesõber ja mänguselti-
line (E. Vilde, KM, 23). Suur Virge päriskoht, mille
krundil seis noore poppi saun, oli jõuka
peremehe ja kohaliku vallavanema Andrus Vadi
omand (E. Vilde, KM, 36). Kas pole siis inimestel kige,
et mitte kui valla- ja politriametnikud vargas-
te kordadel kõigepuult ninnugusti majad puu-
läbi vaatama? (E. Vilde, KM, 58-59). Sellist loolime-
anti nad kui kuritaktlikud rüüvaenlased, kui
kardetavad männajad sõjakohta alla, mis nei-
le kõige kangemad nuhtlused, suuremalt osalt
nurmamuktluse mõistis (E. Vilde, MS, 410).

6. Koondlaenu kordumise liiketeks on nihitised.

Kordumise nihitistega koondlaenuid on
umbes 10% kõigi koondlaenu hulgast.

Koondlaenu korduvad nihitised võivad olla
nii täis-, osanihitised kui ka da-tegemuime-
lised, näit.:

Mõned töid ka kangid, labidad, luuad,
rehad ja kargid kaasa, et valgus kinnipüü-
mist igal viisil võinud katmata (Fr. R. Kreutz-
wald, j, 266). Pann tüvele li nida, noel ja
„Anni“ lõigatud (L. Vaher, 87, 56). Kas sa arvad,
et sulle antakse nia prohvenor ja sohtalist-
liku töö kanglane peatse kutse? (L. Vaher, 87,
146).

Kõik rehavad on paberilehti täis, aga neli
on joonistatud sarvedega kolitini, nilmadega
kolmuvuni ja kõvadega maja - kõiks, mida
õpilased joonistavad igava tunni ajal (V. Saar,
STA, 151). Aga Vilhus arvas, et see on ära, sest
normaalne inimene peab omale arhitektusli-
kust visandit vaadelduna neid paune,
plahvatusi ja müürinaid taunima (L. Vaher,
87, 36). Sel ajal, kui Nannu vallavanemale
vünant eluant ja päriskodu kavatsi, peatus

sojaväimann kirikaia väravas (L. Vaher, E], 110).

Ühes lausus võib kordumate rihitiste hulgas olla nii täis-kui ka oranhetini, näit.:

daine tõi magi nende ette knuuri püüaga, xpinut, vöid ja mett (R. Singl, M ja R, 486).

aga praadida ja vaaritada oskab ka niga, mis on kõige tähtsam (L. Vaher, E], 146). Siis võin-
nin käed rinnale panna ja launida, et minust
jääb niipalju maailma järele (L. Vaher, E], 147).
Ta oli nõus võtnud poega ja pruuli Marchandi
teravalt tähele panna ning siis parajal sil-
mapilgul kellava käega vahuli astuda (E. Kilde,
MS 214).

Eri lüüsi korduvad rihitind on juttumäni-
des olvad sõnad:

Annuli muutis sõnu „võitlus“, „kodumaa
päästmise“, aga et ta oli nigavalt mõttis, mis
mattus kõik muuse muuse (L. Vaher, E], 108).

Ning alles kaks päeva tagasi lauldi „palju
aastaid“, „palju õnne“ (L. Vaher, E], 108).

Nagu teisedki launlusõnad, nii ka kordu-
vad rihitind on üherdatud kas rihisõnaga
või ainult intonatõoni abil.

Kõige rohkem esineb rihisõna ja. Näitid:
laste isa ja ema saadatud nirmaähvastu-
se minema (L. Vaher, E], 115). Tolstoi Anna Ka-

renina võttis kätte ja heitis enda rongi alla, klli
 aremil et noogu iimbrust ja seltsekonda troiti-
 dis õnnelik olla (L. Vaher, E, 118). „Kas nüs niisid
 pole nadust, mis röövimise ja varguse kuldab?“
 kaablis hüsturinas lota (L. Vaher, E, 158). Ta
 lugis romaane, niklusjuttu, igamugunid tro-
õliure, ajaxiija ja ajalühti (V. Saar, LTH, 195).
 Pärn mannis ametlinus kornas kopikaid, aga
 di kaniliumu äriajana, tunus vanikakintre,
peete, porganduid, rasva ja verivortu sooli-
kaid konna (L. Vaher, E, 168). Adalbart veh-
 nis oma „Ausweinga“, piüdis sausa keeles
sehtada ja nlgitada, aga tema kõne di
 mi ngare, et kugi ei saanud nllist om (L. V.
 her, E, 28).

fidesõna võib mineda mitte ainult vi-
 mare liikme es. Lauses „Mad rünnid ta,
 vaax patux pagana, puupaljaks, et Rooma
 päine otrachusemalt tema pimedat hinge
 valgustaks, peunid ta armetus, et ta krist-
 liku armastust saans maitsta, tegid ta
 teoloogmaks, et ta ristiusu õnne ja õnnistust
ning kuskaja haidust nurdaks kanda
 (E. Bornhöhe, A, 7) on tüse nihitine es ja,
 kolmanda es kordamine vältimiseks ning.
 fidesõna ning tarvitamine on põhjustatud

ka sellist, et esimest kahel rühmal on ähine
täiend „ristiumi“, kolmandal rühmal aga
täiend „uskaja“. Ning teatud mõttes kuul-
dab nin korduvad rühmid kahte rühma.

Teistest ühendavatest rühmadest kanita-
taun rühmas kui ka, nü(häti)... kui(ha), ega:

Ta oli õppinud säilitama tasakaalu kui
ka rahu (L. Vaher, EJ, 134). Pillimees, laubumus,
uuljamus, ka töömus, kuigi muut rihmust
tööga ei jõudnud val konna ajada, - selles
omas ta valla rahva kas nii sõnu kui ka
vaenlari (L. Vaher, EJ, 48). Pealegi oli veel sauna-
-Madi vahutpidamata poru rakkis, nst tema
oskas kiirega nütsima hästi raiuda kui
labidaga uavata (A. H. Tommsaare, TÕ I, 230).
Ega minu naisel enam kuunti ega kohta käis
ole kui tüstis teomuste naistel, kui talu
tööd antakse (E. Vilde, MS, 211).

Eraldavatest rühmadest on kanitatud
rühmas või. Näiteid:

Ta hakkas vitra või remmalt otrima ja
leidis murgast viimaks püitra (E. Vilde, KM, 34).
Otri mõni agronoom või loomatohter (L. Vaher,
EJ, 26). Muide spitrid mehed partlaid, lu-
ninaid või hundi teha (E. Vilde, MS, 114).

Nastandavatest rühmadest on kanita-

tud näideme aga ja vaid, näit..

Jälgisin oma vestluskaaslane. Prokurör
Vura Juhanson, normaalne naine, väga lihtne,
temperamentne, kes oskab valjusti ja narmata-
valt naerda, aga ka näidamust rihastada
(KH m. 73, 1963, 2). Maxaror ei kandnud sää-
rikuid, vaid pikki pükse ja need seotud
koma kujuga... (L. Vaher, 87, 115).

Näituid korduvate rihtistega koond-
lauente kohta, milles näidena puudub:

Ta mäles oli täis musti laike, mis ri-
nudand alateadlikku hirmutunnet, kumma-
list pünnitunnet, meeleheidet, ahastust (A. Jakt-
son, VK, 8). Mainiti ka Petreit, Puusat (L. Va-
her, 87, 25). Õppinud toimeteadust, kuniat,
pünnamajandust, raamatupidamist, toitude
ja kadiste valmistamist nii teoreetiliselt kui
ka praktiliselt ning käinud Jaanis, Rootsis
ja Soomes õppereisil, tahtis teha kohalik-
lisk mõisavalitrija endale prooviks (L. Vaher, 87,
97). [Mul oli linnas palju tutlavaid, sõpru,
koostöödennid (L. Vaher, 87, 135)]. Noorena armastas
Emilie oma mehelennimeku lugu kõnelda, tun-
dud, mis teda ja Joopit näidud, alla enip-
nitada (L. Vaher, 87, 96). Nüguvane põdija või
vigane äratas vastimistunnet, põlastust (R. Si-

ge, M ja R, 74).

Koondlaenu korduvat rihitiste juures võivad olla konnivotrad sõnad kas ansõnade või üldisema tähendusega nimisõnade kujul. Konnivotrad sõnad on niin samuti rihitised.

Konnivõttur sõna ulmub korduvatle rihitistele järgmistis lautes:

Kõike tõin: liha ja kala, ja konnvor, ja jaku ja vünagi (R. Sirge, ÜTK, 45). Muuxas kan-
ti mõisamajast, sahvrist ja oitadest konnu
kõik, mis kõlbas niia: leiba, võid, lamba-
uintse, heeringaid, nileu (E. Vilde, MS, 354) [See
oli säärame linnaosa, kus juba ammuast ajast
elas rohkesti linnuvar rahvast: sadamatöölisi,
lauamahi, spiditööniisimade ja nurkide
transporditöölisi (R. Sirge, M ja R, 32)]. Muu-
dus kohendas ja kornaldas talupoegade üldi-
ni arju: koquondliene elund, kohta, politri,
uotli ju. kohta käivaid naduri, kuud isi-
mulin tulund iunikuile ii pakkunud ta
mitte (E. Vilde, MS, 176). Sii taktis ta rätupa-
-amuti maha panna ja mes täidlinult isa-
maale pühendada: laulda, panemat pühuda,
äratavaid kõnnid puidada, eskujuus olla võ-
gile isamaad tunidis (A. H. Tammsaare, TÕ I, 238).

Kokuvõtte sõna järgneb nihetistide:

Ta kartis näha tein valu, kohumist ja muhkuidet - kõike nnda, mida ta paar päeva tagasi in üle elanud (E. Krusten, NPM, 191). Kõhnid, loomid, toiduaineid - midagi ei tule uile anda (R. Sirge, M ja R, 425).

7. Koondlause korduvateks liikmeteks on määrused.

Koondlauseid korduvate määrustega esineb suhteliselt palju, neid on umbes 22% kõigist koondlausestest.

Koondlause korduvate määrusteks võivad olla kõik määruse alaliigid:

a) kohamäärused, näit.:

Ta luges raamatukogus, punamungas, toas ja vahetevahel ka elamis (V. Saar, LTA, 195). Kari-
kaurad kummardunud tervetele, hõrgapuu-
väli vahendas, merilane rumisid nõmmel,
kanarbiku (L. Vaher, EJ, 117). Vasemal ja pare-
mal vihisid kanglasuukhuri laugud (L. Va-
her, EJ, 130). Nüüd võtab nädame sandis,
nnt pool viia lähit põllu ning agunatun
(L. Vaher, EJ, 138). Punaarmee jõudis Riia ja

Jelgavani (L. Vaher, EJ, 148). Ja mins ma pean
linnaart või vallamajast laudu küünima, kui
 niin on (L. Vaher, EJ, 166). digemat ja kaugemat
 olid talupojad rakutul käänimisel (E. Vilde, MS,
 279-280). Tal polnud vähenatki himu naha
 peale saada, ei vallauchtus, mõisas ega haagi
kohtuniku juures (E. Vilde, MS, 178). Nõis, kui la-
 nkes mõne saladusliku vande võim aasal
 ja nurmel, nutras ja võsas (E. Vilde, MS, 180).

b) ajamäärund, näit.:

Ja praegu, tintmustal troopilisel ööl,
 juba mõnikümmeend müli enraatorist lõuna
 pool, taavad mu peas kõinide Tallinna kii-
 nute kullad ja mükisvad orulite vägivad
 riled (J. Smuul, JK, 43). Juba eile õhtul, ent
 aga täna hommikul võis näha, kuidas ping-
 vinid lahkunud jäänvra lähedalt ja lü-
 kurid piknades rongkäikus mandri pooli
 (J. Smuul, JK, 96). Juhid tukkunid peale pit-
 ni ja kõhutäit rooli taga, valmis gaani
 vajutama (L. Vaher, EJ, 13). Politru oli just vali-
 miste ajal ööd ja päevad oma palga tu-
 ninud (L. Vaher, EJ, 11). Emilie pere naiskogu-
 nd täiendanid Vana-Valgepõllu kummit
äti ajal ja peale ätti (L. Vaher, EJ, 99). Soola-

kus nimetatakse Vaitla mõisas nimelt xda,
 kui ritsad enne püssmist ja püssmise ajal sool-
 vette kastetakse (E. Vilde, MS, 18).

c) viimäärund, näit.:

Enne, mis maja pidas, läks just enne
 kodust väljaajamist nagu kadu ette aimatis
järsku ja ootamata hingusele (L. Vaher, E7, 106).
 Soldatid hüüesid pinnas ahelikus ja aeglaselt
 Emajõe lüha poole (L. Vaher, E7, 110). See kõlas
kaugelt, nädaohutult (L. Vaher, E7, 128). Anni-
 taipas, et arst oli saabunud ja naeretas Mit-
 rist vaadates tax, omalt (L. Vaher, E7, 117).
 Küll ne kõlab ülevalt, aga samal ajal ko-
 hutavalt... (L. Vaher, E7, 128). Jaamal rohutand
 aga puhitalt ja endalt üksteisest värselt
 erindus sarapund, pajud ja nõmmemännid
 ning üle nende kaardus kuuks... (L. Vaher, E7,
 35). Ta kannatas aga viimast ajal ka in
 rängalt õetunnite koorma all ega julgenud
 nda ingi salajas, veel vähem avaliselt ku-
 ristada (L. Vaher, E7, 299). Just nliipärsat
 kõnlesinugi nii tõsiselt, võib-olla karmilt
 (L. Vaher, E7, 363). Kui jahedalt, praagu hingi-
 ta ne kõik kõlas (L. Vaher, E7, 445).

ühimääruste hulka kuuluvad ka need, mis on väljendatud verbita liikendiga, näit.:

Kuiigi perumus rääkis tõsiselt, muuremaik nuus ja nukruntoon hääles, ei saanud rüla ne teist, kui pidi tema riolamepuistamine peale naaratama (R. Sirge, M ja R, 140). Sisse astus Marut, lahtine rihmamantel õlgadel, kapuuts üh ja (R. Sirge, M ja R, 321). Med nuker, ja norqus, tõunis ta trupist üles (H. Saar, LTH, 12). Aht, vahutahu teelt, jooksis Varblase-ait, suur-rätik õlgadel, laprad sabas (L. Vaher, EY, 29). Kastis istus kümmeaond õieli automaatidega sõdurit, kiivrid mas, maskuimishõlbid õlgadel (L. Vaher, EY, 59). Me tahame näha, kuidas ta, lobune käekõval ja vanker rügas, tagari lähel (L. Vaher, EY, 159). Läkiläki pihus, sarnis, kallid juunuskahhud olraus sorakil, silmitus Last Mildat rätist kottademi ja kottadest rätikuni (L. Vaher, EY, 281). „Tule aga!“ lubas Vaari mõnusalt puheldes, kämmal tasuus, kindapaar, soe ja pehme, kämbblas (L. Vaher, EY, 324-325). „Palun sööma!“ kutsus Salme väga valitunud toonil ja istus in teiste poole lauda, pois rüles, puudrutaldrik üs (L. Vaher, EY, 461).

d) hulga - ja mõõdumäärund:

Ti inna jagati ümäga vara poole, vai kolmes? (L. Vaher, 87, 112). Täxi järgi pidavat tein olma colu või ndi (L. Vaher, 87, 113).

e) võrdlusmäärund, näit.:

Meie tunneme asja parimini kui nina ja ninusarnand lurjund, kelle vaatus ring mitte tollinut nina otsast kaugemale ei ulatu (Fr. R. Zuckswald, 7, 8). Tema oli kõrvenurga valgustatum pea, ja kui tema oma nui lahti tegi, siis kuulati teda kui köstrit, praaga nagu nirinuõpetajat (A. H. Tammsaare, TÕ I, 42). Peremes ja perenaine küll nlist arm ei saanud, aga Mari sai, ust tema mõistis Juri parimini kui peremus ja perenaine (A. H. Tammsaare, TÕ I, 81). Küll oli Mari in õpetajat palumas käi- und ja lõpuks kõigest loobunud, ainult ühest mitte: et Jurile lubataks läia ihegi kella- ga, aga õpetaja oli kui jää ja raud, ei lo- banud (A. H. Tammsaare, TÕ I, 165). Ja aeg oli ninkaugle läinud, et raha hinnati enam kui prüunt, vabadust ja iseseisvust (L. Vaher, 87, 124). Kõik on mulle ürgem kui nime alatine nõda- mine ja puurimine (E. Vilde, MS, 154). Ja et oma iilekohust vähegi heas teha, Jaanile ta mure

est nuguigi tani anda, kardab ja austab ta
teda nagu tunija, nagu õu... (E. Vilde, KM, 26).
Nõid arvata, ma olen niiega nagu tema seltsi-
mus, nagu tema kämalune... (E. Vilde, KM, 86).
Anni tõusis üles ja andis Jaanile lihtsalt
käti - nagu sõber ja õetütar (E. Vilde, KM, 91).
Tema olvad nürana nur sans kui need nõi-
ra-toapoisid ja vallakirjutajadki (E. Vilde, KM,
21).

f) nihitismäärund, näit.:

Omigi ei mõeldud kuigi lakuunisele, koju-
minemisele (A. Jacobson, VK, 287). Ja et parajasti põl-
nud väärilised vartad, siis näkis ta nagu
aja Olvit, nimetades teda küll agronoomiks,
küll bigadüüris, küll inimhurs (V. Saar, LTA, 21).
Ka Wehrmacht kubises juba kõhuljatest, mis
unistanid rakust, Harssi mägedest, Kuini värs-
tikulistest kallastest ja Ida-Prüni korrapära-
rnt maastikust (L. Vaher, EJ, 31). Su väins kõrde,
kirjutuste, lubaduste vartu! (L. Vaher, EJ, 33).
Sarkasm, millega ne lausunud, näis kuma-
tud nagu maailmale, ka Torunile, ning tan-
dus väga hamugarana (L. Vaher EJ, 64). Nõmmu-
-Tisler oli aidanud ja ainult heast meelst
korteri ja röögi ant (L. Vaher, EJ, 120). Vinter

aga pidas väikimist järelemõtlumist, ar-
pidamist, ja oli saavutatud tagajärgiga re-
hul (E. Vilde, MS, 244). Ja kõigi nli vere ja valu
ja viitnuse male navatas male naine teos
ja noor päine puistas oma kuvadist kulda
(E. Vilde, MS, 356).

g) põlvusmääramine, näit.:

Nad vaadavad inimest olid hirmu ja alas-
tuse pärast nii totrad, nad ei mõistnud pel-
vitada, nt usku nii õiguse pärast ei olegi...
(E. Bornhöhe, HJ, 33). Värsti olegi kalma, it
protoniti nii uraaside, nii loomade, nii
tu, nii tunilutamise, nii põlvu uuride pä-
rast (A. H. Tommisaare, TÕ I, 14). „Ära pehanda!
vabandas Vaari... Ma kõnlen hea pärast, am-
tades“ (E. Jaku, EJ, 278). Ma tean, nispärast kool-
mister nind karistas: nii laismuse ja tähe-
panematu pärast, Mikk (E. Vilde, KM, 29). Või-
-lla, it Andrus koolimata nii oleks hava-
mid takistust tegema - kuigi ainult nii ja
nii pärast Jaani vastu -, nii nii mõist-
linud inimend talle ei oleks algas teinud, it
kuna keeld on ja ainult võimari... (E. Vilde,
KM, 169). ... nad võinud ainult nutta - rõõmu
ja äraräärimata kurbuse pärast (E. Vilde, KM,

171). Vabameelne, kes muunduste ast välja astund, tegid nnda vahet vähem südame huldun kui teravma majandusliku ja poliitilise vaate ning laiemat vaime ilmaningi tõtte (E. Vilde, MS, 122-123).

b) otstarbemaarund, näit.:

„just sellipärast,“ - hüüdis meister npp-
„pavad midu tervisega inimend, kellel vä-
hegi võimalik, omad tarvilinud nutäied
keha karastatus ja tervise kindistatus võtta.
(Fr. R. Krutzwald, J, 7). Ära pange pahaks ega
võta vihas, kui teie omast kehast ühe
potitäre ülemisandad anniks, meelikuks ja
kingituseks toome (Fr. R. Krutzwald, J, 298). Ära
milleks ta siis oma mee teie kätte kulutada
ja lõhuda andis? (A. H. Tammsaare, TÕ I, 64).
Ära jätke talu parajalt leivaks ja soolase-
laks (L. Vahur, 8, 151). ... ta pani ette kaalbealust
lähemate tunnistuste nõutamiseks ja arja edri-
uurimiseks val ülevõlamise alla rangi jätta
(E. Vilde, KM, 144). See ei lüinud aga ni kuuul
läbi ja anti täiendada ja parandada ühe
romisjoni kätte, kes koosnes nii kroonu kui ka
mõisnikkude arminnudest ning ams Tallinas
(E. Vilde, MS, 124). Tambet lubas ja Jaanus söi-

tis saadasti, viimane puuigi iga päev loori
lõbutama ja õppima (E. Bernhøke, A), 21).

i) loomäärund, näit.:

Mustadena rulludes, laasaktades, prahva-
tades, nagu lõhkenimajast mõiratis tormand
 laineid ta palge alt läbi... (A. Janobek, VK, 144).
 Ja nõnda laasitades ja kõiratis, lauldes ja
hüüdes läks voor pulmakirstuga mõisa koon-
 te vahelt ja külast läbi üles veski poole (J. Koi-
 dula, J. N, 94). Ei mitte nõnda vilplaste targad,
 vaid nemad lained kõik üheskoos ja ühel
 meel mees, mis mõned vaad maad mäe
 taga orus kasvas, nal kannanid nad puid
maha raiuma, orust nildans laantama,
koorima, takuma ja igapidi paludes val-
nistama, nõnda kui meister käskinud ja
 õpetanud (F. R. Krutswald, J, 260). Samuti vä-
 nimatult käis ta laupäeva-õhtuti ja pühä-
 päeviti külas tantrimas ja pillerkaarita-
mas (A. H. Tammisaare, JÕ I, 274). „Kas reita
 sulle sõjaralades?“ küsis õnne arsti külge
rüvates ja käega maanteel murerijateli oru-
tades (J. Vaher, E, 35). Joone ei käis talust
 talu kinnitama, et need lehti ei tohi lugi-
 da, vaid puu silmapäe, aega rütmata

korra korjama, muuks uisuma ja tulle heit-
ma (L. Vaher, 87, 89). Ning niid mõistis ta
tāie nlgunga jõude, mis nundis teda Vilbust
lahkuma, koju pöörduma (L. Vaher, 87, 104). Terve
antiv löödi vilja koristama ja varuma (L. Vaher,
87, 147). Emili ruttas küpsutama ja kahe nä-
dala liivanotti xadma (L. Vaher, 87, 160). Teie ü
harua nīs üht liiga küitma ega teist laitma
(E. Vilde, MS, 66).

j) õeldistatimööänd, näit.:

Tema nõu oli poega täiers saksans ja
kirjatargans kasvata (E. Bornhöke, A), 13).
Aga küll sa olid nuuks ja mehiscus läinud!
(E. Bornhöke, A), 43). Vahel liinus tume vari
kumava akna taga, xisatas ka uorras, ja
nīs lāinid vaktija nilmad nuuremaks, igati-
vamans... (E. Bornhöke, A), 85). Aga mehed pi-
did mõndagi maniturst naiste must kuul-
ma, kes nende pikal äraolemisel ajal väga
targans ja oravans olid läinud (Fr. R. Kruut-
wald, J, 254-255). Poremus kaotas kannatuse
ja andis hoburhi mõne hea tulise, aga ne
tegi ta veel tulisemans ja rāpakamans
(A. H. Tammsaare, TÕ I, 19). Ta muutis eusta-
turs, nueraks, pahasens, end manavans,

nagu olus toimunud mingi suur ehitus, millel
 on paratamatud tagajärjed (L. Vaher, EJ, 10). Elu-
 raskused olid teinud kumbit siiani noortelt
 väga tõrises ning puhuti umbuslikkuse (L. Va-
 her, EJ, 114). Kuu nina poolikuna, kurvana
 (L. Vaher, EJ, 134). Anneli nisis äärmuna, erandina
 pidutruus perus (L. Vaher, EJ, 209). Ei küt-
 ne jumal midagi juba ära, lant aga järept
vanemaks ja väitmaks saada (E. Vilde, KM, 17)
 kõrtsmiku nägu nulas mahedaks ning ümra
magusaks (E. Vilde, KM, 20).

k) tegijamäärund, näit.:

Eesti ja Varblase lahendis vaagis
 Martin mõlemat talumist (L. Vaher, EJ, 122).

l) mittemäärund, näit.:

Virgu Andrus tundis oma kooneks
 iga pragu, nii et otimisid midagi kurulist
 ei olnud, ja kraam, mis talle näppu pui-
 tus, oli kogult ja arvult nii väheke ning
 armutu, ja talle kui poppi omand nii tun-
 tud, et vähematai kaalumist vaja ei olnud
 (E. Vilde, KM, 60). Viimane oli enam linna- kui
 maamehe laadi nii riietuse kui kogu oleku
poolt (E. Vilde, KM, 68). Tema aga oli kasvatuse,

välise ümbruse ja alles maasvate vaadete pool-
lest nii väga tiins ilmas üles võrunud, et nia,
temale nii võõral pinnal, ka tal komistas, kus
täised tanistunta kõndinid (E. Vilde, MS, 91). Pal-
jud neist hämadest olid temale oma komme-
tes ja mõtetes otn vastumeelt (E. Vilde, MS, 128).

Kõigist määruse liikidest eristub koond-
lause korduvate liikmetena kõige rohkem
võisi-, koha-, nihitis- ja ajamäärusi. Eriti
harva leidub korduvaid tegija-, hulga- ja
möödu- ning suhtemäärusi.

Sageli eristub määrusi, mis ühinevalt va-
adelduna kuuluvad erinevatele liikidele, kuid
koos tavaliselt moodustavad koondlause
korduvate välimäärustega. Näiteks lausub
„Ja tõi siis nunnipäevalapre juurde, haaras
joonpi kamala pihku, õnnitles, raputas kann-
andunudt...“ (J. Vaher, EJ, 15) näitab erinev
määrus eraldi vaadelduna aga, teine vii-
molemad aga, kuuludes ühte põhiseona „ra-
putas“ juurde, vastavad küsimusele „kui-
das?“ ja näitavad teguruse vii. Kui need
määrand olendid eriliigilised, siis ei tekiks
olla nende vahel koma.

Määrande, eriti koha- ja nihitemäärus-
te korrime kuuluvad sageli kaansõnad.

Väga harva on igal määrsel valdi temale
muhur kaanonä, näit. :

Seda tehti kõrtni us, aga val meltsi-
mini kõrtni nes (A. H. Tammsaare, JÕ I, 20).

Kangedist üle ja kangedist läbi ronis ta, nä-
it varsti kallis haiglase higi ta naha ja riid
hakkas lõotutama (E. Vilde, KM, 111).

Tavaliselt erime kõigile korduvatele mää-
rustele ühine us- või tagasõna, mis ei kordu.
Näited:

Andrus pidas nliipärast parajimaas
mõne aja val mööda lepinut ja õustagust
luunda... (L. Koidula, Jja N, 111). Käripõrakil
katuselungi ääres istudes vaatas Miina kan-
gle üle põldude ja metse õue (L. Koidula, Jja N,
164). Teisel pool oja ja orge lõrisedd lue-
-Valgpõllu ja Vahetahu kornad (L. Vaher, EJ, 20).
Juliette pidi eneselt imetudes küsima, kas
nii nad on samad isinud, kes väljaspool
nda õhkkonda, nda ollust... kriimustavad
ornad püsti ajandid? (E. Vilde, MS, 131).

Sale kadus puude ning pöösaste vahe-
le ja häältekõmin läks kaugel ngaraks (E.
Bomkõhe, AJ, 53). Enimex aja poolt leiti mõnes,
it igamus kõrge püstaia oma hõnute ja elu-
maja ümbes taks, kust kuri vaenlane üle ei

pääreus... (Fr. R. Kreutswald, J, 322). Andrunle meeldis, et Mari oma ema- ja perenaise -au eest nii nüdisti välja artus (A. H. Tammsaare, Tõ I, 299). Aga regi muulus elu ja õnne juurde (L. Vaher, 8, 100). Regi küis laternaga ambulatooriumi ja puukünnide vahet (L. Vaher, 8, 301). Ta näitab annast välja puude ja loomade ja inimeste peale, ja küsib mis, mis aga meelde tuleb, ja meie juame vastama (E. Vilde, MS, 52).

Mõnikord võib kaanonika koondlauses ka rohkem kui üks kord, näit.:

Ta mõtles ühtlasi jaani puu, isa puu (E. Vilde, KM, 160). Vahtinud ühe otsa ja teise otsa ja uude tükk aega nagu midagi oimunud (E. Vilde, KM, 65). Ja tema tahtmine on, et sa minu poole hoiad ja mitte iga jooksmise ja taulitallaja poole, kellest eluilmas naine võtjat iga naine toitjat ei soa (E. Vilde, MS, 45). Õpetajate pilvude eest põgenedes jooksis ta vaa-
de mööda rohelist lauda, mööda pruunikat tapeti, uuni jõudis aknani... (V. Tamm, LTA, 16). Sagedasti jäi ta õuevärava najale või kiret välgamägi reisatama ning laskis silmadel ümber kõia mööda sohu laialipillatud ümbr-
meid talunid, mööda mülanid, nii kaal paist-
vaid vesitüüru, mõisahoonid, mis umal valend-

rid, mööda roid ja ratu ning uitsasake, mis
kaugel ninavars taurapalistsus muuturid
(A.H. Tammsaar, Tõ I, 175).

Järgnevas kahes näites on minisõna es-
kaks unõna, näib, et unõnad võinud koond-
laure moodustada, kui nad abisõnad ei oleks,
mis mitte mingisugusele küsimusele ei vasta:

ülal ja allpool nilda sadanid pommid
vette (L. Vahur, E, 43). Värskeid muumonsadai
olid väljas - ja nuspool uksepakku (L. Vahur, E,
250).

Tegelikult need laund on tõepoolest koond-
laund, kuid korduvad lünnud ei ole muudu-
gi unõnad, vaid enimes laurs, "ülalpool
nilda" ja "allpool nilda" ning teine laurs
"väljaspool uksepakku" ja "nuspool ukse-
pakku", nt sõnad "nilda" ja "uksepa-
ku" on kordamine vältimiseks üks kord
nimetanata jäetud.

Seda tüüpi sõnad, mis viimastes launtes
olid kaanõnad, võivad erineda iseenesete
määrsõnadena ning nt juhul moodustada
koondlaure, näit.:

Aga tagapool ja es kortid erimeel
plahvatund (L. Vahur, E, 43).

Maaga ulnenud näidetestici näha, on kor-
duvad määrund ühendatud kas nidesõna-
dega või ilma. Nü esimesed ühendavatest nidesõna-
dest ja, ning, ega, nü(hästi)... nü(ka), mitte
(ainult)... vaid(ka). Näiteid:

Kord tuli Martin linnas ja maasoonas
karmina tuntud lembit lisan saatel (L. Vahur,
Ej, 169). Pärast lühikest nõupidamist otsustati,
et minna koik koos ja konaga kabileander
ning teha nal, mis kord ja komme nõua-
vad, nt är aug mundis ajutikuunli (L. Vahur,
Ej, 108). Vedeldi päevade ja nädalate kaupa
mööda kõrte, nt need olid ainumund lõbu-
paigad (A. H. Tammsaare, TÕ I, 213). Ma tahan
igal tingimusel ja iga hinna ost lotat meist
lemale pletada (L. Vahur, Ej, 152).

Marie-Louise tahab nda heaga ning
kurjaga maka harjutada (L. Vahur, Ej, 132).

Kiiridimust ei jätud kunagi huant ega
paremat ilma (L. Vahur, Ej, 258). Kui lotalt
sletust päriti, vastas re õdalt, et peale Puna-
armu sõdurite poli tuma nilm ei Madistel ega
mujal näinud (L. Vahur, Ej, 149).

On karvanud nende kule nü toas nü
na laudas, nõndes aina pra-ja kõhuvarju
(A. H. Tammsaare, TÕ I, 212). Ning Anna-Mia

jagas enesle aru andmata nü kinnijale küi ka
kingitun tagastajale nola kurba poolhoidu, mille-
ga inimesed muutuvad tagaripöördumatuid
nindmuri (L. Vahur, E, 106). Nartavalt peremehi
tasandi meelilaadile liiguvad tõmbi ninaga
saapad ühemuguse, mõõdetud kindlusega nü
läbi pika punarohu küi ka tiheda kõm-
metra (K. Sirge, M, 2 K, 31). Nihasti toas küi
ka kitruks kambis elavad nokitades rõo-
utavad kanad, keda kuu vahel tikutades
kutsub, küi ta on omandanud ivaks liidvat...
(L. Vilde, KM, 23).

Sauna-juri norm oli mitte ainult Unga-
mäel, vaid koogu ümbruskonnas suurel kind-
murus (A. H. Tammsaare, TÕ I, 164).

haldatast nidesõnadest kanitataan nide-
sõnu või, kas... või, küll... küll, nord... nord,
oralt... oralt. Näited:

"Ah jutud? Ma mõtlen, et kändid tünnid
pangamaja keldrime või kuuri ajada, " jätkas
last vidukil nilei (L. Vahur, E, 41). Kui mutra-
töödile või mujale hakataks ajama, siis võid
linna Häide juurde rix kirjutada (L. Vahur, E,
164). Nad nokisid omaute ja läenid üüri või
nüs paarikaupe nurga taha, kus lasti pliitil

käia (L. Vahur, EJ, 81). Miss te nio Riinu-Aadu või
Kadara Jüri juures ei käinud vargust otsimas,
müst praegu mööda tulite? (E. Vilde, KM, 58)

Tont nda teab, kas orgust või uljust,
aga ües näwid ractanud rüetonnilin jult
oli maninal rattad ülespoole kuranud (L. Vahur,
EJ, 31).

Emilie linnidenis juba varlapäevast alates
tasa ja targa majapidamist ning müütas
küll kodulinna, küll Tallinnas ja Leningradis
loomi ning viljatootuid (L. Vahur, EJ, 418). Sissas
lias, kuidas tütarlast küll linnas, küll maal
otritare, aga paramu ajata (L. Vahur, EJ, 511).

Agä nidadamites pulbituvad tunded visku-
nid kord ilnavaastere, kord ünniunti sõnade
ja launite rõhutamine ... (L. Vahur, EJ, 231). Ta
vaatas künivalt kord ametnime, kord jaani
puale (E. Vilde, KM, 167).

Opmann Ronnbergil oli ihenordus, kar-
nis madalas härrasmajas kaas rummikast
tuba elukorteris, mille aknad oralt õue, oralt
aia poole käinid (E. Vilde, MS, 338).

Vastandavatust nidesõnadest erinevad aga,
raid, mitte... raid. Näiteid:

Pärit olen maasõnna teisest osast, aga

ka Imajõe - äärest vallast (L. Vahu, E, 125). Lem-
bit sisas kõnles murelikult, aga rangungas (L. Vahu,
E, 359). Tennola raputas põlastavalt, aga hea-
tahtlikult juad (L. Vahu, E, 38). Last ja Tarum
lahendand tühjade talude küsimust pisut
omavolitus, aga nlle vaatamata edumalt
(L. Vahu, E, 148).

Ma ei allu teile, vaid torvishciinorakona-
le ! kaites end Vivian Vilt... (L. Vahu, E, 7,
198). Aga ema nurdab, et sa muutud mitte
näidake, vaid tundidega talumatumana (L. Va-
hu, E, 394).

Näiteid intonatsioonil abil ühendatud kordu-
vate määruste kohta :

Muide - ne naised olvad üks tema milgi-
nindinud omadustest, tegutnda äärmis ilma
midagi ilte, ebastabiilselt (P. Jacobson, OE,
56). Ta põlgas oma kurmuksaastest neid
davaloomulini noormeid, nle vaimus avaldus
peamiselt nles, et nad küinid, aina küinid,
valimata, tetralt, häbenemata (E. Krusten, NPM,
44). Marie-Louise viirus otukohe, jalapualt (L. Va-
hu, E, 25). Kõstul olid sõjavangid, Kügaritel,
Madistel kah ... (L. Vahu, E, 88). Tarum kõnles
anglalt, raselt. Siigis jätmutas justkui norma-

ritult, kaardi alund päin praistelin päeni (L. Vaher, 87, 147). Kendri vastas umbrandu, ebamäär
ult, nii et Anni ei saanud slgit vastust (L. Vaher, 87, 172). Ja pead end pingutama, nimi pilitama,
viib-olla prillid ninale panema, kui tahad, et aur
ksamind olemid enam-vähem unimatud (L. Vaher, 87, 245).

Korduda võib sama sõna:

Kõik on nagu panna, läbitungimatu udu
ks, hääled vajavad neile nagu kauget, kauget
metra või mere tagant kõrre (E. Vilde, MS, 7).

Tavaliselt on ridsõnata ühendatud mää-
rustus viisimäärund.

Korduvate määruste juures koondlaususe vi-
vad erineda kokkuvõtavad sõnad. Kokkuvõtlev
sõna esineb loetelu us:

Lühtained jagunevad oma algorades: rii-
nime, verinime, forforins, lämmastime (A. Jant-
son, VK, 506). Nana. Võhma oli riie, mis jaga-
tud kahte osse: koolis ja õppumajandis (O. Saar,
ITA, 83). Ja koosneb neljast demendist: preferantist,
lugemist, doominost ja kõige olulisemast - tööst
(J. Immuul, JR, 227). Kogu jutunajamine oli kul-
genud rootus lühiti: rahulimult, heaajali-
nt, oravõtjaten ülendavat müllolu jättes...

ja nõnda nad siis niilid teel olidki: räpasta-
na, löödustena, noomidena, mures oma tuleviku
pärast (R. Siige, KR, 176). Maapiir jagunes ema-
manti kotikes, vahel ka kolmeks erakonnaks:
purunanamutsiks, vabamutsiks ja parajustar-
tens (E. Vilde, MS, 122). Aga mitte raste elumun-
nides iiani ei tehtud pöördet hävitustööd,
vaid ka opimanni korteris ja kõigis kõvalistes
ruumides: köögis, sabruites ja alldrites (E. Vilde,
MS, 347).

Harvenemine on kokkuvõtlik sõna loetelu
järel, näit.:

Ta kuulis heast ja halbast -kõigest, mis
noorune mehele oli järgi jätunud (R. Siige, MjR,
440). See oli tema kodu, mis ta oli elanud
koos õe, vanaisa ja vanaemaga -nundega,
kes tal olid (V. Saar, LTA, 13).

Mõtherüüru tarvitatakse tavaliselt küll
kokkuvõtva sõna as, kuid vahel ka järel:

Õllust, kui hea nur tigu teha, jätunud
che ingi kolmeks tähtpäevaks - ulipiühiks, vaaru-
olus ja õnnikuvõrds (A. H. Tammsaare, TÕ I, 234).

Konnuvõte.

Nagu eelmisest näha, erinevad koondlaus-
korduvate liikmetena võie launliinmed.

Ettegiel korduvatel liikmetel võib olla laia-
dud, kuid enamasti erinevad need eeldistil, har-
vemal juhtudel alustil, rihitistil ja määrustel.
Härmiselt harva on laienduid korduvatel täien-
ditel.

Puuremas osas koondlausist on korduvad
liinmed omavahel ühendatud ridsõnade abil,
millest põhiliselt erineb ühendar ridsõna ja.
Paljudes koondlausites on korduvad liinmed
ühendatud ainult intonatsioonil abil, eriti rams-
laadilind omadumõnalised täiendid. Kõnne on
ridsõna ka erilaadiliste omadumõnaliste täiendi-
te vahel.

Korduvate launliinmeti juures võivad
nista konnuvõtavad sõnad. Põhiliselt erinevad
need korduvate alustega ja korduvate rihi-
tistega koondlausites.

III. SIDESÕNAD KOONDLAUSES

Koondlause korduvate lünnete ühendamist sidesõnade abil on käesolevas töös räägitud nõrs ünnite korduvate lauseliikmete vaatlusega. Selles peatüvis näitatakse sidesõnu viidi ulatuslikumalt.

Koondlauses kasutatakse ühendavaid, ualdavaid, vastandavaid, määramis- ja võrdlevaid sidesõnu, aega määravaid sõnu, samuti muid sidesõnu funktsioonis olevaid sõnu.

1. Ühendavad sidesõnad koondlauses.

Koondlause erineb tavaliselt siis, kui korraga mitmehuguste erinevate esemete või esemete erinevate omaduste, mitmehuguste tegurite või tegurite tingimuste, võrde reaalselt olemasolevust (vähel ka mitteolemasolevust) tahetakse näidata. Lauseliikmed, mis välendavad selliseid esemeid, omadusi jne., on oma-

valul ühendavatis rühitis.

ühendavaid rühiteid koondlaunse korduvate liinmiste valul väljendavad ühendavad rühisõnad ja, ning, kui na, nii(hästi)... kui(na), samuti, ega, mitte ainult... vaid na.

Et enamikus koondlaunseit on korduvad liinmised ühendavatis rühitis, siis kanitataan põhiliselt nimetatud rühisõnu. Kõinidest koondlaunis kanitatavatist rühisõnadest moodustavad ühendavad rühisõnad ligi 75% (niijuures on arvestatud ainult väimax korduva liinme us rühisõnu, nst ulnevate valul on tavaliselt komad, mis samuti väljendavad ühendavaid rühiteid).

Iluid on olmas na ühendavaid rühiteid, mis on koondlaunis väljendatud ilma ühegi rühisõnata, komade abil. Peaaegu kõigi rühisõnata ühendatud oluiste, öeldiste, rühitiste, ora täiendite, öeldistäiendite ja määruste puhul võiks enneda ühendar rühisõna. Seda nimes pildades saavime ühendava rühiga korduvate liinmiste protsendi vulgi suurema.

Wagu töö ulmistestni osadest näha, kanitataan ühendavatist rühisõnadest põhiliselt rühisõna ja, mis viinib umbes 61,5 protsendis koondlaunseit.

Sidesõna ja mingit viilist tähenduslinnu
varjundit koondlaux kordumisele linnutele juur-
de ei anna, ta on lihtsalt kahe linna
ühendajuna. Näiteid:

Kirjumeoisa vahtrad paistid kahanemas
päikavalgus raagus ja mahajäetud (S. Vahur,
8, 159). Kallin ristas käed ja vainis (S. Vahur, 8,
299). Ta vaatas ringi pilguga, millest paistis
jõuna ja ausa muhe rahulik- jahe isikud-
vus (S. Vilde, KM, 22). Tema kohmas varturuse
mõne põlvu ja vabandava sõna (S. Vilde, KM,
77). Ja tal on oravad näpud ja maistuline
slon (S. Vilde, KM, 78).

Sidesõna ja võib ühendada koondlau-
nis mitte ainult viimast ja alviimast liiget:

Jaau sõi ja ligits ja löötnitas (S. Vilde,
KM, 25). Ta käis viirus end minikam ja
pilgus, mille ta niind järelt tõustes anna-
mest välja üle särava lumelagundiinu saa-
tis, hõõgus ja põles ja kustis midagi (S. Vilde,
KM, 63).

Korduvad lümmed võivad olla jaotatud
vaheliikumistest rühmadest, mille liikumised
on ühendatud sidesõnaga ja, näit.:

Oskar töötas hillevores vähem kui
pool aastat, kuid oli laias ümbuskonnas

juba võitnud kuulnud nii mees, kes oskab pa-
randada taskuulli ja rukisnugarnituure,
õmblesmaninaid ja iga tüüpi mootoreid ... (O. Toe-
ming, M. H. 9). See tähendab, ma õppisin loodust
alles tui mägedel ja järvedel, tui orgudes ja
kivistikuudes armastama (E. Vilde, M. S. 57).

Sidesõnale ja on tähendunult lähedane
ning. Nii kamutataax tehti samas tähendu-
ks, kuid nagu kirjutas 1929. aastal ajakir-
jas „Eesti Kool“ E. Elisto, olvat juba Ks. J. Petri-
son püüdnud niile tähendusliku rünnakutöö
anda, kuid vahet polvat tegema hakanud.
Samas artiklis kehtis E. Elisto ka J. V. Vesile ette,
et ta püüdnud ühendada sidesõna ning
erinemist, sest ainult samu mõistekid olvat
vaja ühendada harva. Nimit ol J. V. Veski
olnud ni, kes tegi ettepaneku kasutada
sidesõna ja kahe erineva mõiste ühendami-
ni, sidesõna ning kahe sama mõiste ühen-
damini.

E. Elisto soovitas vahetegemise nõudist
loobuda ja kasutada niid sidesõnu vaheldu-

‘vt. E. Elisto, ja või ning? „Eesti Kool“ nr. 5-6,
1929, lk. 101-104.

mini stiili muides, üti pikemais launis.

Ajakirja samas numbris ¹pidas J. V. Vesi
nisi vajalikus kanitada nidesõnu ja ja
ning mitähenduslikena. Hiljem Emanueli klti
koorolend teatas Vesi, et nidesõnaga ning
võib ühendada mitte ainult kaht sama, vaid
ka kaht lähedast mõistet. ²

Tänapäeva üti kelle grammatikates on
pitud vajalikus vahetegemist, kuid luba-
tud nisi kanitada nidesõna ning nidesõna
ja tähenduse nliks, et vältida ja uordamist.

Järguvalt on teadud näited, kus ning
kob lähedasi mõisteid:

ja nii palju vaurust ning vilestust
vahiõ kait vastu! (L. Vahur, 81, 116). Trallita-
mine ning naermine tuli pisevast letikant-
rist (E. Vilde, KM, 67). Teind joutand ning kõo-
utand kaasa, ning lärmi oli jälle noogu
uõõts tõi (E. Vilde, KM, 69). Jaan andis jumalaga.
jätues kõigile soojalt ning vennalinnult näht
(E. Vilde, KM, 71). Seltskond mõnnusts ning lõ-

¹ vt. J. V. Vesi, Sidesõnade ja ja ning asjus,
„Eesti Kul“ nr. 5-6, 1929, lk. 104-105.

² vt. Anad. Emanueli klti koorolendteatrid,
„Eesti Kul“ nr. 1-2, 1930, lk. 42-43.

butrus (E. Vilde, KM, 69). Supärsant läbis ta väga ühiskondlikult kirjeldust voim ning mõju, mis ulatus kuulajal üldini (E. Vilde, KM, 74). Tüüri-
mus Rõnu aga teadis, millist mõtend ning
unistanid mehed (K. Sirge, AP 4, 42).

ning võib ühendada samu mõisteid;

Vastant korral olus ta läinud sisan-
juurde ja nimetanud nüütaja, nüüja ning
tapja nime (L. Vahur, 8, 315). Ja kui mis mõni
samsamaa reinja ning rahvateaduse amija
tub ja nungunid nägunid näib, mis kirju-
tab ta mitte oma tarka raamatuse... (E. Vilde,
KM, 27).

Mõnes laulus on otsust näha, kuidas ning
ühendab lähedasi, ja aga erinevaid mõisteid:

juula nutab ning karjub valjusti ja
vehkub kätega (E. Vilde, KM, 128). Kui mõlemad
mõisted rindmuspaigale jõudnud, istus
nal soldatinuuliga hall vanamees lumes, hoi-
dis käega nurga ja aistas ning viinus ühest
müst nutuse häälega (E. Vilde, KM, 16). Nad
ajand ne lauda ette ja hakkand selle pealt
kahkuri paanu ning kompe risti kandma
(E. Vilde, KM, 94). Kõigi ta eihtu tegu ning
tunpu hant kooris end paar aja isua
algemalt ja püünlisumalt väga (E. Vilde, KM, 80).

Vahel üksi ei ühenda lähedasi mõistuid mitte ning, vaid ja:

'Kas mis müüd pole nadest, mis röövimine ja vargus kulab?' kaublis hirsturikas lota (J. Vahur, 8], 158).

Järgnevas kahes laulus ühendab ning erinevaid mõistuid, mis muutuvad lähedamaks ühise täiendi olemasole tõttu:

Purjelaeva 'Vint' madruud misid rullingu ääres, uurisid rilmadega loojangupunas kumavat randa ning kiila (R. Siige, AP 8, 42). Dinstor inges vabastatud dāti ja lüdu linna de ning kiilade mimerid (J. Vahur, 8], 178).

Et vältida ühe ridsõna kordamist, kasutatakse ridsõnu ja ja ning tihti vaheldumisi olememata niist, kas ühendatavad mõistud on erinevad või lähedased. Näiteid:

Plüüsist kolmveerandmantel, must loor ja lehvikuga kübas ning villbotikund olid vallamaja annast kausa nähtavad (J. Vahur, 8], 145). Annuli võttis loo viimimise kiile ja pistis tasumise ning riutas nijäul hüvartijätuks kõi (J. Vahur, 8], 151). Ja paris mitte päeva, kas söögimaja pudemeid valgepõllule ei võida ja iitles võmaks vihas penepenemise üles ning läks Tarumi juurde

uutbama (L. Vahur, 87, 168). Te duvat talust talu
kõinud ja kolhoosi ant hoiatanud ning valge
 lava tubest lubanud! (L. Vahur, 87, 189). Mina
 ei saa nal kõnelda ja lähem ngi ning tun
undale käbi (L. Vahur, 87, 332). Herbert trööstis
 ja voigistas ema, nii hästi kui ta tal võida
 läks, ning lähem temast salajas loetunga.
 Et emamastus viimane niuski võimalikuks
 tub, mis nōis ndapuhku nii võimatu duvat
 (E. Vilde, MS, 218). Äraandjat polnud karta, et
 purnaine oli tasane, hia nīdamega inimene,
 kes muhe valjuse ja unilialduse olt ingi
 kannatas, ja Anni õel ning tüdrukud ja
poised, need kõik olid ise tiiga maiad nll
 õhtuse nandingu piale, kui et nugi xllile
 oles läinud lõppu tegema (E. Vilde, KM, 91).

Ühendav nidesõna kui ka xob enam
 rōhutataवाद mõistid kui xob ja või ning.
 Väited:

Sisas ei hābenunud tunnistada, et vaska-
 ne on kaval, õel kui ka tark (L. Vahur, 87,
 334). Ja oli õppinud säilitama tasakaalu kui
ka rahu (L. Vahur, 87, 134). Nüst onnidest ...
 pärinenid dehtmaad, Tammed, Kruudid - pal-
 jad nüst, kes orjadid peremehi niusamas

tähtsuse kui ka kaugimal (R. Sirge, M/ja R, 207).

Kujul nü... kui, nü... kui ka aitab rida-
sõna ühendatavad mõistad val teravaimini lau-
rust enle tuma, andes nile ühineguse tähtsuse.
Sama ushtit ka rida sõna nühästi... kui(nr) keh-
ta. Näited:

Oh, mähduse noori mureta vara saans
ta kätte nile nü uhne kui aura mure ma-
jad! (E. Vilde, KM, 104). Vist nile kui pütsa-
koop käis ku sõna nü emale kui jaanile
vartu kõru (E. Vilde, KM, 31). Endanini' did
nü oma kui poeg ammu juba ühe kibeda
paratamatuse juale mõeldud... (E. Vilde, KM, 43).
Äärmiselt mälestuste - nü heade kui ka halbi-
de - kammitsas, mõõtis ta ka teini sama
mööduvõuga (E. Vahur, 4), 288). Teller oli nühästi
ettehoidet kui kaastannut, nüüdistanut kui ka
imertant (R. Sirge, M/ja R, 451).

Sidur sõna zanuti en'nt hawa:

Ta käis iga pühapäev kirikus, sundides
ka oma perikonda nda tiguma, zanuti
oye, kui jüst nibe töö nild li keelanud
(E. Vilde, KM, 36).

Sidusõnade ja ja ning kõval on

ühendavatist sõnadenist kõige lausutatavam
ega. Sõndlaunid, milles ei ole ega, on üldse
3,6 protsenti.

Sõnadena ega võib ühendada

a) kaht sõndist, millist enimega välgenda-
tud tegurist jaatatakse, teine välgendatud
tegurist aga eitatakse, sejuures on enimene
sõndis jaatavas, teine ilma eitussõnaga ei kan-
tamata eitavas kõnes, näit.:

Ta ei nutas üri ega näidanud paari
õhtul koju näguigi (L. Vaher, E, 11). Ta ei vaba-
rugi diinudilgi sedalini lausakommitte lõtvust
näinud ega oranud rohmakali johanneni
pahaks panna (L. Vaher, E, 13). Ta ei põikpäine
ega hüüanud, et tema sõna alla jääb (L. Vaher,
E, 26). Hendrik sõitnud teda vüma ega tuli
enam tagasi enne, kui... (L. Vaher, E, 30). Andus
Vilbus raputas pead ega vantanud. Tarum
sõitis õhtuti ja koidupunktis jalgrattal koda-
rad talireks ega oleks nutanud lasteta pooli
ajja nihteliselt nappidens tähtpäivades
õimudada (L. Vaher, E, 137). Aga Kalini ja tema
rahasaadeti jättis Emilie nisku rahule ega
teinud niht juttu (L. Vaher, E, 164). Aga Minna
raputas pead ega tahtnud teada (L. Vaher, E,
324). ... väitine, püüdes üli hälli xrua ro-

nida, nulpsas patta ega konunud enam põletus-
haavust (E. Vilde, KM, 29). Astunud tulipunnaste,
õhetavate põsudega kambriist välja ega ole
mitte piiska nutnud (E. Vilde, KM, 65). Salaja lapa-
rad ära ega laune valgi sõna, kui muud
juba sööma panvad (E. Vilde, KM, 103). Kaha
heidis tagurati pihu kes ega julgenud silma
naljalt kuhugi külge liina (E. Vilde, KM, 167).

Koondlaenus võib minna mitu eeldist,
millist vämmas us nisab ega. Sel juhul on
enimend eeldind jaatatarad, vämmas eitatar.
Näitid:

Ja trügis ninnipäevalapre juurde, haanes
joonpi kamala pikku, õnnitles, raputas kannu,
andunud, ega märganud unne järele jätta,
kui joonp värvoinnuga kõi ära sikutas
(J. Vaher, E), 15). Ja Vilbus niitas mitne
mitne järel, närvitres ega teadnud, millist
kõnelda (J. Vaher, E), 176).

Suga nidesõna ega kanitataan uspod
teodud näidatus nal, kus muide satanud
kõrvuti ja ning ii. Vahul kanitataan niile
nidesõna ega, kuid lisaks erint veel ii:

Nõnda länid nad toast undid nature
tuulutama, ega ii unustanud ka mitte
mõnd puhulitõit kuluarist võtta (F. R. Kreutz-

wald, J, 307).

Mõnused kanutatare kõrvuti ja ja ei, kui-
gi ne pole lubatud:

Milda jättis nel päeval sööndant solgi
toomata ja ei muutnud kangalõngagi josta, kui-
gi ne töö ootas ka tegemist (2. Vahur, 87, 267);

4) kaht öeldist, millega väljendatud tege-
vusi mõlemaid ütatare, nejuures on mõlemad
öeldid ütavas kõnes, näit.:

Ja sa ei karda ega kahetse? (2. Vahur, 87,
44). ... laust praegu maani ulatuv pilvoriik
ei kahane ega kas saunast enne, kui ähi ja
koldetuli ja lamp on juba kustunud (9. Vilde, KH,
27). „Sa tead, et väljastsa Jaan tööd ei põlga
eга kullagi tamm kallas ei käi,“ ütles Anni
niiid viimaks vagusal kindluse (9. Vilde, KH,
80). [Viimane laus on teie öeldid ei
pandud];

c) ütavas kõnes olia põhiseña juurde kuu-
lavad kaht nihitist või määrust:

Martin ei kostnud muista ega valgit
[min võiks nihitini küll vaadelda mitte kaand-
laure korduvate liikumitena, vaid ühtu franc-
loogiline ühendina]. (manida aimas küll, kus

on tõde, aga emanäda ei julgunud seda
tunnistada ega usuda: pojane nulgis liiga
 vähen ja riikutud toidu pärast sun ja rü-
 mad ... (E. Vilde, KM, 25). Kugi ei olnud sänu
ega näpunäidet andnud nia tulla (E. Vilde, KM,
 62). Nad ei hoolinud vaenuvõitlust, ei pannud
 tähele viinu, lainu ega pilgt (E. Vilde, KM, 42).
 Ta ei ralli und tunijate nõu ega värinust
 nende näppudes (E. Vilde, KM, 78). „Mina ei mar-
 sa teile istumise ega äravõtmise art,“ tähen-
 das Anni elgu ehitades (E. Vahu, EJ, 196). Ta
 ei hinda armu isa rahapunga ega töötajate
ihutuvise puale (E. Vilde, KM, 78). Ena, kes eni-
 mest minakut magas, ei olnud kiitlalin tule
kust ega nende isristamist nidagi kuulnud
 (E. Vilde, KM, 115). Varantatud praamist ega
raha ei tulnud aga nidagi nähtavale ...
 (E. Vilde, KM, 129).

Mõlema ucondlaure korduva liikumise nli-
 gemas enitoomisus kehitatare enimes us
 itunõna ei, näit.:

Võrdlemise keemika nsemaailmaga ja
 minime flahin ei leidnud teokordes kiila-
 kaunitaris ei ropra ega na abikaasat (E. Vahu,
 EJ, 306);

d) kaht osaalust või öldistäidet, millega välgendatud mõistete olmasolu ütatakse, näit.:

Sul endal pole ju last ega naist (J. Vaher, E/, 14). Suis tuleb me rääkida, et teie talupojad inimlikku antunust ega iseteadmist ei ole... (E. Vilde, MS, 137). Sa tead, et meie lapsed koos ega laisad ei ole (E. Vilde, KM, 30);

e) kaht ütavas kõnes oluva öldide järel seisvat täisalust, millega välgendatud mõistete olmasolu jaatatakse, näit.:

Si aidanud relgitamist ega vaanumist (J. Vaher, E/, 426). Si aidanud midagi teiste pilkamist ega nöökamist, ta jäi hauduma oma mõtte peale nagu kana pesa peale (E. Vilde, KM, 18).

Enimene alust us võib rääkida si:

Kuid talu ei mullunud ei me tähtsust hinnas ega me heahtlikkust (K. Sire, M ja R, 361). Miss Riia nõi karni kalliks pidas, rääkis ei saanud ei Indrek ega Ants arm... (A. H. Tamme, TÕ I, 337). Si aidanud rel ei haukumist ega hammaste õel laristamist, toomingas lausatas mõnuguse ägide ja heega talu relga, et varsti poleks muid kuulda kuu aga kinnumist ja lausa kajumist (A. H. Tamme, Tõ I, 337).

Tõ I, 361).

Sidesõna mitte ainult... vaid ka not kaht
mõistet, millest peamist tähelepanu pööratakse
tõele. Näited:

Sõltuvalt sellest, kuhu see sõna on kasutatud, on see
sõna on ju üldiselt peaaegu mitte ainult luba-
tud, vaid ka katud ja viimane on jumala
annuand kurbadele rõõmustuseks (A. H. Tamme -
saar, Tõ I, 172). Sest ta ei mõistnud mitte ainult
palvetada, vaid ka rehvendada (E. Vilde, EM, 37).
Ta oleb kindlalt seaduslikult ühiskonnas
ja elab mitte ainult enda jaoks, vaid alkoigi
muist umäni taotluga ühiskonna jaoks (NH
n. 89, 1962, 1).

2. Eraldavad sidesõnad koond- lauses.

Eraldavatest sidesõnadest tarvitatakse
koondlauses sidesõnu või, kas... või, olgu...või,
ehu, kord... kord, ma... ma, kuigi... kuigi.

Sidesõna või, mis esineb umbes neljas
protsendis koondlauses, kasutatakse kahe korduse liitmisel

vahel, mis küll ühtvõrri kuuluvad oma põhisea juurde, kuid tegelikult on nendega väljendatud mõistetist ainult üks võimalik. Näiteid:

ütle parem otsekohe välja, et nina või õige mini tuu mõlemad hobust minu juurde tahate peitu panna (E. Vilde, KM, 52). Kus nende inimste lund-kondid juba tolmuks on saanud, kes nina loogial kord võsa raadand või põldu tegid (K. Sirge, Mja R, 242). Mill di mul tea, kui onitus, et mõni kurt või mõni vaimustar aht jutus ühel niasamuti pisarad silmalt pigistas nagu tüdgi (E. Vilde, KM, 40). Kas ni saab olema käsk või älvardus? (K. Sirge, Mja R, 243). Sa sai talu üna äritult kuuldavaks, nagu oleks korskaks urt või akent avatud (E. Vilde, KM, 66). Ja Mari i di tüdruk, kes mõnda serwa või seppi raatnias täitmata jätta... (E. Vilde, KM, 78).

Kui laus on mitu korduvat liiget, millest viimaks on või, elumiste vahel aga komad, mis on elumiste vahel samuti eraldavad kord, s.t. kõigist mõistetist on võimalik ainult üks, näit.:

Anni i mäletanud, et ema oleks kasku te, valu või luina pärast nõnu oristand (A. Vaher, EJ, 401).

või võib viineda koondlaus, mitu korda:

ühel ja teisel radus viimast ajal inna
midagi kotist või vitnimist või nigukarpidist
(E. Vilde, KM, 32).

Maagu sõdisõna ja, nii ka või võib viine-
da lausetes, mis on jactatud rühmadest:

Junde in aga hammustas üsna nergesti,
käitja ünskõik, kas tegu oli perumike või poppi,
nulax või köögitöödruksuga (R. Sirge, M ja R, 121).

Vahel ei ole mitte ainult ühe lünnuga
välgendatud mõiste võimalik, vaid vähemalt
osaliselt ka turga välgendatud mõiste:

Jaas kuitis kõvri iivakilohvart uk-
sist laurava pilgu isik. Seal nisis või istis
salk miki, klaanid käisid käest kätte, dar-
jama ühendas üht ühuga, tüst teisega (E. Vilde,
KM, 121).

Sellist lausust võib järeldada, et ora miki
nisis, ora istis.

Sõdisõna kas... või on enam-vähem
sama tähendusega kui või, sõne kas juunde-
lisamine annab korduvatelt lünnutelt tuge-
vama rõhu laus. Näited:

Inimene ei või võtta, xst nist ta uas
varastab või putab (R. Sirge, M ja R, 319). Et
ta oli väga hanges, nist pidid jalamehed

iga word kas parumat või pahemat kätt kõ-
vale astuma, vajudes sageli põlvini ja niimisi
lunde (E. Vilde, KM, 14).

Sidesõna olgu... või ei ole haua. Näituid:
Aga praegu igal vanusel kõnitas idene,
olgu noor või vana, ja ootas must... (A. H. Tamme-
saar, TÕ I, 213). Kanat põllu- ja hünasak,
peat looni juurde murituma, muritub ta aga
uud juurde, mis tekitab varsti vajadus muru-
ma saagi järele, olgu põllul või hünasak
(A. H. Tammsaar, TÕ I, 212). . Kasked ajad, 'dus
Mädaröö vanamus muide kostnud, kst rda
sõnakooleks tarvitas ta alati jutujätkus, olgu
nindral või nindmatul kohal, aga rekord
deas ainult, konitas praad ja kombendas jaani
kõval tummalt üle hangide (E. Vilde, KM, 12).

Vanamus saanis aga vaatas - olgu kogumata
või meeliga - teisale, ning tutvusõna neri
jaani huultel (E. Vilde, KM, 22).

See sidesõna või ei ole mitte hõlpsalt
sõnu, mis sidesõna ku ei ole mitte hõlpsalt
bikke. Tavaliselt tarvitatakse teda võõrsõna-
de ning nende tutvustuste vastete ühendamine.

Ilukijanduse eesmärgid on väga lühikesed.
Näited:

Aga pulgad ku puundid tehti' nädalast,
millest üheksa hing võis läbi „võrsed“ (A.H. Tam-
saar, TÕ I, 235). Just laadi ringa tagavara- ja
vanavaraladu on talu koda ku võrsus (E. Vil-
de, MS, 192).

Korduvaid sõnu kord... kord, ma... ma, küll... küll tähistatav on, kui tahetakse järgmisel
tähelepanu juhtida kahel või enamal mõistel,
mujuuks momendil on küll mõistetest vaid
üks võimalik. Näited:

Tema istus rünnati' ehitud kambri ja
lehtas ilusat nägu, kes vahel läbi pisarate
narratades tema kord tõist, kord naljakat,
muid ikka mahedat ja nularat kõnet ku-
las (E. Bornhöhe, A], 63). Kaas langis kord Jo-
papa, kord mõne laulja rinnale ja kätiga
kõrda ümber kinni (Fr. R. Luutewald, I, 79).
Läbi laane kohina kostsid mootorsõidukite
kord tugvõimad, kord nõrgemad müügid
(E. Vahur, E], 92). Mõnes kohas peatus ja pidas
aru; mis vahetas rada ja nihkus kord
rohkem paremale, kord jälle paremale kül-
ge (E. Vilde, KM, 155).

Miind toodi ma ühele, ma teise ühplande
õnnumeid, mis mid kaugele maale kutsuvad...
(Fr. R. Kruutewald, J, 149).

... amanduid kirjeldab ükskõik millisele
ettevõtjale paberilipakale, ilma grafaade ja
kirjete tulpaadeta; ainult nõudma ja vii-
rema on mees - küll unt trossi, küll ölinid
ja bennini, küll tööüldid ja mida veel kõik
(O. Tooming, M & M, 143). Paan tõinle küll leiba,
küll riitnupukki, küll va „võravärki“ (J. Vahur,
Ej, 95). Täitvõnnetust nõuti aina lubanid
küll omaste, küll mööbli, küll riide otimis-
sus (J. Vahur, Ej, 143).

3. Vastandavad ridsõnad koondlaun.

Koondlaun korduvate liigete ühenda-
misl võivad erineda vastandavad ridsõnad
aga, kuid, unt, vaid, mitte...vaid jt.

Ridsõnu aga, kuid, unt tähistatav
kaks ühte mõiste ühendamisl, mis küll
samaaegselt erinevad, kuid mis teineteist
kanduvat erinevad.

Kuigi need ridsõnad on tähenduselt

lähedand, ei ole nad niski samatähenduslikud.

J. Aarik kirjutas:

... et on kõige nõrgem, ja nlliga algavus lausorras eitatare midagi endastmõistetaat. mid on kõige tugevam, ja nlliga algavas laus eitatare midagi vastuvaidluvat; aga on keemine ja sobit kõige rohuemais juhtumis...

Kuigi Aarik on heid nidesõnu vaadeldud põhiliselt kui liitlaure oralaunte ühendajaid või nismisõnumäärsõnu liitlaure, kehtivad Aariku reeglid enamasti ka korduvaid liemeid ühendavate nidesõnade kohta koochlaure.

Sidesõna aga tarvitatare tõepoolest enamikul vastandamine juhtudel, sageli ka nismis, kui vastandatavad mõisted on nismisõnad, et nende vahel puus nidesõna kaid olema.

Enam vastandlinud mõisted, mida not nidesõna aga, on tavaliselt väljendatud täimide, eeldistäimide ja määruslega. Näituid:

... täitvõimete erimus pelund ümri, vaid tuma kõval istus turme, aga nurilinn nääga

¹ Johannes Aarik, Eesti õigekeelne õpik ja grammatika, Tartu 1936, lk. 192.

dembit sisas (L. Vahur, 87, 280). „Ainult tovitada!“
 kortis ilutatlar, aga väga kaugel hääle (L. Vahur,
 87, 283). Nautinud mõnulises tuttava, aga ranal
 ajal vööra toa mugavust, ... ent ta loomuli-
ku, aga mõlemale võrdelt ootamatu kiirumise
 (L. Vahur, 87, 466). Tal oli kaame, aga unnustalit-
no näoilme (L. Vahur, 87, 288). Annuli kuulatas
 kavadist laane kohinat ning tundis, et alles
 oli vastus, kaame, aga paratamatu vastus (L. Va-
 hur, 87, 491). ... ja nlle pikaldase, aga põhja-
liku töö vili on jälle uus talurahva radus
 (E. Vilde, MS, 98). ... kindlalt ihuvõttes tegi oma
mõtte aga alles nis, kui teie travad, aga õi-
ged arvestand minune hannand mõjuma
 (E. Vilde, MS, 135-136). Vürakas, aga ilul toonil
vastas ta tema kiirumistele söögilauas ja
mujal... (E. Vilde, MS, 213). See oli vahetuvahel
tüütar, aga omiti võga meeldiv (L. Vahur, 87, 179).
 Milde vastu olli vürakas, aga jahe (L. Vahur, 87,
 438). Segane, aga tarmukas, nihkis ta vastu
lumist raju oma tud (L. Vahur, 87, 212). Ennile
 rlitas Annuli kõvale istudes rahulikult, aga
tötates, et vana varblase kurtas jõudnud koju
 ja võtnud Milde enda hoole (L. Vahur, 87, 30).
 „Ei tea!“ vastas Minna nüra, aga hirmudes
 (L. Vahur, 87, 381).

üle koonduvate korduva liikumega väljendatud mõistele võib vastandada kahe või enam mõistet, mis on omavahel ühendavas noos:

'Mamma, sa tud pruuli Mardandile et ülekohut,' võttis Herbert vürakal, aga kindlat ja julget toonil sõna (E. Vilde, MS 152). Teine mist oli liikide, aga lihar ja tugur poiss jäänud, tõntsi mina ja musta praga... (E. Vilde, KM, 18).

Vastupidiselt eluunule võib mitmele mõistele vastandada üht:

Minna näiti noore, torve ja tugava, aga väga raue talutöödruuna vastu tema uude tahtmist (J. Vahur, 1, 190).

Sidesõnaga aga ühendatud sõldistest väljendab teine tegus, mida pärast esimese sõldisega väljendatud tegusist olus raskesti näha. Näited:

Näis, et inimene olid niin alles üle töö-
tanud, aga täna koostamine rinnapaika jät-
nud ja põgenenud (J. Vahur, 1, 35). Tamm küll nõukas, aga nõustus nimi (J. Vahur, 1, 187). Ta näis ja niratus, tõttas, aga võitis jälle... ja uuras lõpuks otustanult vallamaja talu (J. Vahur, 1, 301). Annuli tõttis chumunud pilgu ja kehitas olgu, aga võttis nisku nija ja

luges aadressimist oma nime (L. Vahur, 8, 415). Tal on väike nõgine plekkamp käis, mis kui tondinimne vaarsi pilutleb, aga nli ant tublisti näit (E. Vilde, KM, 217).

Sageli ei ole öeldingega väljendatud mõiste vastandatud mitte nürvõrd selmine öeldisega väljendatud mõistele, kui öeldis juunde kuulva da-tegevusnimuline rihtingga väljendatud mõistele, näit.:

Vaari tahtis edasi minna ja järgmine koorma juures samad sõnad launuda, aga pöördus tagasi ja võttis Undi kannanäile pikku (L. Vahur, 8, 259). Minna kohendas kaka-roid rünnuvalt, liunas paarätti tahapooli, tahtis ka nages midagi ütelda, aga vaikis (L. Vahur, 8, 154).

Näimars launus on ainult kaas viimast öeldist vastandavats rühutis.

Sidusena kuid tarvitata on tunduvalt harvemini. Näited:

jutustas äigi tagasihoidud, kuid väga tungiva soninaga (R. Sirge, AP 8, 29). Rein Toobu armastas kürust, kuid remord jäi järele õit vale üllule jalga (O. Tooming, MZM, 28). Ta unustab kõik, kuid mitte oma tegu (E. Vilde,

KM, 78). „Ma ei tea - algas jaan, kuid muas
(E. Vilde, KM, 88). Nad alles õppisid chitustööd,
kuid võtsid asumärgis saada kommunistliku
töö kollektiivis, (KH m. 89, 1962, 2).

Sidesõna ent tarvitatakse samuti kerra.
Näited:

Säbi loka lookeb anglane, ent jõnu
ümajõgi (L. Vahur, EJ, 398). Puhuti ta halitus
viibut, ent nis jälle ironiseeris (L. Vahur, EJ, 344).
Vaari ja Taru kõnlesid iistuin õhinal, van-
sid, ulgitand, ent lahuund koorleru lõpul
teadmis, et paljud kiirimund jaid vasta-
mata (L. Vahur, EJ, 431). Hendrik tõstis rasci
runika Anni pra kohale, ent vajus samas,
enne kui lõök rihtuokta jõudis, vaibale kokku
(L. Vahur, EJ, 499). Anni kokkus pisut tiin
otuskohuv, ent raputas nis tummalt
puad ja vaatas nihvavate puude kohal ni-
navat kõrgust (L. Vahur, EJ, 516).

Sidesõnad vaid, mitte... vaid nevad
kalt mõistet, millist esimes olimasole cita-
taru. Näited:

Ta ei jätanud vaidlust, vaid kiins
kõhedalt... (L. Vahur, EJ, 139). Tui ei anna talle

luba, void nõuati normide tasumist (L. Vahur, 8),
150). Ta i mallas inqi uurida, kust Tarum
ullin kõmulin uudis võtis, void põls kui
purg kahust otsast (L. Vahur, 87, 153). Ta i sa-
und täitukonitust otumat tud Aaridele
minna, void jalutas hula aega linna täna-
vail (L. Vahur, 87, 163). Ta i muutund enam
paigale jääda, void läns Mutrix juurde...
(L. Vahur, 87, 220). Ja ta taipas, et ne polnud
halin, void Tarum (L. Vahur, 87, 295). Annuli di
nda kõine mitte korda kuulund, aga iga uus
kord teitas imeliul viiril mitte nõrgema,
void just tuquma õudrustunde (L. Vahur, 87,
410). Kõnnuõttes: ma i tulnud kahu tooni
jalvaturu luba saama, void viisakalt ilma
jääma (L. Vahur, 87, 131). Ja i vahel raamatum,
void nagu unistaja õhku (E. Vilde, KM, 29).

Ühile mõistele võib olla vastandatud mi-
te mõistet, näit.:

Ta i pöörmud ilma talu poelt ära, void
oetas ja valtis nagu rebane konna (L. Koidula,
1. ja II, 111-112). Aga ta i jõndund vironist sal-
mist kaugemale, void langes klaustrile ja
puhkus nutma (L. Vahur, 87, 458).

Siderone mitte... void luidub harvemini:
Ka tema vanamus rümanl ajal mitte

aastatiga, vaid päevadega (A.H. Tammsaare, TÕ I, 373)

Mõnikord võib koondlauses olla mitu vastandavat ridsõna, näit.:

Kaval putis tegi, mis teine temasaanani amatus ka oles teinud, võttis palgaraha vastu, ei lugenud kama, vaid ruttas talle, aga vaatas sagidanti üle öla tagasi, kas kuigi tema kannul pole, kus raha tema näest tagasi tahaks (Fr. R. Kuntewald, J, 268). Alles mis võttis ta pudeli Pearult vastu, aga ei viiubanud, vaid lasis ainult huled külge, nii et kuigi ei saanud kus (A.H. Tammsaare, TÕ I, 24). Ta avas kornas nui, aga ei laununud sõnagi, vaid haaras nui kauda alla... (L. Vahu, L, 363).

Nis lausites on vastandavate ridsõnadega ühendatud koondlause korduvatist lünnutist vastandatud kolmas tühje ja teine esimesele.

Nõrdlusa vastandamisinga on tigenist paaris- ridsõnade enam... nui, enam... nui, rohkem... nui, prigomini... nui puhul. Näiteid:

Tema ise oli loomult enam tõeline ja hõõlik nui rõõmus ja kerge meelne (A.H. Tammsaare, TÕ I, 271). Viimase uuvastus ema nunnast oli enam riigat nui nui (E. Vilde, RM, 41). Mari ise on es ja taga, aga ta on

enam nundija mi kaastöötaja (E. Vilde, KM, 88).
Ta nägu oli enam kollakas mi kivi (E. Vilde, MS, 75). Julitte oli enam kurb mi vihane, kui ta oma tuppä läks (E. Vilde, MS, 96).

Ma tahan ennem rumal mi autu olla, ennem näljida, mi varga mine kanda (E. Vilde, KM, 54). Igale lapule on nlge, et vargust ennem varti mi jõukate juurist ootakse, ennem saunimist mi kokaomanike majast (E. Vilde, KM, 58). Aga valge puga noormees urab tasakini edasi: „Sinule võiks ka ennem head mi paha teha ...” (E. Vilde, MS, 31). Sest nl tüdrukul on midagi kus, mis ennem mur- dub, mi paindub (E. Vilde, MS, 105).

Praeguigi naljatas ta vist rohkem puu- nais mi peremehe pärast (A. H. Tammsaare, Tõ 2, 62). Ta nauratas rohkem silmade kui süga ja kohnetus naljamees (J. Vahur, 2, 289).

Kodi ilme oli pigemini unistav mi kurb (E. Krusten, NPM, 7).

Minutatud sõlesõnadega ühendatud korduvatel liikumisel annab märõke erinevat sõnal.

4. Mõõnvad ridsõnad koond- lausks.

Mõõnvatist ridsõnadest on koondlau-
sis kasutatud ridsõnu nüski ja kuigi.

Mõõnvad ridsõnad ühendavad kaht
mõistet või mõistete rühma, millest teine
olemasoleku väidetakse hoolimata sellest, et
ei ole, tundubalt erineva mõiste olemasoleku
tõttu ei võiks teine oma üldada. Koondlausks,
milles erineb mõõnne ridsõna, on sarnane
möönduslausksa. Sarnanust aitab mõnikord
rõhutada koondlausks olev teine mõõnne
ridsõna, näit.:

Su nägu oli vald noor, ja eha küll
kahvatu ning kirmlangenud põmedega, nüski
mehine ja väga tõine (E. Bombõke, A], 71-72).

Teini näiteid:

Peavanema pilk libvis nähtava hea-
muliga noormehe nirge, nüski tuuguva keha
ja tõin, kahvatu nää üle (E. Bombõke, A],
78). Last talitas ns aijas käbedalt ning
nähen, kuigi isepäinlt ja omavolitades ning
Minuat ilja kottidern loepima nundides
(T. Vaher, E], 158).

5. Võrdlevad ridsõnad koond- laulus.

Võrdlevat ridsõnadest kaunitaame
ridsõna otunki, nagu. Enimist kaunitaame
otunki kahe mõiste võrdlemiseks, näit. :

Mund olulist ei olema temalgi liida
praegu kõnide meeli valdava, otunki usku-
matu hindumise kohta (R. Sirge, KR, 152). Seda
abita inimenevare kannatustest, tema usku-
matult hõõguvat, otunki kõnlevat sil-
madest ammutab tühikust uut jõudu ja
kindlust (R. Sirge, M ja R, 168).

Ridsõna nagu tarvitatakse kahe kor-
dusa võrdlusmääruse ühendamine, unjume-
rid määruse ei võulda oma vahel nagu
võib see ühendavas korras:

Heameeliga oles ta niisid tagasi
läinud, kuid see oles paistnud nagu kar-
tus, nagu põgenemine (E. Vilde, KM, 67).

6. Aega määravad sõnad koond- laulus.

Aega määrava ridsõna funktsioonid

isimä määrsõra nis. See sõna ei ole põhitunt
õeldin, määrates ajalist järgumist. Ka ei juhus,
kui nis sisab mõne muu launlõunne us,
on ta isuliselt uctud õeldisega. Näituid:

Kõhi-Kaaul oli praegu klaanitüüi õlut
ühi söömuga tühjendamud, nis väntas oma
tühikustel, veidi kõveratel keibadel müdva õlgu
poole, mille us praegu tulnud kolm pokubit
risid ja endid seendand (E. Vilde, KM, 19). Enne
toimutame tuku ära, nis vaatame ringi,
mis meestelegi kõhutäius liame (E. Vilde,
KM, 45-46). Ja mõõtis tütart oma künga-
vate nõunadega val koraks, nis tähtsas
ainult kõnga uue poole, Annile märquan-
dus, et ta uaks (E. Vilde, KM, 61). Fricke-
-kõrre teravad nõunad torkand ismalt
mis naasulid popri pihku, kahesümme-
kepinkalistest kõberahadest läbi, nis pistid
heda valusasti näkku (E. Vilde, KM, 111).

Arvan, et üks võtavad vilja, nis
elu (E. Vaher, E], 268).

7. Muud nidesõna funktsioonis
olevad sõnad koondlaurs.

Koondlaure korduvate lünnete ühen-
damises kasutatakse val sõnu ingi, pigem,
inäravis, ku on jt. Näited:

Seltskonnaga, kambaga, oma meiega
aga võid väinest ametnikust tõusta rügi
ja rahva ette, kinnida valimistel kandi-
daadiks, riigieesku lühemus, ingi ministeks
(R. Sirge, Mja R, 258). Tema toon teinutas And-
res rahutu crutur, pigem ngadur, sest
võimane ei oanud vihjetest ja ümbruskon-
-juttudest asja tunna mõistatada (L. Vahur,
87, 33). See kaavatamine oli loodud viin-
luse põlle ja põhja male kukkumise, ja
sest ei kehtinud, et külilane kõige anne-
nga ja viisakate kommetega, inäravis
tarkuriga, väga rohkemalt välja olid elitud
(Fr. R. Kruuswald, J, 247). Seltsimees viimane
kuntär tõstis õigeaegselt üles põhilise,
ku on valmuse küsimuse (L. Vahur, 87, 369).

IV. KIRJAVAHEMÄRGID KOONDLAUSES

Kõige tavalisemaks kirjavahemärgiks koondlause korduvate liikmete eraldamises on koma. Tunduvalt vähem kasutatakse kolonit ja mõtteriipu. Härmiselt harva esineb semikoolon.

1. Koma koondlauses.

a) Korduvad alused, öeldid ja öeldis-täited eraldatakse kirjajärgi alati komaga, kui need ei ühenda sõnana ja, ning, aga, ehk, või, kui ka, nii (karti)... nii (ka).

Kui koondlauses on liikmeid rohkem kui kaks, siis viimase liikme es on tavaliselt sõnana, eelnevad aga on eraldatud komadega. Koondlauses, mis koosnevad kahet liikmest, esineb koma harvemini. Näited:

Temas on midagi mahajäetut, haladat (L. Vaher, 8], 69). Riiulil vedas prügi, ajalehti, tühje pudelikuid (L. Vaher, 8], 119). Kaibamine,

nutt ja needmine polus muutnud talis nii tona-
valt solvangu niganut alla kriiputada (L. Vaher,
Ej, 64). Ja platus, oetas, tundis lähenejas ära
kaasvõitleja Koosa, vana kaardiväelase (A. Jakobson,
VK, 312). ... olgu õnnelik, et tema kättern on usal-
datud säärane kallis vara, nagu loogina nad,
vanikad, lehmad, kanad, põrsad ja pardipojad
- kõik, mis mööda karjaõue lügub, ruigab,
präänub, kaagutab, ammutab või määgit.
(R. Sirge, Mja R, 169). Algas uus, mis oli piir-
jonteta, ngane, ähmane (L. Vaher, Ej, 64). Ootad-
ri lõpu õõ oli pinne, külme ja kont'ides haava-
valt nüske (R. Sirge, Mja R, 331).

b) Koondlause korduvateks liikmeteks ol-
vad nihitind, samalaadilised täiendlid, samu-
ti määrund, välja arvatud mlaadilised, val-
datare üksteisest komaga, kui nende vahel
pundub nidesõna ja, ning, ega, eha, või, kui ka,
kui(hästi)... kui(na). Näited:

Ja mälu oli täis musti laine, mis
ninnandid alateadlikku hirmutatunust, kum-
malist piinlikkust, mahtuist, ahastust (A. Ja-
kobson, VK, 8). Me mõlemad ravime üns ihelt,
teine teiselt poolt vana maailma vigand, vil-
tunud kohti, haigusi, peanu du ust võitlest.

(L. Vaher, 8j, 228). Teie laseks õhmane, varjurikas kämarus (L. Vaher, 8j, 88). Aga tema nilmis oli val-
vas, uuriv pilk (L. Vaher, 8j, 465). Kas nende ri-
nas ainult sädetni sellist elutavat, õnnustavat
tundmusert ei tärka, mida meitneb inimene lõpu-
lõundnud ja nõrdalainud töört? (E. Vilde, 45, 8).
...paaril korral astus ta üsna meeliga päri-
mäge veelavare vetti, nauratas ja pidi koke
mõtlima isakodude: laudtasaski lagundinu-
dile, inurakulinuile nilmapiirile (A. Janchen, VK,
237). Põnte hankus rangelt, nõndlinult (L. Vaher,
8j, 18).

c) trilaadilin: omadunõnalini täienduid
komaga ei naldada. Näiteid:

... teravad pruunid nilmad kiskunud
tählepanelikust vaatlust kokku (K. Sigi, APE,
8). Lainedad, paajad mäed, ünnind pidu-
rad puud ja kõrbenud, koltunud rohi
(J. Smuul, JK, 202). Madala pikerguse talumaja
õues lünkund varjud (L. Vaher, 8j, 74). Juhtunin
alla uivinu juurde vanane viltsane mayja
(L. Vaher, 8j, 115). Su oli inutu kollane pilk, nilt-
le ta ujuvus teomehi puale heitis (E. Vilde, 45,
14). Nad olid tõrti haruldaset kaunuid mus-
tad nilmad, mis nagu kars imelampi nda

tõnist, alabastervalget nägu valgustanud ... (E. Vilde, MS, 56). Seda aga ei sallunud väike nägu noor paruniprilli (E. Vilde, MS, 128). „Tina nõi ää kuula,“ ütles Päärn madala tünnisega hüü- liga (E. Vilde, MS, 230). Kesumist karu helida- päine noormus lähenes tõtatis nuurle, väike- linna paljude puumajade kõval üsnä erik- duslinuna nõivale hõonele (NH m. 117, 1962, 3).

Kui aga nümsuste keendlaure kordu- vate lõkmete vahel on komanõude nide- sõna, nis panna selle ette koma, näit.:

Minut hiljem varus kinnine autobus mööda kiirast, aga niledot maanteed vai- n varinaga Tagavälja küla poole (R. Sirge, AP 2, 8). Kevanund voodi taha püditud raadio- vastuvõtja Moskva lainile, kuulas ta igat- svaid, aga koograid tõdurilaulu (L. Vaher, EJ, 178). Ta naiti rikkale, aga uhtlale preepojale ... (L. Vaher, EJ, 317).

d) Kui kõrvu on määrund, millist üks ulatuvalt hõlmab tüist, nis nende erilaadiliste määrunde vahel koma ei panda, näit.:

V. G. Bakajev nündis Orlovi kuberman- gus Bryanski maakonnas Bezitsa linnas

1902. aastal (RH m. 48, 1962, 2). Helmut Kusta
vi p. Kuusk ründis 1921. aastal Virumaal
Asperu vallas (RH m. 45, 1962, 1).

Nädalapäeva ja kumpäeva määramise
sõnade vahel pannakse komma, sest nün üks
määmus ei võlma teisest:

Muutoa jüri sai pühapäeval, 25. mail
juure kiriku juures Maatra talitajaga,
oma nupulanga, jälle konna ... (E. Vilde, MS,
295).

Kui kõrvu on kaks koha-või ajamäti-
rust, millist teine täpnevat viimenga märgi-
tud kohta või aega, siis eraldatakse teine
mõlemalt poolt komaga:

See küll kõrgel nisupaigal, tunne küs,
nugugi palav ei oleud, võttis ratsanik rin-
ni mübara part ja pühkis paar korda üle
otsaeni (E. Bornhöhe, A, 71). Sina Kivipõrsse di-
ta tulnud linnast, vabimust, trüpingi tagant,
kus arst oli kulanud tal edasi töötada
(R. Sirge, KR, 86). Allik ei tundunud end nün
alamtoas, pingiridade us, nugugi nii mind-
lalt (R. Sirge, M ja R, 198). Kaugemal, väga ää-
rus, randemaal, kipub ihetuma juba õrn ja
värne kivadine roheline (A. H. Tammsaare, Tõ

I, 7). Ming nün, tana es, nisis Andrus Vilhus
(E. Vahur, 21, 22). Püvamäe naaburvallas, Mullu-
nl, das kusemin nunnunga pärisuoka omanie
joonp vahi... (E. Vilde, KM, 156). Seal all, karjalau-
tade juures, talitanid külmutavad konatüdra-
nud lühikuris koridaris võtnuuis loomade
ümber, söötid, jootid ja lihid neid... (E. Vilde,
MS, 113). Teisest nurgast, õnelt, paistavad va-
nad riided ja üks rohkem paigatud kam-
ras (E. Vilde, MS, 192). Ahju lähedal, lae all,...
käisid tahmand parud, mille juul niginl
viija kuivatati, kuna nal talvel naised
haad ja puukahud lacpaiga loidnid (E. Vilde,
MS, 192).

Praagu, sõja ajal, onutis aga kõik, iga
võimane üri liigutus poliitikaus (R. Siige, KM, 170).
Ja kui Anni teda kord hüües, pühade ajal,
jootnud olenus oli näinud, tundis poiss järg-
mised päeval nii suurt häbi, et ta tana juus-
de pugus ja temalt päris vaen patuse näoga
oma viind andus pahus (E. Vilde, KM, 92).
Varsti pärast seda, mainumise algul, kogunenid
vaitla talupojad mõisa (E. Vilde, MS, 176).

Kui kohta või aega täpneval sõ-
nal on laienduid, nis jäitakse teine koma-
ara, näit.:

Taamalt, lilla kanarbinnu tagant paistab kollendav rannipõld (E. Krusten, KPM, 175). Klari-
ruuni, kummulilistatud koolipinnude kõn-
le paigutatud pika laua taha asuvad maa-
komisjoni linnud ja täitevkomitee sekretär
(K. Siige, KR, 121). Sün, päris meie lähedal si-
ravad uhi nõuogude kaubalaeva (J. Suur, JR, 265). Kangemal, tõenäoliselt kirikumõis-
kaskedel kraannid varund (L. Vahur, EJ, 20).
Nilbus ja Tennola linnud oma autode pe-
le, vihkavad olukorras üle, mis sundis neid
harobival kohal, Emajõe alla el komita-
ma (L. Vahur, EJ, 38). Pangamaja kõvale, endi-
le alusine loomalaada platnil laaditi
pruutud huinapalle (L. Vahur, EJ, 137). Aias,
kohati ool hulviva lume laxakate kohal
kuivas pene (L. Vahur, EJ, 439). Taamal, kaks
verivärskeis kasvades redimänni vahel tõm-
matud nööri rippumid voodinõidid (L. Vahur, EJ,
514). & Virge Andres „vargapüüandade” kauc-
mini oma ruundil, oma saga maja lähe-
dal ei võinud sallida, on muudugi arusa-
da (E. Vilde, KM, 177).

Vahel jäetakse koma täpustava sõna
järelt ära ka siis, kui sellel pole laendust,
näit.:

Heinamaalt, allikavere lähedalt tõund küitajad ja türlend kühedalt kiljundes poistusalga kohal, kus jaama poolt liikus (H. Saar, LTA, 7). Laskunud korvtööli, pakus Annuli Vilburile türl pool lauda, aiaschval istet (L. Vaher, EJ, 18). Siis aga teruis espool, punde taga octamatu matas ja pillgi vainis änni (L. Vaher, EJ, 165). Õhtul, üine ajal istume kuniniga päästi - paadis nr. 5 (J. Smuul, JR, 24)).

Mõninord valdatakse täpne sõna, kui teda tahitakse rõhutada, ka siis mõlemalt poolt omaga, kui tal on laiendusi, näit.:

Karjumaal põhjapoolne osa, Tallinna lähedal, põlin laane kesul, misis üksik talu, teidest kaugel, nüpajja kui nl ajal teidid viis olla (E. Bornhöhe, AJ, 9). Pargis, põliste punde varjus, rühvas mitme valguis (H. Saar, LTA, 215). Erinumis, kake mitmuneid ja poolkustunud akna all, misis piiku laud, millel paar tuncäijat nure nunga sõid (E. Vilde, KM, 67). Su das aidamehe ja kiltiga ühes majas, mõisa vünaköögi ligidal, ning juhtus parajasti kodu oluma (E. Vilde, MS, 153).

c) Kui koondlause võrduvad liinud an

ihendatud nidesonaga ja ning, ega, cha, vai
mi(häti)... mi(ka), mis komaga neid ei eraldata.
Näited:

Aga hämar kodus võttis tuma vastu rll
mahe vaatamata muu muu lõhnades ja ude-
looides (L. Vaher, 8], 95). Alati kumendas mets-
konnas tuma muud tugevat uiool lahumise ja
pehmuse mahe kumpraste... (E. Vilde, MS, 139). Väl-
jad olid erimehe, lirtise lume tõttu hallikad,
igavad ja kõlidad (L. Vaher, 8], 134). Kallini jätt
oli otsust lõpuni ilmekas ja hingestatud (L. Va-
her, 8], 234).

Tuguranti raputas ta oma karedate töö-
kättega nugulan ning tuttava kätt ja hiändis
kambri poole, kuhu kodune peru oli kogunenud,
et lapnud uutide külatistele istmeid murutux-
nid (E. Vilde, MS, 187). Rattad, aisad, chiad, rihmad,
põhk, heinakotid ja pambud - kõik oli niin
iibes lorus normavate ning transpirate hobur-
te jahus (K. Sirge, M ja K, 551). Ema võttis välgas
varanid kartulid ja Andrus ning Indrek olid
kahekesi sinna järle läinud, et teda aidata
(A. H. Tammsaara, TÕ I, 314).

Kai magas viimist magusot minasut
ega ärkanud (E. Vilde, KM, 90). Teda polnud
näha ega kuulda (L. Vaher, 8], 128). Töörakuras

kuil, aga mist pole uueksõnude i sooja ega
nõlma (R. Sirge, Mja R, 196). Li de küntud ega
rantatud, i lubatud ega tõotatud (R. Sirge, Mja
R, 313).

Lumi oli nagu liivaküür, mida tund
taoti sammantena või pilvedena üle laju-
diku kerkitas (E. Vilde, KM, 11). Ja näpistad
tun või uind mid pöörast (E. Vilde, KM, 29).
Tahis ta ainult rõõmsatega rõõmus olla
või piirdis valituineid oma pöduras kahas
vünaga tuimendada ? (E. Vilde, KM, 48). Ja var-
gaid minutas ikka ainult „saadamaulaste“
või „pimedusjüngituse“ või ka „musta kunsti“
kandidaatidena. Ühtlasi oli ta kindel teadmi-
ns, et kõik kunitööd on kas „alkoholi vili“ või
„laiskus ja ulanus paratamatu tagajärg“.
(E. Vilde, KM, 55).

Kuid see i keelamud, et an' in, kõne põhjus,
mõjus nioni nigarasti nii Väljaotsa idena
nii ka jaanise (E. Vilde, KM, 32). Kõik vau jõi
aga nii eximent nii ka lähematel stimmis-
pöevadel paraku ajatus (E. Vilde, KM, 128).
Natura eluvust tõi ainult igal nädalal
paar korda lähemat linnast saabus auto-
bus, mis vedas porti nii ka nuitajaid
(R. Sirge, KR, 377). ... kõik see... tuli pojast

hästi nähtavale ning tõstis isa silmis ta väär-
tust kui ka autotituti (R. Siigi, M ja R, 89). Vist
nill kui pitsahoop käis ne sõna nii emale kui
jaanile vastu kõrvu (E. Vilde, KM, 31). Selles oli nii-
hästi ettekuidet kui kaastunnet, viirudistust kui
ka imestust (R. Siigi, M ja R, 954).

Süüsi võib ka nende roma mittemõeldavate
ridarõnade us vahel roma erineda.

Roma on ridarõnade ja, ning, ega, ehk, või
us siis,

1) kui nende us lõpet kõvallaure, näit.:

Ta nimelt lootis, et handid tulevad
laenuv taluhooime, ja ootas homminest hommi-
kuni Kigari-martaga kohtumist (E. Vaher, EJ, 297).
Tema doktor ja tiadis, kuhu Kabin tuli, ja
ootas nävitredes (E. Vaher, EJ, 308). Naari mu-
ntas Viinuma paljudid paiku, kus ta enne
sõda silakammit pidas, ja valis mõttes igas
juhurs uut eluast (E. Vaher, EJ, 375). Mihkel
oletas, et ehk tahitakse meest kohast näänida,
nt jüripäev polnud kaugel, ja läks rõõmsa
lootunga tule (E. Vilde, MS, 154). Jaan tähen-
das, et ta võlga ei sallivat, ning kuins, kus
kaanul niind elutsevat ja kas ta võivat
temaga ehk juba homme kokku saada
(E. Vilde, KM, 88). Ta näis ehk oleks poole

kaldurvat, et teda tabuti petta, ning väljendas nda ka sõnakalt, keelimate Jaani kinnitust, et tal jumala ust poolt usorigi rohkem majas ei olvat (E. Vilde, KM, 111-112);

2) kui nende us on lauslühend, näit.:

Andrus ei lausunud millestri sõna, lambas ainult rängis, haige jalga riuli, või stus toolil, midagi uskides (A. H. Tamme-
saare, TÕ I, 164). Ta kääl lõi paar korda ümber, murdudes kiinumisest, ja võimast kähins ainult vool (E. Vilde, KM, 132);

3) kui nende us on üti, näit.:

Mundeksi ole mees, Jaan, ja äia vüda auga, ära kohku, ära kõhku! (E. Vilde, KM, 119);

4) kui autor on pidanud vajalikuks
pinumat pausi ära märvida, näit.:

Aga ta ei muutunud Andreale sõnagi lau-
suda, ja vaatas, kuidas rõõmune ja riuli-
hevi vahel roratas hallikas, kahvatu laua-
riba (L. Vahur, 1, 21). Ta näitab annast välja
punde ja loomade ja inimeste peale, ja kürib
nis, mis aga meelde tuleb, ja meie peame varta-
ma (E. Vilde, MS, 52). Ta otnis nda, nagu ta ta-
ratas ütelda, „pöörutulega“ või nagu nõda kina-

kuljart', ega laxanud munagi otrimart (L. Vahur, 19, 117). Kas ta tule vitru andis, või teid inni jätis, või söömata pidas? (E. Vilde, KM, 29). Kui te sõda tahate teha, nagu ise ütlete, mis saab teist nü mõnigi nurme, või kaotab oma ihu tervis, või läheb tühjale maale või vangi torni (E. Vilde, MS, 308). Mina unun, et on pard ja paradiis, ja igavene elu (E. Krusten, KPM, 18). Kõige tõin: liha ja kala, ja konserv, ja jahu ja viinagi (E. Siigi, ÜTK, 45). Ei ikka jagote omäga vara pooles, või kolmes? (L. Vahur, 19, 112). Ainus asi, mis puuri ütilageldust va huldat, on kitsas riiul xina viljes, millel antuvad vangide sööginõud, pluu-kaunid ja puulõunad, ning nende leivapätid (E. Vilde, KM, 166). Inimene peab ka sõpru olema, uta vaid sõpru, ja õnne kah (E. Vilde, KM, 50).

Nis lauslus algab alates tavaliselt koma mitterõõndvast rütsinast, mille ette on koma pandud, enamasti ühe mõte (eriti korduvate öeldite puhul). Viimane lauslus tingib koma ja us div sama sõnaga uoratud alus.

Mõnikord on ja ette koma panemata jäetud, kui tema us lõpet kõvallaun. Eriti paistab ne ilma „lõunajõe jätustures“, eel:

Nümanne orvas, et teda ei usaldada ja tõm-
bus mükatades turri (L. Vaher, 8/, 159). Isa nae-
ris, et poisil on mehine näda ja ohutas ema
 keelust koolimata poega nüuqustele vägitege-
dile (L. Vaher, 8/, 314).

8) Kui koondlaur korduvad lühned
 on ühendatud nidesõnaga kuid, vaid, aga,
ent, ainult, samuti, j. t. j. t., siis pannakse
 nende ette koma. Näiteid:

Ma ei tea - " algas jaan, kuid peatus
 (E. Vilde, KM, 88).

Jaan ei pärinud sis ka edasi, kes ku-
käijad õieti on, vaid vaatas küürvalt ema
poole, et kas nende nimlasemine teus tüli
 ja kas ei olus parum nile kohe õilda, et hust-
nik on öömajaliste vastuvõtmiseks liiga kit-
sas (E. Vilde, KM, 45). ... inimene ei söö mitte
iisnes tööljal, vaid aasta ümber (E. Vilde, KM,
 38). Kui ühle tuma klaminaadlastest sai
komistuskirius inglin kul, ei kõhelnud siis
kaua, vaid ulatas käe (MH m. 95, 1962). Ja kõne-
leja kirjeldab nyuale Anna Vadi isa, kes
tuntud olvat mitte ainult kui valge meliga,
änilin isaga uus, vaid ka kui agar pahe-
vend, avalik etihugi ja ning umlialdaja

(E. Vilde, KM, 145)

Ta on range, aga õiglane naine ega ta
kellelegi peha... (L. Vahur, 17, 129). Vilbur poeg
olevat enne meie tulekut türu koju teinud, aga
kõik jälga lasunud (L. Vahur, 17, 144). Noa lae-
vaga on hirtinul sarnanust nllis, et inimes-
tega ähes ruumis ka loomad julgupaina
javad - varju leides nüll mitte veeruputuse,
aga talvise külma ast (E. Vilde, KM, 23).

Agas töpsest polnud Pearu, sakur-mah-
ker ' teinud, vaid Joonas in, ja mitte kirjutaja
ega talitajaga, vaid Andrus enda vanema
tütrega, kes oli nõu andnud liisku võt-
ta oma, s. t. pahema käega (A. H. Tammsaare, Tõl,
154).

2. Koolon ja mõttekriips koond- lauses.

Kõns kordumate launliiksete vaatlusi-
nga oli juba jutlu kooloni ja mõttekriipsu
enemisest vartavalt nllis, kas konnuvõttis
sõna anub loetelu es või järel. Oli ka minu-
tatud, et konnuvõttis sõnadina enuvad ma-
mari nimisõnad, harvemini an- ja mäessõnad.

a) Koolon kondlaans.

Koolon ei ole praegu alati loetelu es, kusjuures enamasti on kooloni es kokkuvõtte sõna. A. Kuru ja J. Valgma õpiku järgi peab kokkuvõtte sõna (seadit ka mõtteviisi puhul) olema sama lauslõige, milles on tema juurde kuuluvad loetelu liinid, viimane ussologrammatikas rda nõutud pole, nal ei ole ingi üks vastupidine näide. Tavaliselt on nissi kokkuvõtte sõna sama lauslõige, milles on korduvad liinid. Näited:

Selles „rahvaste hääles“ on igapäevase keelde tõlgituna üsna ühenegund huvid ja mured: tunistus, igapäevane leit, korteriküsimus, tööpundus, tööindustus, laste kasvatamine, huv teiste maade vastu ja hirm sõja es (J. Luumäe, J. K., 192). Meeste järel, kes troppis õne nissu jäid, nagu hõbenemid nad sin artuda, tulid kans leske, omavahel hästi seltsivat perenaist: Lohva diisa ja Tihe Mai (K. Kirge, M ja K, 197). Kans nist vaatavalt ninnalt talle vastu: isa ja vanaisa, rohmasad, tursne näo ja lõprama kannanaruga (K. Kirge, M ja K, 391). Praegu oli tavilikumad

etka, kui iluarjade peale mõelda, nii neid di
 peres ainult kolm hinge: Andrus ix, krööt ja
 karjapoiss Eedi (A.H. Tammsaare, TÕ I, 19). Oli
 juba oma töö ja majapidamine: naine ja laps,
lehmamullikas ja napõrsas (A.H. Tammsaare,
 TÕ I, 124). Jün, nün ja i kuskil mujal di
varjupaik: tuttavad jalgajad, lõhnad, armas
tus ja andensandmine (J. Vaher, E, 95). Ainult
 mõned näod olid tal meelis: Kaarel, Juhan
 ja Kaus, ta endised reltnimehed, nüs Joonis
Vahi, leivivend Jüri Muht, kaupmuis lugi
mulane ning too vanapiiga, kes teda kätte
 oli hammustanud (E. Vilde, KM, 162). Vilets, nagu
 räng ix, oli ka tema nimi: pahmuis magatud
õled küljalukus, õlevihk mapadjans, igapäi-
vane kaupmuis nli pehmendamises ja
 vana katmine kamkatünn soendavars vai-
bacs (E. Vilde, MS, 192).

Oli tõesti ilus oo: soe, kämar, pehnuke
toonidega (A. Jakobson, VK, 116). Nürikuine on
 nürikuine kaldur nüri: töötar ja annirikas,
helde nagu ema, naine (K. Siigi, M ja K, 34).
 Olen juba jõudnud vaududa, et töö võis olla
tünnikuine: inimlikum ja vähem tappur, enam
lõbuan (K. Siigi, MS, 55). Tünnikut mehele
 tundis ta mees teknivat ka praegu: opti-

mistlikum ja tugevat (R. Siige, M ja R, 233). Auto
Paju oli oma töömuhe vaheldusriinas eluajaks
näinud väga mitmenegunid peremuste nägu-
rid: küll hooplevalt - saagiaknuid, küll vagat-
nvalt - hoolitvaid, küll nuoremehi ja ülbaid,
küll imal - magusaid ja salakavalaid (R. Siige,
KR, 188).

Selle vastuse tagapõhjaus oli tundeiline
narr ja ne narr ning need kolm sõna jäid
koju õhtupoolikuks ta hinge lülisema, ärat-
tades tal kõige vastandlikumaid tundeid:
küll öömu, küll usku endasse, küll karripidi
mõtlemist ja abitust (E. Krusten, NPM, 94). Sum-
bers tutvustab meile oma perikonda: abika-
sat, tütart, kes lõputab kesknoori, üllist na-
rimat poega, kes väga sarnaneb emale, ja
lõpuks noorimat poega (J. Smuul, JR, 103).
Kaktlaks jäi, kas neil ka teada oli olnud,
et kaupmees ustavad majahoidjad oli koju
jätanud: vana truu mlase ja datanud
tüdruku, perinaine õi (E. Vilde, KM, 125). Ja
otr nalsamas, Meruäenokorpuse saalis, hakkas-
vad kõik kohalolijad ära andma väärtasju:
niganitask, prosse, kõvarõngaid, sõrmuseid
jne. (NH m. 94, 1962, 3).

Jõgi ühendab neid palju enamas: tuleviku

sõna sama launlõige, millises on loetelu liikmed:

jaa, need on juba majad: ilusad, ruugavad, avasad, aiad nende ümber räägivad vilunud aednike kätist (J. Smuul, JR, 190).

Tallinnal on mitu nägu: hommikune, kisapäevane ja õhtune (J. Smuul, JR, 269). Võnda kannavad laprad rääkima ja jutustavad kõik: sagurust, laastudest, odraarastist ja inegi mullusest rukistatqute nisuleivast, mille nad Oru poistele viinud (A. H. Tammisaare, TÕ I, 225). Rindiohtu kõmles tõttamalt kumale iseloomuliku juttu: mõned pangud, ajutine lennukitepõrin, autode müüriin, vahypaal vaihus (J. Vahur, EJ, 68). Mul on niin rida tellimisi täita: uivad, uusad, tõunukid... (J. Vahur, EJ, 358). Ja jagas kõik maakonna juhtivad töötajad rangelt kategooriateks: täitsamehed ja memmid (J. Vahur, EJ, 358). Mõttud kangastandid lastide mõnamis nindumisi: purustatud akendega lõmmis talumaja, avatud ukend, ümberlõikatud laud, toolid, tarutunud vereloid ja põrandal kummuli lamavad inimend (J. Vahur, EJ, 432).

Küllalt sagiti pannakse koolon loetelutüüka na nio, mi kokkuvõtlev sõna puundub,

olgu see loetelu siis kas lihtsam või pikem. N. K. R. meli, J. Valgma, E. Kinnosa õpinu järgi ei tohi kooloniit konnawõtra sõna puudumisel üldse olla, K. Kure ja J. Valgma õpik kooloni kaittamise lihtsam loetelu puhul (samal viisil) oli juba J. Harik oma „Kirjavahetamiste õpetus“. Nagu näha, ei puuta neist ruutlõike alati kinni:

Järgmised nimed olid: Joonas Joonas, Tinnof ja Emilie Karli tütar Tinnof... (L. Vahur, 1964, 64). Meie vabariik peab tänase varuma: liha 105 000 tonni möödunud aastal varumad 98 000 tonni asemel ning piima 625 000 tonni 1961. aasta 550 000 tonni asemel (N. H. 1962, 1). Nende as kail: riigis riigis nõuogude tehasmäärudega traktoid, haaki, riistad, veoautod (J. Smuul, JR, 265). Istume ümber laua: Fomin, Morozov, Ivanov, traktori ja mina (J. Smuul, JR, 128). Abiteks loeti: nüripäevad, õnnipäevad, ästa, misepäevad, heinapäevad, loimuräevad, konapäevad, lambamäde, linakarimise, killavoori, viinavöögi - ja veel mõned päevad (E. Vilde, MS, 67). Saanud oma riigis vastava ettevalmistuse, andsid abiturientid hiljuti riigis teoreetilist teadmist

ja praatilistest oskustest on enaminekonnisjoni
es, mille koosseisu kuuluvad: agronoom A. Almen
(eimeus), tootmisala õppesalajuhataja J. Kaup
(nuntär), kooli direktor V. Vinner, tootmisala
õpetaja A. Anumäe ja füüsikaõpetaja E. Lepik
(konnisjoni liikmed) (NÕ m. 19 1962, 5).

Kui rõmati esitatud näidetes di koolon
korduvate liikmete es ilma konnukõtra sõna
olimasoluta, nis mõnimeid ei panda koolonit
ka konnukõtra sõna puhul. Kui loetelu on
ühikine, nis kooloni pundeamine nihelir am-
saamatur ei tehta, näit.:

Tema is ja ka õhõit, mõlemad olid ja
allus noored ning tõelint algajad, nül võis
nindeida val hulu lapri, poegi ja tätruid
(A. H. Tammsaare, TÕ I, 100). Aga mis võib nis
Mari nina parata, et temal on juss ja kaks
last, tütar ja poeg (A. H. Tammsaare, TÕ I, 155).

Pikema loetelu puhul aga ei ole õige
koolonit ära jätta:

Nad on kõige erinevamate kutsealade-
ga inimend, põllutöölinde, arstid, õpetajad,
insenerid, partii ja nõukogude töötajad,
ehitajad, kalurid ning rajooniajalukitede
töötajad (Nõ m. 91, 1962, 1).

Koolon peans sõna „põllutöölinde” es

olema, sest sõnad, kõige erinevamate muhkala-
diga inimeste moodustavad rühmade järg-
miste sõnade rühmas.

Järgmises näites on olemas kokkuvõtlik
sõna, kuid loetelu liikmed on järgmises lau-
as:

Kõik see oli talu juba ammu ajast
tuttav. Kahitrus, lõputud ettehüüed, pisasa-
test märg padi (E. Kurten, NPM, 29).

Meenuvad otsest kokkuvõttest sõna lau-
as ei ole, kuid mingil sõnal on näinud teatud
kokkuvõtlik varjund ning riparant ei ole
koolas:

Tõlki igapäevase keelepüüde: deklamatsioonid,
laulud, muusikapalad ja näitering,
milles minulgi oma osa (R. Sirge, HS, 59). Eda-
ri val, et mis see tui abi või nüüd: rüüd
puud, paar kotti kantuleid, mõni näntsakas
liha ja kotisopis tangu talve kohta (R. Sirge,
HS, 40).

See üldistatus sõnaks on lisand, mis
muudab igale põhiseinale, mis ei ole ühe järel
mingit kirjavahemärgi, näit.:

Valga rajooni alacalistel arjadel kokkujõ-
ni liinmed autand Inigulinna keskuarli
õpilaste Kella, Lantnoi, Lauri ja Sitika

ensimmi (NH m. 111, 1962, 2)

Siis lausub need sõnadele nagu ja näitas järgmisel loetule, mis pannakse nende sõnade alla noma. Näiteid:

Mis maa oli juba vana ajal mitmeks jaoks jagatud, nõnda nagu praegund maakondade nimed tunnustavad, nagu Viru, Jäma, Karju, Lääne, Alutaguse ja muud (Fr. R. Kruuswald, j. 367). Mitmelhülgelised tööplaanid kubised nürgustut tarmadist sõnadist, nagu „harmooniline inimese kujundamine“, „idulis-poliitiline muundamine“, „radikulaalne lähenemine“ ... (V. Saar, LTA, 28). ... olgu öeldik, et tema kätse on usaldatud säärase kallis vara, nagu logina rad, vanad, lihnad, kanad, põsad ja pardipojad (R. Siig, M ja K, 169). Lehtedes viisatand nürgusti linnade nimed, nagu Neustettin, Breslau, Komorno Doonau kaldal (L. Vahur, E, 351). Ja need onitand huvitavatus küllalt, et muuldavasti oli mitmes kohas avalik ja üldine tõrkumine abiteo tegemise vastu male hakand, nõnda nimelt Kõrki kihelkonna mitmes vallas, nagu Ojamaa, Oru, Uuemõisas, Tammiku, Tuhala ... (F. Vilde, MS, 197).

Vilde on kaotanud kolonit sõnades nõnda
kuu es:

Et ta siis oli, mis rahvade põhjani tun-
dis, alataha rahva kusele dades, ja et ta siis
oli, mis oma vandumusi kergesti ei vahitanud,
mis juhatas ta ikka ja ikka jälle need utili-
nd jaunud kätte, millist kõik majandusliinud
ja ühiskondliinud pakud võrreid, nõnda kui:
laiskus, hoolitus, jumalakontmatlus, liialine rüü-
uhkus, liigsöömine ja liigjoomine, ilmaalust ja
lõbuharigus (E. Vilde, KM, 106).

b) Mõttekriips koondlausus.

Reegli järgi esineb mõttekriips loetelu
järel kokkuvõtva sõna es. Kokkuvõtva sõna
sõnades loetelu järel oleva mõttekriipsi pu-
hul on praegu eranditult arisõnad. Näited:

Sõjariistade kõik, nurmavate keegi
tumedad mitmed, sajatamine, oigamine,
naiste palved ja laste hale ringumine - kõik
see mõll niinuitas kolidat ekhinat, nda
tormikohinat, millile kõige nigavam vaimus-
nurmavaimus järgneb (E. Bornhöhe, A, 98).
Noh, ja mis muudugi uexlingid, lunad, prae-

ahi ja annahingid - need kõik olid teadmata
 kelle poolt müüvitiänt põhjalinnuuga korra
 korjatud (L. Vahur, 8), 166). Paar kitsast, vööpa-
 mata laudsängi nurgas, aganaten purunenud
 sängi täidetud; must valge laud akna all,
 nin ja nal pikimad ja lühemad jääd
 põrandal - see on kõik, mis majanadistatst
 silma paistab (E. Vilde, KM, 23). Arstid, advo-
kaadid ja muud maised abimehed - need
 ole saustele ja muile härrastele... (E. Vilde, KM, 108)
 Kuu nagin, aiste naarmimine, hobuse puristamine
 - iga nakk, mis mitrast tumedalt tagasi ka-
 jas, pani ta umbusklikult luurama, vajutas
 ta reele iuxa rohkem kõni ja viiru (E. Vilde,
 KM, 116). Halli maha argid talutaadi'd,
 kimarapargelised tukuvad külaelakond,
 iivitavad kelminäod turvis juurkharjaste-
 ga, alatasid plärravad linnanaised, mõned
 punemas rüüdis uudishimulikud - need kõik
 istuvad nal higitudes koos... (E. Vilde, KM, 137).
Olaised ja laprad, õed, vennad ja vanemad
nad jooksid oma kallimaile nuttes vut türi-
 tud järle, nis pandi pillid hüüdma ja
 trummid põisema (E. Vilde, MS, 386). Silda
 oli tööka kingrpa ainus tütar ja kodanli-
 nus koolis küideti tal olivat annut laulus.

kaitsus - koigene allus, mis tõmbab tütar-
lapnikku maha (R. Pärn, üTR, 64). Haagi kolte-
nime juures sada hoopu või vaitlas riiskim-
ine seelant - mu on üheksa (E. Vilde, MS, 19).
Kapid, kummutid, laualauad - kõik murdi-
lakti ja rüüstati ära (E. Vilde, MS, 346). Alati
pundustega leppimatu, uut otuv, võitlus -
alline on „Noorte Käike“ töölisnõrke oravaka-
ahtkondliku nõuogu liige, automajandi in-
ter. Karl Lõll (NH m. 90, 1962, 2). Kui kõik di-
laual, võttis ta karmatamust gruunia kon-
jaki, pakim nõuunuid ja purgi puusuh-
nuga - külakoti (E. Vaher, 1, 286).

Kui karmuõttva sõna us lõpet nõuallane,
mis võib mõttevõtte us koma vinda, näit.:
Päevaste damuste rahutus, poiste uulja-
kad vaimukund, nõuallant notvad tütar-
lante naarutustatund, rukkiõlgide tutlar
lõhn, kangite mälestuste ärutamine, meister
kävi mure no jutt allist, et kõik ei lähe
vii, nagu minema peaus, - kõik mu ja val
palju mund hoidis ta mehed elvit (V. Saar,
LTA, 53).

Seni entatud launtes olid karmuõttvad
sõnad samad launliemmed, mis nende juude
kumuvad loetud liinmed. Järgmises uahus

laureas on korduvaten liumitens täicendid, kuu-
võttar sõna aga on sama launliige, mis täia-
dite põhisona :

jõukate ja võimsate kaartundevaldund-
nud olid alati üürstain sisnevdamine, pettus,
münd midagi (K. Sirge, M ja R, 102). Rõdu, halli,
trypinoja sinad - kõik olid tapetruktid
(K. Sirge, M ja R, 53).

Enim juktumeid, mis loetelu liikmed on
nimetatavas käändes, määrusena või nihitusena
enim kuuuvõttar sõna mõnes muus käändes,
näit. :

Põld ja loomad, du ja töö maal - üllit
ei teadnud ta rohuem, kui oli lugenud ja kuul-
nud (V. Saar, LTA, 128). Laulu- ja pillikehid, öö-
lindude ühetooniline, umbelt korter häälihe-
mine, kahinad ja otseui nähtamatute rää-
rijate gorinad ähmanx valgus - kõigist
sellist kokku sai ümraius augustikuu ure-
näoline du (K. Sirge, M ja R, 117). Pillimeis,
laulumeis, naljameis, ka töömeis, kuigi suurt
rikkust tööga ei jõudnud val kokku ajada;
sellisena omas ta vallasahva kas nii sõp-
ru kui ka vaulari (L. Vahur, EJ, 48). Ühiskond-
lik kohustunne, tööarmatus, aumus ja tõl-
armatus, lypprimatus puuduste vastu - neid

ja paljud tein omadusi püüab noorsooja-
kirjandus arendada igas viis ja noormees
(Nt m. 104, 1962, 1).

Analoogiline näide erineb na viimane
grammatikaõpinus:

"Õpingud, töö, sport, isetegur - kõigul
jätub tal inu." ¹

Paljudes lausetes on mõtteviis loetelu
us. N. Remmi, J. Valgma ja E. Riingoja gram-
matikas selle tähelepanu pööratud si ole,
K. Kure ja J. Valgma õpikus on nimetatud:
"Kooloni asemel võib kokkuvõtva sõna järel
erinevate na mõtteviis, kui loetelu us on pi-
kem paus..." ²

Näevast on see õige, et mõtteviis ri-
sab lausel alati kooloni asemel, kuigi mõ-
nel juhul see nii on. On juhtumeid, kus
kokkuvõtva sõna ja selle järgneva loetelu
vahel mingil juhul ei saa kooloni't pan-
na. See, kas kokkuvõtvale sõnale järgneb

¹ N. Remmi, J. Valgma, E. Riingoja, Eesti uue gramma-
tika keskkoht VIII - X alarühm, Tallinn 1961,
lk. 195.

² K. Kure, J. Valgma, Eesti uue grammaatika IX
alarühm, Tallinn 1956, lk. 89.

keelel või mõtteviisil, näib olevat lause chet-
rit.

Millised isäranad on laused, kus loetleb
üksik võtte sõna ja mõtteviis?

Kui võtta laus, kus loetleb järgneb
üksik võtte sõnale ja mõtteviisile, laus, kus
loetleb üksik võtte sõnale, võib
näha, et esimesel juhul on üksik võtte
sõnaks praegu alati nimisõna, teisel juhul
aga, nagu näidatut nägime, ar- või määr-
sõna.

Kui keelel keelelaus on loetleb
praegu alati lause lõpul, mis mõtteviis
esimene loetleb esimesel juhul, kui loetleb
järgneb veel muud sõna või kõvalaused. Kui
aga mõtteviisile järgneb loetleb ongi lause
lõpul, võib see olla tingitud sellest, et üksik
võtte sõna on loetlusest teiste sõnadega
eraldatud (keelel puhul on üksik võtte
sõna tavaliselt vahetult loetleb esimesel). Näited:

Äärmiselt jõudis jaanus oma keele
ja religiooside - emmi, hobuste ja Tarapitaga
äärinlaan keele juurde, kus ta inna veel
nimar Oodo puhule muusika antas (E. Borik, H, 28). Linda näitas kuidagi imeliiselt -
kahtlusal ja kaasatundral, kuid võttis

näin kohvi ja kanna piki raudteeliini jalg-
rada edasi minema (V. Saar, LTA, 18). Mäe jutt
sündis eluoluliste ümberrahva - koostis, palja-
de, hinnade, distantsiirumiste jne. ümbra ja lii-
mb iseenest emigrantide ja pärisaust-
laste vahelkonnale (J. Smuul, JR, 209). Põrs,
umbre liitum täidab kitsat ruumi, milles
ilma peale kõige tarvilikumate majanduste -
lana, järgide, rina vajale distantsid, põhuga
täidetud puurängi, mille all haisit kaus-
teel on - mingit ilu- ega distantsi ei näe
(E. Vilde, MS, 114).

Kõik on vartunud see - õha, barraani -
ja joogi, ingri okroika (J. Smuul, JR, 24). Kõik
on rüütud - ärid, hinnad, baarid (J. Smuul, JR,
208). Kõik ammugi müüdnud - lehmamulli-
kas, lammutalid, napõras (E. Vilde, RM, 134).

Järgnevas laulus mõtteviis on mita ai-
nult ei ulne, vaid ka järgneb loetelu:

Kui nüüd ole oma sõpradega läbi kü-
la kõndis, et neile tutvustada „Tuluriku“ tält-
sarnaid kohti - poodi, rahvamaja ja harripa-
tust -, olid kõik kergis, nuias meelitus (V. Saar,
LTA, 42). Aga kui di nimenist kadunud kõik -
koond saaniga, kann pihta ja kõrge look -,
lõuvis juss tarakein kodu poole tagasi: jälle-

gi ole üli väljamaie, numades tänati riigavas
humes, et aga mitte pöö öuest läbi minna (A.H.
Tammsaare, Tõ I, 151). Ist kui Mari täna taga-
kambust välja tuli, mõitnid kõik - nelame, pid-
ma ja murumad lapudui - et on räägitud
mingisugust inäralikku juttu ... (A.H. Tammsaare,
Tõ I, 156). ja kõik - vanemad, vennad, õed - olid
otustanud: mille mehe võib minna, tema
jansab ja osab naist toita (A.H. Tammsaare,
Tõ I, 6).

Mõnes lauses loetelude nii elab kui ka
järgneb kokkuvõtte sõna. Ka nt juhul on
järel mõtteviis:

Kõik - ta rale pikk kore, mingi koog
edan igas joones, valge sahupärg helinikind
riinul -, kõik ründis laeva vaatama nii,
hagu vaatame ilusat inimest (J. Smuul, JR, 149).
... uue inimesena lains ma end direktori
laialt perimeheliinist enamusaldusist möju-
tada, unustades, et perimeis i ole inimes
direktor, vaid meil kõik - kalurid, töölised,
ametnikud - kogu töötajasead (R. Sirge, üTR,
246). Ornester - hüdrolöög Izvekov, meteoroloog
dobodin, radist Sulim ja aeroloog Majisov -
kõik masinades ja vöövatud, märgitid pidu-
likuu marri (J. Smuul, JR, 16).

Mõtteviisid võit võinud ka täpselt samas-
 guse chitunga lausa, milles koolongi. Et juhtul
 ehk mõtteviisid ei olnud tõepoolest koolongi aru-
 mis. Mis puutub pikema pausi olemasolusse, siis
 võib-olla on autor seda rõhutada tahtnud, kuid
 enamasti paus mõtteviiside juhtul ei näi mu-
 rum olevat, kui ta oleks samas lausa koolongi
 erinevise korral. Näiteid:

Kell näitas võinud hommikutunni lõp-
 pu, mit-nalt taludist, ka Mäest, kannas kott-
 ma ämava du hüüli - unne käivatsatu, ämbri
kobratsatu, võpungade lööke ja lehmade am-
muinist (R. Sirge, M ja R, 465). ... lõguvad tuud-
mund ja kired - riha, armastus, kannakannus,
kaastunne, usuline fanatism ja rööm... (J. Smuul,
 JR, 241). Ta sai jõukaks, rikkaks pererahaks,
 mil omanorda oli orje käsitada ja toimet-
 da hulk looni - nigu, laubaid, lehm (A.H. Tam-
 msaare, TÕ I, 25). ... tuli nähtavale pere hobuse,
 kõrgi look maal ja saan järel, kus istus
kans inimest - peremees Andrus ja Mari (A.H.
 Tammisaare, TÕ I, 150). Vaherin jagas maja võit-
 nlt kahaks - öögi ja dutsaks (O. Tooming,
 M & M, 101). Hommikul püüdnud kans auto-
juhti - Riin, väime Ulle ja lappimishimuline
Ewald Sakkus (O. Tooming, M & M, 68). Vallas

olnud kass kangit muut - Vilbus ja Tennos (L. V. kes. 2), 76). Iga lõpuks jõudnud aasta tõi unda-
ga kaasa puuvõr - radiovõr õtja, puuvõr
mööbli, sansofoni, puuvõr (NH m. 108, 1962, 2).

Spurs on iher launs kanitand konaga
ni koclonit mi ka metheripni :

Pini parrast on mimmekond kaugemast
oma varandus kaile maha ladunud: - mängu
ajad, naiste käsitöid, nigartid (J. Smuul, JK, 265).

Mõtteviisne arvul võib lausa minna
koma, kuigi viimastes õpikeses onda enam
mainitud ei ole. J. Aaviku „Kirjavahemärkide
õpetus“, K. Vainula „Eesti kuhu laenuõpetus“,
E. Mungu ja M. Tidre „Lühikeses Eesti kuhuõpetu-
s“ ja A. Kax, A. Vaigla ja J. V. Vesai „Eesti
kuhuõpetus“ lubati loetelu järel panna mi-
mõtteviisne kui ka komma. Näiteid komma min-
nux kohta :

Moostõrpaadid, mitlus, koik on olimas (R. Siige, ü TR, 18). Vcl halvem - tunnen rdgerti, kuidas linn kavatab minus mingisugust koort, mege -
vust, mõtlemin laismust, nõrgakiste endaõigus-
tamistarvt, koike nda üha argusaalulist,
mis ilusate sõnade mannaadis saet üldsoo-
dava ja rahuldava maitse (J. Smuul, /R, Pt).

Külmad päwad, paasid, happinapundus, mis
muundab iga füüsilise pingutuse raskeks, pise-
tu mandri nädaneni, amutatava lootsmajani,
kõik ne on herciline, jätke laul, mida nad loo-
vad (J. Smuul, JR 118). Perunaine, tüdruk, tütar,
kõik kitaravad - oalt mõisa, oalt undale (K. Vi-
de, MS, 114).

Lootele liikumise või ülevõtte koondlaenu
korduva liikumise väljatõstmiseks muu laenu hel-
gast kasutatavate nende as mõttekõrgele va-
hel siis, kui kaanuvõttat sõna ei ole. Näiteid:

Nüüd arvas ta tarvis olevat kõike vana
higi, tolmne ja tahma keha puult puhtaks
võtta ja ära pesta, mis veel endisest rüu-
stest oli üle jäänud, et uue rüüsti igapäi-
mises inimene saaks - uuest, juust, kom-
beist, nõudest ja muust, nagu kogu tarvitas
(Fr. R. Kuntwald, J, 285). Kuid kõnnu-
tundus, nagu püüdnud mõlemad majapa-
lad tema juure koonu - nüüdlastalt ja ak-
vordalt (V. Saar, LTA, 151). Just siis, kui kuu-
tär panti „linnusestiga“ ülevõttatud töö-
plaani rahulolevalt lauasaktiline, koputati
tema kabineti uure - tasavõrr, pisut ka-
lvalt ja kartlikult (KH m. 88, 1962, 3). Kut-

rügis „Luspool trelli“ töö ajalult informaatrioni
kinnanglast ja tüstest vanglatist - uut vangide
rintoomisest ja väljaminekist, karistusest,
salarijadega nimekannunmistest, läbiõhinistest,
vangla juhtkonna või valitsemise uutest määrus-
tust jne. (NH nr. 104, 1961, 4). Välismaised interve-
did olid minema rikutatud, nimekannu aza
tegutno - salaja ja arvutatult (NH nr. 116, 1961, 4).
Tema rekurad nimad otriid udagi - ja leid-
idai (E. Vaher, 1, 1). Nimas ta nende vastust ja
- kartis kda? (E. Vilde, KH, 35). Tema kannatab,
kannatab ja nio korraga - lööb lihtsalt
maha (A. H. Tammsaare, TÕ I, 204).

Sellistes lautes on koondlaure korduva-
le liikumisele tavaliselt teistmugune arund
antud, kui neil ilma mõttekriipne enieminde
olens.

3. Semikoolon koondlaure.

Reegi järgi kanutataure semikoolonit
koondlaure loetide rühmade valdamisus.
Nü selgepiirilisteks rühmadeks jaotatud
koondlaure korduvaid liikmeid niohi lida
i ole, kui on õpinutis antud. Näiteid:

Nagu morskamaalis lütuwad inivõilind
üllud: inimene ja nende töö; mured, röömind
 ja laulud; lõuna-lõvi künnulin järvenilmade-
 ga maastik ja põhja-lõvi laurik paupalme;
 väinade külm torashallus ja saarte ning
 laitude kilimügisus värvide tulenahjus levi-
 vad mutrad ühes torvikus (J. Siimul, JR, 28).
 Talus ribas müüd nitsmekingeline lapsekar:
 kroodalt kolm tütart - Liin, Maarit, Anna - ja
 poeg Andrus; Maarit poeg Indrek ja peale ühe
 veel Juri lapud - Juku ja Kata (A. H. Tam-
 saare, Tõ I, 208).

Enimene laus on kõigile loetelu liik-
 meile ühine konnawõtlus sõna, teine laus
 on konnawõtlusid sõna ka veel loetelu rühma-
 de juures.

Tavaliselt aga konnawõtlus sõna puudub:
 Maari mõtete tuum ning tere, ta ootus-
 te ja lootuste a ja o on ta riist ilu ja
 pulmade uhkus; ta piigumike lobune ja tub-
 van koodu rikkus; tüste tüdrukute kadedus
 ja muude konilaste kahetsus (E. Vilde, KM, 79).
 Ei leitud nal nuga, riipi ega riikait; ei
otra, vankrit ega ugi või midagi muud
 abilist tööriista (Fr. R. Kuntwald, J, 369).

Räänida tuli Vana-Võhman ja nendest,

us praegu tule ümber hõiskanid; räänida
tuli „Tuleriikust“ ja rüüst, mis nal korrimas
ja karvamas; räänida tuli koolidest ja tektud
ning tegemata asunistest; räänida tuli tutta-
vatist ja võõrastest inimestest, mitsadest, occ-
dist ja kuinamaadest; põldudest ja kiidest
nendel põldudel; maast, vast ja tavast, mis
hakkas juba helendama ... (V. Saar, LTA, 219-220).

Järgmises laulus ei valdata nnikooloniga
mitte loetud rühmi, vaid üsinnuid korduvaid
lühendeid, millest praegu igapäev juures on üks
või rohkem kõvallaund:

Ning vahetvahel koondub nli nurga
ümber kõik, mis on mis head: mä-
lestand, mida ei tavalise häbeneda; noorus,
mis kaob; inimend, keda me armastame ja
kes meid toetavad; unistand, kus me olme
nend, kes me sageli ei ole, aga kus me prak-
tisme olema; riimad, mis meid nõudlikult
jälgivad; õnnelik naer ja hea õnna; suur,
püha tunne, mida me nimutame kodumaa-
-armastuses (J. Smuul, JR, 277).

Järgmistes lauldes on samuti üsinnud
korduvad lühendid nnikooloniga valdatud:

Milline mõnu, tõmmata pikkamisi ja
ettevaatlikult üle põnsernade; näha nuga

vahutürikeri koonu rüüwad; nilitada sõrmeha-
diga kivadiselt pruuni, nilidat ning lastut
näonaha! (A. Jacobson, VK, 21). Pritse juldõng
on korraga nagu katri lõigatud. Koputat pü-
bu tühjaks; pistab tasku ja jääb enda dte
maha vaktima (E. Vilde, MS, 29).

Laure. Ja muutuvad arusaadavaks
nugulaulud oma lapinute ning koonutute
piltidega tauvant, raudtust, mis rüb sinna
maamita, pilve ciäre maal olevatist saabastest,
muubidest ja pillidest; valgetest, millele tõe-
tunn nal tagani kogu nende maa maal tehtud
ilukohus" on põhiliselt esmuid välgendavad
korduvad lünnud semikoolchiga eraldatud
viimast lünnust, mis annab edasi tustsugust
mõistit - näitab inimesi.

4. Sidexrüps koondlaure.

Õpinu matüris „Sidexrüps liitsõnades“
on muuhulgas öeldud, et sidexrüps kanita-
taure ärajäetud ridsõna asemel.¹

¹ vt. N. Remmel, J. Volgma, E. Rükoja, Eesti uude
grammatika keanõde VIII-X
klavile, Tallinn 1961, lk. 320.

Tegelikult nidesõps kahe sõna vahel ei tehta
nii lütsõna. Lütsõnana võib vaadelda
nidesõpsuga ühendatud sõnu vaid siis, kui
nad on omandanud kindla omaette mõiste,
näit.:

Kolooni jahid jooksid käsklusi jaga-
des edasi-tagasi (L. Vaher, E], 31). Aga Jaan
oli alati enam-vähem terve nahaga pääse-
nud ja seltpärast tursalt julge (L. Vaher, E],
48). Orjannikov kõnles Narula valla
elust-olust (L. Vaher, E], 11). Alles tein abi pu-
hul nimutati nin-nal lõstri nime (L. Vaher,
E], 82). Kärsin Mildal rimpsud-kompsud
konnas panna (L. Vaher, E], 186).

Tüütel juhtudel on tegemist koondlaenu-
tega, mis nidesõna andamine nidesõpsuga
ei muuda veel koondlaenu sõnduvaid lükkmeid
lütsõnaks. Nidesõpsuga ühendatud sõnad
kuuluvad ühtvõin sama põhisõna juurde ja
vastavad ühele ja samale küsimusele. Näited:

Poisid-tüdrukud ronivad oma paupu-
diga astouatidena (V. Jaan, LTA, 33). Tema kohu-
rid-kotid paned metsa maha (L. Vaher, E], 35).
Võnnutaja laintas jöögi-jöögiga (L. Vaher, E],
48). Talu muldpõrandaga köögis kuudeti-
uiputati (L. Vaher, E], 125). Aga lehmed-lambad

tahavad ka kas või igemete puhastamiseks
(L. Vahur, E, 127). Niiud on komaaga riku dislok-
tõttu võin kohad iriseumist - piriseumist täis (L. Va-
hur, E, 151). Kaitnud pilgu ümboringsi ja käi-
nud, et pole karta kuuljat - nägiat, di last
käbinähku lota vanuri nallal ja kuras
ajatudhinnult nutrid reitaste otsast ära
(L. Vahur, E, 158). On muil vaja kädale - viletsu-
nle niitni otse joosta? (L. Vahur, E, 271). Tõli-
nd - tunistujad oõbirid aga alusimujades
(L. Vahur, E, 308).

Sidunipru taristatoune ka lütsõna sordem
ora (täisend- või põhisõna) ärajätmin puhul.
Näited:

Oõnl sãranid tawas tähed, kommuinul
olid aga kurgi - niag nõmitsalhed hõbchallid...
(v. Saar, LTA, 81). Elab nal kars porenonda,
meis - ja teirepore, mis alatasõ on riisus ja
rihavalumus (A. H. Tammsaare, TÕ I, 209). Aga naid
kõini kandis võimas võiduga tagasipöördumise
sõor, mis ei raugenud ka nuurte kaotuste
valu - ja vaurarikkus (L. Vahur, E, 54). Hin-
gid pandi hiljem kiriku - ja mõisakirja (L. Vahur,
E, 54). Sõtnaalkindlustun orauonna juhataja
ngas klimbi - või panukoogitainast (L. Vahur,

87, 76). Niiel päevil vaieldi ja arutati davalt
oleviku - ning tulevikuvõimaluste üle (d. Vaher, 8),
185). ...ma tahtsin sinult teada saada, kas sa
pruili Marchandi vastu midagi tunned, mis
nii sugusest sõprusest kaugemale läheb ja mida
ma sinu ja tema vahet määrava olusena
pärast küll õigusega võin gala - või ka
basõpruseks kutuda (E. Vilde, MS, 215).

KOKKUVÕTE

Käesolevas töös olid vaatluse all järgmised probleemid:

1. Koondlause olemuse selgitamine eesti keele grammatikates, alates möödunud sajandi lõpust kuni tänapäevani.

Et koondlaused on eesti keeles küllalt palju (umbes 30 protsenti kõigist lausid), siis on koondlaused uurinud juba erinevate eesti-keelsete grammatikate autorid.

Kuni kolmekümnendate aastate alguseni nähti koondlauses küll liitlauset, liitlauset või nende vaheliseid konstruktsioone. Alates 1931. aastast kuni H. Kure õpiku ilmumiseni ei autorigi nimusohad koondlause seisimustes enam-vähem liitlauseid. Koondlauset hakati pidama liitlauseks (välja arvatud 1934. a. ilmunud „Eesti entsüklopeedia“ IV köide, mis koondlause ikka veel liitlauseks hulus paigutas).

Põhjalikumalt on selgitanud koondlause
olulist 1948. a. ilmunud õpikus X. Kure, hilis-
remates õpikutes arendati tema näitlust
edasi. Kõige täpsem ja nõrgem definitsioon
koondlause kohta on antud X. Kure ja J. Valgma
1954. - 1956. a. ilmunud õpikus.

2. Koondlause korduvateks liikmeteks olvad
lauseliikmed.

Koondlause korduvateks liikmeteks võivad
olla kõik lauseliikmed. Kõige rohkem on neid
arsti kulus koondlaused korduvate öeldistega
(40,7%). Teisi korduvaid lauseliikmeid on
tunduvalt vähem (määrusi 22,3%, täiendusi
12,6%, aluseid 10,1%, rihtivi 10%, öeldis-
täiteid 4% ja lisandeid 0,3%).

Enamasti on koondlause korduvad liik-
med omavahel ühendatud sideseade abil,
mis erinevad 81,6 protsendis koondlauses. Üli-
jäänud koondlauses on korduvad liikmed
ühendatud intonatsiooniga abil.

3. Sideseade koondlauses.

Koondlause korduvate liikmete ühenda-
mises tarvitatakse kõige sagedamini

a) ühendavaid (ja, ning, kui ka, nü/käsi/...

kui (ka), samuti, ega, mitte ainult ... vaid ka,

b) valdavaid (või, kas... või, olgu ... või, chx,
kord... kord, ma... ma, üll... üll)

ja c) vastandavaid ridisõnu (aga, kuid, ent,
vaid, mitte ... vaid).

Nende erinevussagedus on aga väga vähe:

ja	61,5	protsendis	kondlauris,
ning	8	— " —	,
ega	3,6	— " —	,
või	4	— " —	,
aga	1,8	— " —	,
vaid	1,4	— " —	.

Kõini üljäänu ridisõnu kokku
leidub ainult 1,3 protsendis kondlauris.

Küllalt paljudes kondlauris (18,4%)
puudub ridisõna.

4. Lijavahemärgid kondlauris.

Lijavahemärki tarvitatare kondlauris
põhiliselt vastavalt reeglile. Nii eraldatare
kondlaure korduvad lümmud, välja arvatud vi-
laadilind omadusõnalised täiendid ning vi-
laadilind määrund, üristusre koma, kui
uendi vahel pole ridisõna ja, ning, ega, chx, või
kui ka, nii (hästi) ... kui (ka), samuti panna
koma korduvaid lümmid ühendavate rida-

sõnade kuid, siid, aga, ent jt. lde. Vastavalt
 reglile toimivaks tavaliselt na nīs, kui kõnn
 on kaks koha- või ajamäärust, millest teine täp-
 nustab esimesga märgitud kohta või aega.
 Mõnelt eraldatav teine määris mõlemalt
 poolt komaga, kui tal on aga laienduid, siis
 jäetakse teine koma ära.

Sünni alati niist regleist kinni i puita.
 Nii eraldatav väga sageli komaga ka vi-
 laadilised täiendid, kui tahitav mõlemat
 täiendit tugivanini rõhutada.

Määruste puhul eraldatav täpustar
 sõna sageli ka nīs mõlemalt poolt komaga,
 kui tal on laienduid. Ka siin on põhjusena
 autori tahe täpustavat sõna eriti toonita-
 da. Teiselt poolt jäetakse mõnikord laiendite-
 ga täpustava sõna jäult koma ära, kui
 pole põhjust täpustavale sõnale eriti tähele-
 panni juhtida.

Kooloni ja mõtteviisi taristamises eni-
 net enimini reglite varte rõhuks. Neid
 kirjavahemärke lubatav kasutada koond-
 lausne põhiliselt nīs, kui on olemas koonu-
 võtter sõna, mis on sama lausnliige, milles
 on korduvad liikmed. Koolonit taristatakse
 aga ka nīs, kui koonuvõtter sõna puudub.

Sanuti on koolonit ja mõtlevõime tarvitatud ka rllistel juhtudel, kui kokkuvõttev sõna ei ole sama lauslõike, milleni on loetelu liikmed.

Rehtit üldine nõue, et koolonit tarvitataks loetelu liikmete us, mõtlevõime loetelu järel. Sageli aga kanitatakse ka mõtlevõime loetelu us, eriti siis, kui loetelule järgneb veel muid lauslõikeid või kõvalloane, vahel ka lihtsalt pikema pausi tähistamiseks.

Semikoolonit tarvitatakse loetelu rühmade raldamiseks harva ja ka siis tavaliselt mitte rllistes lauslõikes, nagu õpinutes näitus tumaax. Kui õpinus näidetes ei ole kõigile loetelu liikmetele ühine kokkuvõttev sõna ning peale rllt veel alarühmade üldistavad sõnad, siis tegelikult alarühmade üldistavad sõna peaaegu ei erine. Sageli ei tarvitata kokkuvõttev sõna üldse.

Semikoolon ei erine ka äärmiste korduvate liikmete vahel.

Koondlausete, nende vi tüüpide ja viis vi-
ivate sõnade arvuline esinemus.

	E. Vilde romaanis 'Kõikmala maali'	L. Vahtra romaanis 'Emajõe jutustus'	Keskmine
Lauseid	4301	17316	
Koondlausete üldarv*	1578 c. 36%	4195 c. 24,2%	30,1%.
Korduvate rühmade arv	2050	4630	
Korduvad lauseliikmed:			
alused	206 c. 10%	476 c. 10,3%	10,1%.
õeldid	663 c. 32,4%	2269 c. 49,1%	40,7%
õeldistähted	87 c. 4,3%	163 c. 3,5%	4%
täiendid	303 c. 14,8%	489 c. 10,5%	12,6%
lisandid	10 c. 0,4%	8 c. 0,2%	0,3%
rihitud	220 c. 10,8%	424 c. 9,1%	10%
määruks	561 c. 27,3%	801 c. 17,3%	22,3%
Sõnad:			
ja	1260 c. 61,5%	2853 c. 61,6%	61,5%.
ning	181 c. 8,8%	327 c. 7,1%	8%
ega	63 c. 3,1%	189 c. 4,1%	3,6%
õi	145 c. 6%	84 c. 1,9%	4%
aga	21 c. 1%	123 c. 2,7%	1,8%
oid	14 c. 0,7%	107 c. 2,1%	1,4%
muud sõnad	26 c. 1,4%	55 c. 1,2%	1,3%
Sõnade puudus	360 c. 17,5%	892 c. 19,3%	18,4%.

* Märkus: Koondlausete üldarvu all on mõeldud

koisi launid, nii liht- kui ka liitlaunid, milles
on koondlaure korduvaid liimeid.

Et aga nii liitlaure kui ka liitlaure ora-
launis võib samaaegselt esineda mitut liini
korduvaid liimeid (näit. alusid, rihitisi), siis
on antud ka korduvate rihmade art.

Töös kasutatud lühendid

AJ	-	'Ajaloolised jutustused'
APZ	-	'Algava päeva ul'
EJ	-	'Emajõe jutustus'
KS	-	'Käbi nädal'
J	-	'Jutud'
Jia N	-	'Jutud ja näidendid'
JR	-	'Jäine raamat'
KM	-	'Kilmale maale'
KR	-	'Kutnu rada'
LTA	-	'Lõõnend taeva all'
Mja R	-	'Maa ja rahvas'
MLM	-	'Maantee läbi mitra'
MS	-	'Maatra sõda'
NH	-	'Noorte Kätel'
NPM	-	'Nagu piisake meres'
NÕ	-	'Nõukogude õpetaja'
RH	-	'Rahva Hääle'
Tõ I	-	'Tõde ja õigus' I
VK	-	'Vane Kaandivägi'
ÜTR	-	'Ühin töö rütmis'

Kanitatud kirjandus

- Aarik, J., Eesti õigekeeluse õpin ja
grammatika, Tartu 1936
- Aarik, J., Kirjavahemärkide õpetus
ühes lühikeses launõpetu-
nga, Tartu 1923
- Aarik, J., Kirjavahemärkide õpetus
ühes lühikeses launõpetu-
ga, Tartu 1927
- Akad. Emanuuli seltsi koostamiskatid, „Eesti Kul“
nr. 1-2, 1930
- Eesti entimolopuedia, IV kd., Tartu [1934]
- Einer, H., Eesti keele õpetus algkooli-
dile, Tallinn 1923
- Einer, H., Eesti keele õpetus koolidile,
Tallinn 1918
- Einer, H., Lühikene Eesti keele õpetus
rahvaskoolidile, Jürjev 1899
- Elisto, E., Ja või ning? „Eesti Kul“
nr. 5-6, 1929
- Hermann, K. A., Eesti keele lühike õpetus,
Jürjev 1896
- Jõgeves, J., Eesti keele grammatika, III
aasta, Tartu 1920

Jänes, K., Parlo, O., Eesti kule grammatika ja
harjutustik uudele IV laun-
-ja kirjavahumärni de õpe-
tus, Tartu 1938

Kask, A., Koff, E., Kure, K.
Langaste, J., Teder, M.,
Valgma, J.

Eesti kule grammatika IX
klarni, Tallinn 1951

Kask, A., Vaigla, A., Viski, J. U., Eesti kule õpetus ja harjutustik
uusnoodi IV klarni. launõpe-
tus, Tartu 1936

Kure, K.,

Eesti kule grammatika. Sün-
taksi II osa ja nmanoloogia,
I riik, Tallinn 1948

Kure, K., Valgma, J.,

Eesti kule grammatika IX
klarni, Tallinn 1954

Kure, K., Valgma, J.,

Eesti kule grammatika IX
klarni, Tallinn 1956

Munk, E., Teder, M.,

dühine esti kule õpetus II.
Tulitus-ja launõpetus, Tartu
1930

Munk, E., Teder, M.,

dühine esti kule õpetus II,
Tartu 1931

Munk, E., Mihala, K., Teder, M., Eesti kesknooli-grammatika
ühes harjutustikuga IV.
launõpetus, Tartu 1936

- Ломтев П. П.,
таксис, часть первая,
Москва 1960
Основы синтаксиса совре-
менного русского языка,
Москва 1958
- Тихоновский А. М.,
Русский синтаксис в науч-
ном освещении, Москва 1956
- Руднев А. Г.,
Синтаксис сложного
предложения, Москва 1959
- Современный русский язык. Синтаксис, под
ред. З. М. Галкиной-Федорук,
Москва 1957
- Бирсов, Г. П.,
Изучение синтаксиса
простого предложения,
Москва 1957
- Шахматов А. А.,
Синтаксис русского язы-
ка, Ленинград 1941

Jõgs mitatud näidete allinad.

Bornhöhe, E.,	Ajalooline jutustund, Tallinn 1952
Jakobson, A.,	Vana kaardivõrgi, Tallinn 1957
Koidula, L.,	Jutud ja näidendid, Tallinn 1957
Krutzenwald, E. R.,	Jutud, Tallinn 1953
Krusten, E.,	Nagu piisane meres, Tallinn 1962
Laar, V.,	Lõõkend tawa oht, Tallinn 1960
Sirge, R.,	Algava päeva ul, Tallinn 1947
Sirge, R.,	Käbi nädames, Tallinn 1959
Sirge, R.,	Kutsut rada, Tallinn 1954
Sirge, R.,	Maa ja rahvas, Tallinn 1956
Sirge, R.,	ühine töö riikis, Tallinn 1951
Smunt, J.,	Jäike raamat, Tallinn 1959
Tammisaare, A.,	Tõde ja õigus, I kd., Tallinn 1952
Tooming, O.,	Maantee läbi metsa, Tallinn 1960
Vaher, L.,	Emajõe jutustus, Tallinn 1960
Vilde, E.,	Külmale maale, , Külmale maale.
	Randred käid, Tallinn 1954
Vilde, E.,	Mahtia sõda, Tallinn 1955

Sisukord.

	lk.
Sissejuhatus	2
I. Koondlause ja selle olemuse selgitamine võti kuni grammaticatus	5
II. Koondlause korduvate liikmetena esinevad lauseliikmed	29
1. Koondlause korduvate liikmetes on alused	29
2. Koondlause korduvate liikmetes on eeldused	44
3. Koondlause korduvate liikmetes on eeldistäited	56
4. Koondlause korduvate liikmetes on täiendid	59
5. Koondlause korduvate liikmetes on lisandid	93
6. Koondlause korduvate liikmetes on rihtid	94
7. Koondlause korduvate liikmetes on määrand	100
Kokkuvõte	121
III. Sidusõnad koondlauses	122
1. Ühendavad sidusõnad koondlauses	122
2. Eraldavad sidusõnad koondlauses	136
3. Vastandavad sidusõnad koondlauses	141
4. Mõõnivad sidusõnad koondlauses	150
5. Võrdlavad sidusõnad koondlauses	151
6. Aega määravad sõnad koondlauses	151
7. Muud sidusõna funktsioonis olevad sõnad koondlauses	153

IV. Liigiarahumärgid koondlauses	154
1. Koma koondlauses	154
2. Aoolon ja mõtteviis koondlauses	168
a) Koolon koondlauses	169
b) Mõtteviis koondlauses	178
3. Jemikoolon koondlauses	189
4. Jideviis koondlauses	192
Kokkuvõte	196
Koondlauseti, nende eri tüüpide ja mis	
erinevate ridisõnade arvuline erinevus (tabel)	201
Töös kasutatud lühendid	203
Kasutatud kirjandus	204
Töös viitatud näidete allikad	208